

บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในภารกิจการให้ความช่วยเหลือ
ประชาชน

ปรมา ปรานี

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในภารกิจการให้ความช่วยเหลือ
ประชาชน

ปรมา ปรานี

งานนิพนธ์นี้เป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต

วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา

2563

ลิขสิทธิ์เป็นของมหาวิทยาลัยบูรพา

THE ROLE OF THE JUSTICE FUND OF THE CHONBURI PROVINCIAL JUSTICE OFFICE
TO BE USED IN THE MISSION OF HELPING THE PEOPLE

PORAMA PRANEE

AN INDEPENDENT STUDY SUBMITTED IN PARTIAL FULFILLMENT OF
THE REQUIREMENTS FOR MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION
GRADUATE SCHOOL OF PUBLIC ADMINISTRATION
BURAPHA UNIVERSITY

2020

COPYRIGHT OF BURAPHA UNIVERSITY

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์และคณะกรรมการสอบงานนิพนธ์ได้พิจารณางานนิพนธ์
ของ ปรมา ปรานี ฉบับนี้แล้ว เห็นสมควรรับเป็นส่วนหนึ่งของการศึกษาตามหลักสูตรรัฐ
ประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพาได้

คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์
อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

.....

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

.....

(ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

คณะกรรมการสอบงานนิพนธ์

..... ประธาน

(ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์)

..... กรรมการ

(ดร.ลือชัย วงษ์ทอง)

..... กรรมการ

(ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.กิจจุฑา ไกรवास)

..... คณบดีคณะรัฐศาสตร์และนิติศาสตร์

(รองศาสตราจารย์ ว่าที่เรือตรี ดร. เอกวิทย์ มณีธร)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

บัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยบูรพา อนุมัติให้รับงานนิพนธ์ฉบับนี้เป็นส่วนหนึ่งของ
การศึกษาตามหลักสูตรรัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต ของมหาวิทยาลัยบูรพา

..... คณบดีบัณฑิตวิทยาลัย

(รองศาสตราจารย์ ดร.นุจรี ไชยมงคล)

วันที่.....เดือน.....พ.ศ.....

61930043: รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต; รป.ม.

คำสำคัญ: กองทุนยุติธรรม, เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรม, สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี
 ประมา ปราณี : บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน. (THE ROLE OF THE JUSTICE FUND OF THE CHONBURI PROVINCIAL JUSTICE OFFICE TO BE USED IN THE MISSION OF HELPING THE PEOPLE)
 คณะกรรมการควบคุมงานนิพนธ์: จักรชัย สือประเสริฐสิทธิ์, ร.ค., ลือชัย วงษ์ทอง, ปร.ค. ปี พ.ศ. 2563.

การวิจัยครั้งนี้ มีวัตถุประสงค์การวิจัยเพื่อ 1) ศึกษาบทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน 2) ศึกษาปัญหาอุปสรรคในบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน และ 3) ศึกษาแนวทางในการพัฒนากองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยใช้รูปแบบการวิเคราะห์เชิงเอกสารและการสัมภาษณ์เชิงลึก โดยผู้ให้ข้อมูลสำคัญ มีดังนี้ ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม ประชาชนที่ขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ทั้งหมด 13 คน ผลการศึกษาพบว่า

1. บทบาทกองทุนยุติธรรม พบว่า กองทุนยุติธรรม มีบทบาทให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีวัตถุประสงค์ ช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราว การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมาย

2. ปัญหาและอุปสรรคของการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม พบว่า ปัญหาที่สำคัญอันดับแรกคือ ความล่าช้าการดำเนินงานหรือความยุ่งยากของขั้นตอนการดำเนินการ รองลงมา คือปัญหาเรื่องด้านอำนาจการพิจารณาของคณะกรรมการฯ และปัญหาด้านการขาดแคลนบุคลากร อาจทำให้ประสิทธิภาพลดลง

3. แนวทางในการพัฒนากองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน พบว่า การมีหลักเกณฑ์ในการดำเนินงานที่มีประสิทธิภาพ และให้ความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะประชาชนจะต้องได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน ควรพัฒนาบริหารงานบุคลากรที่เพียงพอ เพื่องานจะมีประสิทธิภาพ และควรพัฒนาศักยภาพศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อให้ได้รับประโยชน์จากกองทุนยุติธรรมอย่างคุ้มค่ามากที่สุด

61930043: MASTER OF PUBLIC ADMINISTRATION; M.P.A.

KEYWORDS: JUSTICE FUND, JUSTICE OFFICE STAFF, CHONBURI PROVINCIAL JUSTICE OFFICE

PORAMA PRANEE : THE ROLE OF THE JUSTICE FUND OF THE CHONBURI PROVINCIAL JUSTICE OFFICE TO BE USED IN THE MISSION OF HELPING THE PEOPLE.

ADVISORY COMMITTEE: CHAKCHAI SUEPRASERTSITTHI, Ph.D., LUECHAI WONGTHONG, Ph.D. 2020.

The purposes of this research were to: 1) study the roles of the Justice Fund of the Chonburi Province Justice Office in the mission of helping people; 2) study the problems and obstacles in the role of the Justice Fund of the Chonburi Province Justice Office in the mission of helping people; and 3) study the guidelines for the development of the Justice Fund of the Chonburi Province Justice Office in the mission of helping people, using document studies and in-depth interview with key informants such as Executive of the Chonburi Province Justice Office, officers of the Justice Fund and people requesting help for the Justice Fund, a total of 13 people. The results found that;

1. The role of the Justice Fund found that the Justice Fund had a role to provide assistance under the Justice Fund Act 2015, with the objective to help people in litigation, temporary release, assisting human rights violators and giving knowledge in legal.

2. The problems and obstacles in the operation of the Justice Fund found that the first important problem was the delay of operation or the complexity of the procedure, followed by the power of the consideration of sub-committee and shortage of personnel which may result in decreased efficiency.

3. The guidelines for the development of the Justice Fund in providing assistance to help people who have suffered, found that the criteria for effective operations and provide protection according to the law, because people must receive equal consideration criteria, should develop sufficient personnel management for the work to be effective, and should develop the capacity of the Community Justice Center in order to get the most benefit from the Justice Fund.

กิตติกรรมประกาศ

การศึกษา เรื่อง “บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในภารกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน ด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม” ฉบับนี้ ผู้วิจัยสามารถทำสำเร็จเรียบร้อยไปได้นั้น ทางผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณอาจารย์ที่ปรึกษา คร. ลือชัย วงษ์ทอง อาจารย์ผู้ที่ให้คำปรึกษา ซึ่งแนะนำระเบียบวิธีวิจัย ให้คำแนะนำ และให้ความช่วยเหลือที่เป็นประโยชน์ต่อการศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ผู้วิจัยต้องขอขอบพระคุณหลายฝ่ายที่เกี่ยวข้อง ทั้งผู้อำนวยการสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ฝ่ายบริหารของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และเจ้าหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ที่ให้ความอนุเคราะห์ในเรื่องของข้อมูลในการวิจัยครั้งนี้ และอำนวยความสะดวกในเรื่องสถานที่ในการเก็บข้อมูลเป็นอย่างดี

หากวิจัยฉบับนี้มีผู้ได้อ่านและพบข้อบกพร่องของวิจัยฉบับนี้ ทางผู้จัดทำต้องขออภัยมา ณ ที่นี้ด้วย หากมีประโยชน์ก็ขอยกความดีให้แก่อาจารย์ผู้สอน และผู้จัดทำขอขอบคุณมา ณ โอกาสนี้ด้วย

ปรมา ปรานี

สารบัญ

	หน้า
บทคัดย่อภาษาไทย	ง
บทคัดย่อภาษาอังกฤษ	จ
กิตติกรรมประกาศ	ฉ
สารบัญ	ช
สารบัญตาราง	ฌ
สารบัญภาพ	ญ
บทที่ 1 บทนำ	1
ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา	1
วัตถุประสงค์ของการวิจัย	5
กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย	5
ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับการวิจัย	7
ขอบเขตของการศึกษาวิจัย	7
นิยามศัพท์เฉพาะ	8
บทที่ 2 แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	10
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ โครงสร้างและหน้าที่	10
แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท	12
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายปฏิบัติ	17
แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงความยุติธรรม	29
แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางด้านสิทธิและโอกาส	33
ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม	38
งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง	53

บทที่ 3 วิธีการดำเนินการวิจัย	60
วิธีการดำเนินการวิจัย	60
ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ	60
การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย	61
การเก็บรวบรวมข้อมูล	62
การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ	63
บทที่ 4 ผลการศึกษา	65
บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	66
ปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน	92
แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี	101
บทที่ 5 สรุปและอภิปรายผล	105
สรุปผลการศึกษา	105
อภิปรายผล	109
ข้อเสนอแนะ	115
บรรณานุกรม	117
ภาคผนวก	124
ประวัติย่อของผู้วิจัย	128

สารบัญตาราง

	หน้า
ตารางที่ 1 สถิติการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2561 (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562).....	2
ตารางที่ 2 เส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงาน สถิติแห่งชาติ, 2560).....	4
ตารางที่ 3 เส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560).....	4
ตารางที่ 4 แหล่งที่มาของตัวแปร	57
ตารางที่ 5 ประเด็นการศึกษาจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย.....	62

สารบัญภาพ

	หน้า
ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย.....	6
ภาพที่ 2 โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)	41
ภาพที่ 3 โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558).....	41
ภาพที่ 4 ระบบงานกองทุนยุติธรรม (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)	43
ภาพที่ 5 รูปแบบกลไกการกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมทุกจังหวัดในประเทศไทย ที่มีอำนาจ การพิจารณากองทุนยุติธรรมไม่เกิน 500,000 บาท (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558).....	46
ภาพที่ 6 โครงสร้างคณะอนุกรรมการประจำจังหวัด (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558).....	48
ภาพที่ 7 โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562)	51

บทที่ 1

บทนำ

ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

ความเหลื่อมล้ำทางสังคมมักเป็นปัญหาของความไม่เท่าเทียมกันทางสังคมระหว่างผู้ที่มีโอกาส และผู้ที่ขาดโอกาส ซึ่งโอกาสที่จะเข้าถึง และการต่อรองทรัพยากรต่าง ๆ ในสังคม เช่น ความเหลื่อมล้ำด้านการกระจายโอกาส โครงสร้างพื้นฐานและบริการสาธารณะที่มีคุณภาพ ทั้งด้านการศึกษาและสวัสดิการทางสังคมความเหลื่อมล้ำทางด้านความมั่งคั่งและรายได้ ซึ่งเกิดจากการพัฒนาที่ไม่สมดุลหรือกระจุกตัวในบางพื้นที่ส่งผลให้ผลประโยชน์ที่เกิดขึ้นจากการกระจายไปไม่ทั่วถึงในเชิงพื้นที่และบุคคลรวม และความเหลื่อมล้ำด้านอำนาจ ทั้งด้านสิทธิทางการเมือง อำนาจต่อรองในการเข้าถึงทรัพยากร และการมีส่วนร่วมในการกำหนดนโยบาย และทิศทางการพัฒนาทั้งในระดับประเทศ และระดับท้องถิ่น ส่งผลให้การจัดสรรทรัพยากรเป็นไปอย่างไม่เท่าเทียม และอาจเกิดการเลือกปฏิบัติ ต่อกลุ่มที่มีอำนาจในสังคมน้อย รวมไปถึงด้านกระบวนการยุติธรรมด้วยและประชาชนไทยก็ไม่เคยให้ความเชื่อมั่นกับกระบวนการด้านความยุติธรรมของประเทศไทยเลย เรามักคุ้นเคยกับคำ ๆ หนึ่ง ที่ได้ยินกันบ่อย ๆ ว่า “คนรวยนอนบ้าน คนจนนอนคุก” โดยที่มาของคำนี้ คือ เมื่อคนรวยมีคดีความเกิดขึ้น ก็มักมีเงินในการประกันตัวและเงินในการต่อสู้คดี ในระหว่างพิจารณาคดีก็ไม่ต้องอยู่ในคุก สามารถใช้ชีวิตได้ตามปกติ ซึ่งแตกต่างกับคนจน เมื่อมีคดีความเกิดขึ้นก็จำเป็นต้องเข้าไปอยู่ในคุกก่อนในระหว่างที่ศาลพิจารณาคดีความ เพราะไม่มีเงินในการประกันตัวและจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดี หหมดโอกาสที่จะหาหลักฐานต่าง ๆ ในการพิสูจน์ความถูกต้องของตนเองและไม่สามารถทำมาหากินได้ในระหว่างพิจารณาคดี บางคนก็เป็นเสาหลักของครอบครัวพอเข้าไปอยู่ในคุกก็ทำให้ครอบครัวต้องเดือดร้อนไปด้วย จึงก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำตามมาจากสภาพปัญหาดังกล่าวสะท้อนให้เห็นถึงการขาดโอกาสทางสังคม การเข้าไม่ถึงกระบวนการด้านความยุติธรรมของคนบางกลุ่มบางพื้นที่รวมทั้งความไม่เป็นธรรมทางด้านสิทธิอำนาจการต่อรองต่าง ๆ

ดังนั้น รัฐบาลจึงมีนโยบายที่จะปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงความเป็นธรรมได้ง่าย รวดเร็ว รวมถึงคุ้มครองช่วยเหลือผู้ยากจนและผู้ด้อยโอกาส ได้รับผลกระทบจากความไม่เป็นธรรม จึงได้มีบันทึกข้อตกลงความร่วมมือ (MOU) ว่าด้วยการอำนวยความสะดวกเพื่อลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ระหว่าง 4 หน่วยงาน ได้แก่ สำนักงานรัฐมนตรี สำนักงานอัยการสูงสุดกระทรวงมหาดไทย และกระทรวงยุติธรรม

เพื่อให้หน่วยงานเหล่านี้ทำงานร่วมกันอย่างบูรณาการ โดยอาศัยกลไกขับเคลื่อนที่แต่ละหน่วยงานมีอยู่ ทำงานประสานกันเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการอำนวยความสะดวกและความเป็นธรรมแก่ประชาชน และมีจำนวนคำขอสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมตั้งแต่ปี พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2561 ดังนี้

ตารางที่ 1 สถิติการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2559-พ.ศ. 2561 (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562)

งานบริการกองทุนยุติธรรม	จำนวน (ราย)	จำนวน (ราย)	จำนวน (ราย)
	ปี 2559	ปี 2560	ปี 2561
ขอคำทนายความ	48	91	165
ขอค่าธรรมเนียมศาล	42	59	149
ขอเงินประกันตัว (ปล่อยตัวชั่วคราว)	35	56	67
การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน	0	0	0
การให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย	0	0	0
รวม	125	206	381

ที่มา: สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี (2562)

กระทรวงยุติธรรมมี “กองทุนยุติธรรม” เพื่อช่วยเหลือประชาชนผู้ยากไร้ที่มีคดีความ ทั้งในเรื่องคำทนายความ ค่าประกันตัว ค่าธรรมเนียมศาล และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ซึ่งกองทุนยุติธรรม จัดตั้งขึ้นตั้งปี พ.ศ. 2549 แนวทางการบูรณาการที่ทาง พล.อ. ไพบูลย์ คุ้มฉายา รัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรมได้มอบนโยบายไว้โดยให้ทางกระทรวงยุติธรรมดำเนินการ ซึ่งมีกองทุนยุติธรรม อยู่แล้วนั้น จึงให้ทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดประสานการปฏิบัติงานร่วมกับกระทรวงมหาดไทย ที่มี “ศูนย์ดำรงธรรม” อยู่ทั้งในระดับจังหวัดและอำเภอ เป็นช่องทางในการรับเรื่องหรือคำร้อง ของประชาชน อีกทั้งยังสามารถกระจายการรับรู้ไปสู่ประชาชนได้อย่างกว้างขวางยิ่งขึ้น โดยยึดถือ ในเรื่องของการอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนเป็นสำคัญ ในเรื่องของการอำนวยความสะดวกยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่อยู่ในรูปแบบบทบาทภารกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน คือ “กองทุนยุติธรรม” เพื่อใช้ลดความเหลื่อมล้ำด้านกระบวนการยุติธรรมนั้น ผู้วิจัยจึงมีความสนใจ ศึกษาบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการนำไปใช้เพื่อภารกิจ การให้ความช่วยเหลือประชาชน ด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม เพื่อเป็น แนวทางให้กับผู้บริหารองค์กรและผู้ที่สนใจนำไปปรับปรุงการแก้ไขการช่วยเหลือประชาชนที่

ได้รับความเดือดร้อนให้ดีขึ้นและผู้บริหารองค์การสามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนา ต่อยอด การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนต่อไปได้

จังหวัดชลบุรีมีการขยายตัวของอุตสาหกรรมและการเปลี่ยนจากสังคมเกษตรเป็นสังคม เมืองและอุตสาหกรรมทำให้มีประชากรแฝงและแรงงานต่างด้าวเพิ่มขึ้นในพื้นที่ ก่อให้เกิดปัญหา อาชญากรรม ปัญหายาเสพติด ปัญหาการบุกรุกทำลายทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ปัญหาคุณภาพชีวิต ปัญหาด้านสาธารณสุข (โรคติดต่อ) รวมถึงปัญหาสุขภาพจิต เช่น ความเครียด จากการทำงาน ความรุนแรงในครอบครัวและสังคม ผู้สูงอายุขาดคนดูแลเนื่องจากลูกหลานต้องไป ทำงาน

จากสถิติคดีอาญาที่เกิดขึ้นในจังหวัดชลบุรี คดีความผิดตามกฎหมายที่จับกุม จำแนก ประเภทความผิดที่มีจำนวนมากที่สุด ได้แก่ คดีที่รัฐเป็นผู้เสียหาย ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 17,910 ราย ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 15,300 ราย ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 20,876 ราย คดีเกี่ยวกับทรัพย์ปี 2560 จำนวน 1,184 ราย ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 1,093 ราย ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 1,111 ราย คดีเกี่ยวกับชีวิต ร่างกาย และเพศ ปี พ.ศ. 2560 จำนวน 385 ราย ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 357 ราย ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 366 ราย คดีปี พ.ศ. 2560 จำนวน 251 ราย ปี พ.ศ. 2559 จำนวน 66 คน ปี พ.ศ. 2558 จำนวน 35 ราย ฐาน ความผิดพิเศษ ส่วนปัญหายาเสพติด พ.ศ. 2558-2560 การปฏิบัติตามมาตรการสืบสวนปราบปราม ยาเสพติดจำแนกตามของกลางและข้อกล่าวหาเพิ่มขึ้น โดยยาเสพติดที่มีการจับกุมได้มากที่สุดคือ ยาบ้า ยาไอซ์ กัญชาแห้ง เคมดามีน พืชกระท่อม เอกซ์ตาซี สารระเหย กัญชาสด เฮโรอีน ฟีน โทเคน ตามลำดับ (ตำรวจภูธรจังหวัดชลบุรี, 2561)

ปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2559 ประชากรทั่วประเทศ 65,931,550 ล้านคน เส้นความยากจนด้านรายจ่ายอยู่ที่ 2,667 บาทต่อคนต่อเดือน มีคนจนจำนวน 5,810,100 คน คิดเป็นสัดส่วนร้อยละ 8.61 เส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2559 อยู่ที่ 3,124 บาทต่อคนต่อเดือน จำนวนคนจน 500 คน เพิ่มขึ้นจากปีก่อนหน้า สะท้อนให้เห็นค่าครองชีพ ของจังหวัดชลบุรีสูงกว่าขึ้น รายได้ขั้นต่ำที่บุคคลสามารถดำรงชีวิตอยู่ได้เมื่อใช้จ่ายเฉพาะสินค้า บริการที่จำเป็นเท่านั้น คือใช้จ่ายสำหรับค่าอาหาร ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับที่อยู่อาศัย ค่าใช้จ่ายในครัวเรือน ค่าจ้างบุคคลที่ให้บริการครัวเรือน ค่าเสื้อผ้า ค่ารองเท้า ค่าใช้จ่ายส่วนบุคคล ค่ารักษาพยาบาล ค่าเดินทางและการสื่อสาร ค่าใช้จ่ายการศึกษา (สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี, 2561)

ตารางที่ 2 เส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี ระหว่างปี พ.ศ. 2555-2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

จังหวัด	พ.ศ. 2555	พ.ศ. 2556	พ.ศ. 2557	พ.ศ. 2558	พ.ศ. 2559
ชลบุรี	2,912	3,078	3,079	3,123	3,124

ตารางที่ 3 เส้นความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2559 (สำนักงานสถิติแห่งชาติ, 2560)

จังหวัด	เส้นความยากจน (บาท/ คน/ เดือน)	สัดส่วนคนจน (ร้อยละ)	จำนวนคนจน	จำนวนประชากร
ชลบุรี	3,124	0.33	500	1,483,049
ประเทศ	2,667	8.61	5,810,100	65,931,550

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในสำนักงานยุติธรรมนำร่อง จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 13/ 2557 ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นหน่วยงานให้บริการประชาชนในด้านการอำนวยความสะดวกความยุติธรรมลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีบทบาทภารกิจในการเป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมระดับจังหวัด ขับเคลื่อนอำนวยความสะดวกยุติธรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ โดยมีกลไกสำคัญคือ กองทุนยุติธรรม ที่ให้การช่วยเหลือประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม และการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ บริหารงานยุติธรรมชุมชน รวมไปถึงการส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ส่งเสริมกลไกการไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาทในระดับชุมชน รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ และให้ความรู้และคำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562)

จากข้อมูลดังกล่าว จึงทำให้ผู้วิจัยมีความสนใจศึกษาเกี่ยวกับบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการนำไปใช้เพื่อภารกิจในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านสังคม เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดที่มีประชากรที่อาศัยอยู่จำนวนมากแต่ส่วนมากเป็นประชากรแฝงเข้ามาทำงานในจังหวัดชลบุรี จึงทำให้เกิดคดีและปัญหาอาชญากรรมจำนวนมาก และปัญหาความยากจนที่อาจทำให้เกิดการเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมระหว่างคนรวยกับคนจน กองทุนยุติธรรมจึงเป็นกลไกสำคัญที่น่าสนใจศึกษาว่าจะสามารถเข้าไปช่วยประชาชนที่ได้รับความเดือนร้อนในด้านความยุติธรรมนี้ได้หรือไม่

อีกทั้งผู้วิจัยสนใจศึกษาการนำนโยบายสู่การนำไปปฏิบัติในการช่วยเหลือประชาชนของสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัดชลบุรีอีกด้วย ในการศึกษาครั้งนี้อาจใช้เป็นแนวทางและพัฒนาต่อยอดให้กับ ผู้บริหาร หน่วยงานราชการ หรือผู้ที่สนใจศึกษาต่อไป

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อศึกษาบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการ ให้ความช่วยเหลือประชาชน
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ในบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม
3. เพื่อศึกษาแนวทางการพัฒนากองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

กรอบแนวคิดที่ใช้ในการวิจัย

ในการศึกษาบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการก ิจการให้ความช่วยเหลือประชาชนในครั้งนี้ผู้วิจัยได้นำเอาแนวคิดบทบาท การกิจ ของกองทุน ยุติธรรมแนวปฏิบัติการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำ ทางด้านสิทธิและ โอกาส และแนวคิดทฤษฎีในการนำนโยบายไปปฏิบัติของ ลือชัย วงษ์ทอง (2555) มาใช้ในการสร้างตัวแปร พร้อมกับผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาใช้ในการสร้างกรอบแนวคิดในการ ศึกษาวิจัยในครั้งนี้

ภาพที่ 1 กรอบแนวคิดการวิจัย

หมายเหตุ -----> หมายถึง การให้ข้อมูลย้อนกลับ (Feedback)

————> หมายถึง ความสัมพันธ์แบบปัจจัยเหตุและผล

ประโยชน์ที่คาดว่าจะได้รับจากการวิจัย

1. ได้ทราบถึงบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ที่นำไปใช้เพื่อภารกิจทำให้ความช่วยเหลือประชาชน ด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
2. ได้ทราบถึงปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม
3. สามารถใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

ขอบเขตของการศึกษาวิจัย

การวิจัยนี้เป็นการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ทำการศึกษาข้อมูลจากเอกสาร (Documentary study) และการสัมภาษณ์เชิงลึก (In-depth interview) โดยกำหนดขอบเขตของการวิจัย ไว้ดังต่อไปนี้

1. ขอบเขตด้านกลุ่มเป้าหมายที่ศึกษา

ผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key informants) คือ ก) ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ข) เจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และ ค) ประชาชนที่ได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ณ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ตำบลเสม็ด อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี

2. ขอบเขตด้านเนื้อหา

การศึกษาเรื่องบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการนำไปใช้เพื่อภารกิจทำให้ความช่วยเหลือประชาชน มีขอบเขตด้านเนื้อหาดังนี้

2.1 ด้านบทบาทของกองทุนยุติธรรม

2.1.1 การนำนโยบายของกระทรวงยุติธรรมไปปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านการกระบวนการยุติธรรม

2.1.3 บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีที่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านการกระบวนการยุติธรรม

2.1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี กองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.2 ด้านปัญหา อุปสรรค ในบทบาทกองทุนยุติธรรม

2.2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้าน โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.2.2 ปัญหาอุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

2.2.3 การแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

2.3 ด้านแนวทางการพัฒนากองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.3.1 แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

3. ขอบเขตด้านระยะเวลาการทำวิจัย

ใช้เวลาในการศึกษารวบรวมข้อมูล เริ่มตั้งแต่เดือน สิงหาคม พ.ศ. 2562 - ธันวาคม พ.ศ. 2562

นิยามศัพท์เฉพาะ

เพื่อให้เกิดความเข้าใจในความหมายของข้อความเฉพาะที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยจึงให้คำนิยามศัพท์เฉพาะ ดังนี้

“บทบาท” หมายถึง หน้าที่ที่ต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับการงานกองทุนยุติธรรม

“ภารกิจ” หมายถึง หน้าที่หรืองานกองทุนยุติธรรมที่ต้องทำ

“การนำไปใช้” หมายถึง การนำไปใช้ตามวัตถุประสงค์ที่ระบุไว้ในภารกิจของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สามารถนำไปสู่กลุ่มเป้าหมาย และก่อให้เกิดประโยชน์ได้จริงตาม

“ความช่วยเหลือประชาชน” หมายถึง การให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนในด้านกระบวนการยุติธรรมและมาขอเงินช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

“กองทุนยุติธรรม” หมายถึง เงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

“คณะกรรมการ” หมายความว่า คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม

“คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอ” หมายความว่า คณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอ
รับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม

“คณะอนุกรรมการจังหวัด” หมายความว่า คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำ
จังหวัด

“การพิจารณาคำขอ” หมายความว่า การพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่าย
กองทุนยุติธรรม

“กระบวนการยุติธรรม” หมายความว่า วิธีดำเนินการให้ความคุ้มครองสิทธิเสรีภาพและ
ให้ความเป็นธรรมในทางกฎหมายแก่บุคคลโดยบุคลากรและองค์กรหรือสถาบันต่าง ๆ ซึ่งมีหน้าที่
ในการบริหารงานยุติธรรม

“ความเหลื่อมล้ำ” หมายความว่า ความไม่เท่าเทียมกัน ซึ่งเนื่องจากความไม่เท่าเทียมกัน
ปรากฏในเรื่องของการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ในทุก ๆ พื้นที่และในทุก ๆ ภาคส่วน

“การปล่อยชั่วคราว” หมายความว่า การขออนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการ
ควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล ตามระยะเวลาที่กำหนด โดยมีหลักประกันหรือไม่ก็ได้ และ
อนุญาตให้ผู้ต้องหาหรือจำเลยพ้นจากการควบคุมของเจ้าพนักงานหรือศาล เพื่อไม่ให้ผู้ต้องหาหรือ
จำเลย ถูกควบคุมหรือขังเป็นเวลานานเกินกว่าจำเป็น ในระหว่างการสอบสวน หรือระหว่าง
การดำเนินคดี หากไม่จำเป็นต้องควบคุมหรือขังผู้ต้องหาหรือจำเลยไว้ ก็ควรที่จะปล่อยตัวชั่วคราว
ไป หรือโดยทั่วไปที่เราจะรู้จักว่า “การประกันตัว”

“ค่าจ้างทนายความ” หมายความว่า การจ้างทนายความผู้ที่ได้รับการอนุญาตให้ว่าความ
คดีต่าง ๆ ขึ้นอยู่กับความยากง่าย ประเภทคดี รวมถึงมูลค่าความเสียหาย และได้รับค่าจ้างตามอัตรา
ตามที่ พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 กำหนดไว้

“ค่าธรรมเนียมศาล” หมายความว่า ค่าธรรมเนียมที่ต้องชำระให้แก่ศาลในการดำเนินคดี

บทที่ 2

แนวคิดทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ในการศึกษาวิจัยในครั้งนี้ เพื่อศึกษาบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยมีแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง ดังต่อไปนี้

1. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับ โครงสร้างและหน้าที่
2. แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท
3. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายปฏิบัติ
4. แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงความยุติธรรม
5. แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางด้านสิทธิและโอกาส
6. ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม
7. งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับโครงสร้างและหน้าที่

Emile (1917) มีแนวความคิดว่า หน้าที่ของสังคม คือ ส่วนที่สนับสนุนให้สังคมสามารถดำรงอยู่ได้ ซึ่งสอดคล้องกับ Alfred (1951) และ Bronislaw (1942) ที่มองว่าหน้าที่ทางสังคมเป็นส่วนสนับสนุนให้โครงสร้างสังคมคงอยู่อย่างต่อเนื่อง เพราะสังคมมีกระบวนการทางสังคมที่ทำให้สังคมเกิดความเป็นอันหนึ่งอันเดียวกัน เช่น บรรทัดฐาน ค่านิยม ความเชื่อ วัฒนธรรม และประเพณี เป็นต้น

Robert (2003) ได้จำแนกหน้าที่ทางสังคมดังนี้คือ หน้าที่หลัก (Manifest) หน้าที่รอง (Latent) หน้าที่ที่ไม่พึงปรารถนา (Dysfunctional) หน้าที่ของ บางโครงสร้างของสังคมอาจมีประโยชน์ต่อคนส่วนใหญ่ ขณะเดียวกันคนบางส่วนอาจได้รับประโยชน์เพียงน้อยนิด หรืออาจไม่ได้รับผลประโยชน์เลยซึ่งรวมไปถึงอาจจะมีคนบางกลุ่มหรือบางส่วนของสังคมได้รับผลเสียจากการทำงานของโครงสร้างสังคมนั้นก็ได้

Weber (1966) ให้ความหมายว่า องค์กร คือหน่วยสังคมหรือหน่วยงานซึ่งมีกลุ่มหนึ่งร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งจากความหมายต่าง ๆ กล่าวได้ว่า องค์กรต้องมีองค์ประกอบหรือลักษณะร่วมกัน ดังนี้

1. โครงสร้าง (Structure) องค์กรต้องมีการจัดโครงสร้างแบ่งหน่วยงานภายในตามหลักการแบ่งงานกันทำตามความถนัด หรือหลักความชำนาญเฉพาะอย่าง มีการกำหนดอำนาจหน้าที่และความสัมพันธ์ระหว่างหน่วยงานในองค์กร
2. กระบวนการปฏิบัติงาน (Process) องค์กรต้องมีกระบวนการปฏิบัติงานที่เป็นแบบแผนคงที่แน่นอนเพื่อให้ทุกคนในองค์กรยึดถือเป็นหลักในการปฏิบัติงาน
3. บุคคล (Person) องค์กรต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งในลักษณะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กรร่วมกันตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกองค์กรด้วย
4. วัตถุประสงค์ (Objective) องค์กรต้องมีวัตถุประสงค์หรือจุดมุ่งหมายในการดำเนินงานเพื่อเป็นแนวทางไปสู่กิจกรรมหรือผลผลิตขององค์กร

Maslow (2017) กล่าวว่า คำว่า “โครงสร้าง” กับ “หน้าที่” ไม่ต้องใช้รวมกันก็ได้ เราสามารถแยกใช้ต่างกันได้ ได้ระบุทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ ไว้ 3 ระดับ ดังนี้ 1) หน้าที่นิยมส่วนบุคคล (Individual Functionalism) ทฤษฎีนี้เน้นที่ความต้องการผู้กระทำ (Action) โครงสร้างหน้าที่จึงปรากฏที่หน้าที่ที่ตอบสนองต่อความต้องการ 2) หน้าที่นิยมกับผู้อื่น (Interpersonal functionalism) ทฤษฎีนี้เน้นที่ความสัมพันธ์ทางสังคม (Social relationship) โดยกลไกที่จัดความดึงเครียดที่มีอยู่ในความสัมพันธ์นั้น ๆ 3) หน้าที่นิยมสังคม (Social functionalism) ทฤษฎีนี้เน้นที่โครงสร้างทางสังคมขนาดใหญ่และสถาบันทางสังคม ความสัมพันธ์ระหว่างกัน การบังคับและผลของการบังคับต่อผู้กระทำ

โรเบิร์ต เมอร์ตัน (Robert Merton's Structural Functionalism) เป็นลูกศิษย์ของพาร์สัน เขาแต่งหนังสือชื่อว่า “Toward the codification of Functional Analysis in Sociology” เมอร์ตันกล่าวเกี่ยวกับ ทฤษฎีโครงสร้างหน้าที่ว่า สมมุติฐานของการวิเคราะห์เกี่ยวกับหน้าที่ มี 3 อย่าง (เมธา หริมเทพาธิป, 2561) ดังนี้ 1) สมมุติฐานเกี่ยวกับเอกภาพของหน้าที่ ความเชื่อและการปฏิบัติทางสังคมและวัฒนธรรมเป็นหน้าที่ต่อสังคม เท่ากับมีหน้าที่ที่ต่อปัจเจกชน ความจริง คือ ถูกสำหรับสังคมเล็กดั้งเดิม แต่ใช้สังคมใหญ่ ๆ ที่ซับซ้อนกว่าไม่ได้ 2) สมมุติฐานเกี่ยวกับลักษณะสากลของทฤษฎีหน้าที่ โครงสร้างทางสังคมและวัฒนธรรม ต้องมีหน้าที่ในเชิงบวก ได้แย้งว่า ในโลกความจริง มันชัดเจนว่า ไม่ใช่ทุกโครงสร้างหน้าที่เป็นอย่างนี้ เช่น ลัทธิชาตินิยม หัวรุนแรง กลับมีหน้าที่เชิงลบ 3) สมมุติฐานว่าความไม่จำเป็น ลักษณะของสังคมทั้งหมดจำเป็นต่อสังคม แต่ที่จริงแล้ว ยังมีระบบอื่นในสังคมที่ไม่จำเป็นก็มี

เมอร์ตัน กล่าวไว้ว่า การวิเคราะห์ทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่ ต้องเน้นที่กลุ่มคน องค์กร สังคม และวัฒนธรรม โดยเปลี่ยนจากวัตถุนิยมเป็นจิตพิสัย ดังนี้

1. บทบาททางสังคม (Social role)
2. แบบแผนของสถาบัน (Institutionalized patterns)
3. กระบวนการทางสังคม (Social process)
4. รูปแบบทางวัฒนธรรม (Cultural patterns)
5. บรรทัดฐานทางสังคม (Social norms)
6. การจัดกลุ่ม (Group organization)
7. โครงสร้างทางสังคม (Social structure)
8. เครื่องมือสำหรับการควบคุมทางสังคม (Devices for social control)

เมอร์ตัน คิดว่า นักทฤษฎีโครงสร้าง หน้าที่ ควรสนใจหน้าที่ของสังคมมากกว่าแรงจูงใจของปัจเจกชน ปฏิเสธแรงจูงใจด้านจิตพิสัยของปัจเจกชนต่อระบบโครงสร้างหน้าที่ตามนิยามของเมอร์ตัน คือ สิ่งที่เกิดผลซึ่งสร้างไว้สำหรับการปรับตัวกับระบบที่กำหนดไว้ คือ คนมักจะมองหน้าที่แต่ในทางบวก แต่ความเป็นจริงแล้ว หน้าที่ในทางลบก็มีเช่นกัน โครงสร้างหรือสถาบันอาจจะก่อให้เกิดผลในทางลบต่อสังคม เช่นกัน

สรุป แนวความคิดการเปลี่ยนแปลงทางสังคมของกลุ่มทฤษฎีโครงสร้าง-หน้าที่ มีลักษณะดังนี้

1. สังคมทั้งหมดเป็นระบบหนึ่งที่แต่ละส่วนจะมีความสัมพันธ์ระหว่างกัน
2. ความสัมพันธ์ คือ สิ่งที่สนับสนุนซึ่งกันและกันอย่างเป็นเหตุเป็นผล
3. สังคมมีการเคลื่อนไหวเข้าสู่ความสมดุล การปรับความสมดุลของระบบจะทำให้เกิดการเปลี่ยนแปลงภายในระบบตามไปด้วยความต่อเนื่องของกระบวนการของข่าวสารจากภายในและภายนอก นอกจากนี้ทฤษฎีระบบยังมองว่า ความขัดแย้ง ความตึงเครียด และความไม่สงบสุขภายในสังคมก็เป็นสาเหตุหนึ่งของการเปลี่ยนแปลงทางสังคม แต่อย่างไรก็ตามทฤษฎีระบบมีข้อจำกัดในการศึกษาการเปลี่ยนแปลงทางสังคม เนื่องจากในการวิเคราะห์ตามทฤษฎีระบบเป็นการศึกษาเฉพาะเรื่อง จึงทำให้ไม่สามารถศึกษาความสัมพันธ์กับระบบอื่นได้อย่างลึกซึ้ง

แนวคิดเกี่ยวกับบทบาท

การศึกษาแนวคิดเกี่ยวกับบทบาท มีสาระสำคัญดังนี้

ความหมายของบทบาท

คำว่า บทบาท ได้มีนักวิชาการหลายท่าน ได้ให้ความหมายของคำว่า บทบาทไว้หลายลักษณะ ดังนี้

Berkowitz (1972) ได้ให้ความหมายไว้ว่า บทบาทหมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังของผู้มีสถานภาพทางสังคม หมายถึงการกระทำที่บุคคลในสถานภาพนั้นแสดงออก

Broom and Selznick (1973) อธิบายความหมายของบทบาทว่า หมายถึง พฤติกรรมที่เกี่ยวข้องกับสถานภาพ หรือตำแหน่งในสังคม

Cohen (1979) ได้ให้ความหมายของบทบาท ว่าหมายถึง สิ่งที่สังคมได้กำหนดเฉพาะเจาะจงให้บุคคลปฏิบัติและสิ่ง que บุคคลได้ปฏิบัติจริง

Theodore and Raph (1995) ได้ให้ความหมายของบทบาท คือ พฤติกรรมที่คาดหวังว่าผู้อยู่ในแต่ละสถานภาพจะพึงกระทำ Robayo (2000)

Moreno and Cavazotte (2015) กล่าวว่า การแสดงบทบาทของมนุษย์นั้นมักจะเป็นไปตามสิ่งต่อไปนี้

1. บทบาทเดิมที่มีการปฏิบัติกันอยู่
2. บทบาทตามบรรทัดฐานทางสังคมที่กำหนดตามจารีต ประเพณี วัฒนธรรม
3. มีการพัฒนาจากบทบาทที่เป็นอยู่เพื่อให้สอดคล้องกับสถานการณ์ต่าง ๆ
4. เป็นบทบาทเพื่อการแก้ไขปัญหาเฉพาะหน้า และบทบาทที่เป็นบทบาทเดิมจะได้รับการต่อต้านและถูกทำลายเนื่องจากโลกมีการเปลี่ยนแปลงบทบาทใหม่ ๆ จะผลักดันบทบาทเก่าให้พ้นไป

โดยสรุปแล้วบทบาทมี 2 ประเภทสำคัญ ได้แก่ บทบาทตามความเป็นจริง คือ บทบาทที่ผู้ปฏิบัติได้กระทำจริง อาจตรงกับความคาดหวังหรือไม่ก็ได้และบทบาทตามความคาดหวัง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่คนอื่นรับรู้หรือเป็นไปตามความคิด แต่อาจไม่สามารถปฏิบัติได้หรือไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์

โดยสรุปแล้วบทบาทมี 2 ประเภทสำคัญ ได้แก่ บทบาทตามความเป็นจริง คือ บทบาทที่ผู้ปฏิบัติได้กระทำจริง อาจตรงกับความคาดหวังหรือไม่ก็ได้และบทบาทตามความคาดหวัง ซึ่งอาจเป็นบทบาทที่คนอื่นรับรู้หรือเป็นไปตามความคิด แต่อาจไม่สามารถปฏิบัติได้หรือไม่สามารถทำได้อย่างสมบูรณ์

สมคิด เฟ็งอูคม (2535) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมของบุคคลที่กำหนดโดยสถานภาพ หรือตำแหน่ง ตำแหน่งและบทบาทจึงเป็นสิ่งที่ควบคู่กันไม่สามารถแยกออกจากกันได้ เปรียบเสมือนเหรียญ ถ้าด้านใดด้านหนึ่งของเหรียญเป็นตำแหน่งอีกด้านหนึ่งก็เป็นบทบาท

สุพัตรา สุภาพ (2536) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพนั้น

ณรงค์ เส็งประชา (2538) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง การปฏิบัติตามสิทธิและหน้าที่ของบุคคลในตำแหน่งที่เขาได้อยู่ เป็นการรวมความคาดหวังที่เกี่ยวกับตนเองและของบุคคลอื่น ๆ ที่ผู้แสดงมีสัมพันธ์ด้วย

ราชบัณฑิตยสถาน (2542) ได้ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาท หมายถึง การทำตามบท ทำท่าตามบท และทำตามหน้าที่ที่กำหนดไว้ ได้แก่ บทบาทของความพ่อแม่ บทบาทของการครู เป็นต้น

พระมหาไพโรลิตี สัตยวรุช (2542) ได้ให้ความหมายว่า บทบาทหมายถึง สิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำมาคู่กับสิ่งที่เราเป็น คือ สถานภาพ ส่วนบทบาทที่สังคมคาดหวัง หมายถึง สิ่งที่สังคม หรือคนส่วนใหญ่ต้องเป็นข้อกำหนดว่าใครก็ตามที่มีตำแหน่งอย่างใดอย่างหนึ่งในสังคม ก็จะต้องปฏิบัติอย่างนั้นเพราะสังคมถือว่าเป็นสิ่งที่ดีงาม สมาชิกของสังคมก็จะอยู่ร่วมกันอย่างมีความสุข

วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข (2543) กล่าวว่า บทบาทคือการกระทำตามหน้าที่ที่กำหนดของบุคคล หรือพฤติกรรมที่คาดหวังและเห็นได้ ซึ่งเป็นการกระทำของบุคคล

พระมหาสุวิทย์ คงช่วย (2543) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่เป็นพลวัตรของสถานภาพ บทบาทไม่สามารถแยกจากกันได้นั้นคือ ไม่มีบทบาทที่ปราศจากสถานภาพ หรือสถานภาพที่ปราศจากบทบาท

สุนทร กุญชร (2545) กล่าวว่า บทบาท หมายถึง แนวทางของการแสดงออกหรือปฏิบัติ ตามอำนาจที่กำหนดไว้ในตำแหน่งทางสังคม ทางหน้าที่การงาน ตามสภาพแวดล้อมของแต่ละบุคคลที่เป็นอยู่

งามพิศ สัตย์สงวน (2548) ให้ความหมายของคำว่าบทบาท คือ การกระทำตามสิทธิและหน้าที่ของสถานภาพ สถานภาพและบทบาทมักจะอยู่คู่กันเสมอ นั่นคือ เมื่อไหร่มีสถานภาพ จะต้องมียบทบาทตามไปด้วย แต่ก็ไม่เสมอไป

ปราชญา กล้าผจญ และพอลดา บุตรสุทธีวงศ์ (2550) ให้ความหมายของบทบาทไว้ว่า บทบาทเป็นสิ่งที่คนเราจะต้องปฏิบัติให้สอดคล้องกับตำแหน่งหรือหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย เป็นการแสดงพฤติกรรมตามอำนาจหน้าที่การงานที่ได้รับมอบหมาย ให้เหมาะสมสอดคล้องกับความคาดหวังของผู้ที่มอบหมายอำนาจนั้น

สุภาศิริ การิกาญจน์ (2541) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่กระทำตามความคาดหวังของคนส่วนใหญ่ที่ยึดถือไว้เป็นบรรทัดฐาน โดยที่ข้อบังคับนั้นจะกล่าวเฉพาะที่แต่ละคนนั้นต้องกระทำ

วารคม ทีสุกะ (2554) ให้ความหมายของบทบาทว่าเป็นสิ่งที่เราทำ หรือหน้าที่ที่เราต้องทำ เมื่อเราเป็นอะไรสักอย่างหนึ่ง สิ่งที่เราทำต้องมาคู่กับสิ่งที่เราเป็น คือ สถานภาพ

วินิจ เกตุขำ (2555) ให้ความหมายว่า บทบาท หมายถึง พฤติกรรมที่คาดหวังของสมาชิกกลุ่มในองค์กรหรือในหน่วยงาน จะต้องมียรายละเอียดของงานเป็นตัวกำหนดบทบาทของบุคคล

ในการทำงาน คนงานทุกคน จะต้องอ่านหรือศึกษารายละเอียดงานซึ่งจะไม่ครอบคลุมถึงงานในหน้าที่ทุกอย่าง แต่จะเป็นข้อมูลเบื้องต้นให้บุคคลได้รู้ว่า ควรจะแสดงบทบาทอย่างไร หรือจะต้องทำงานอะไรบ้าง

สรุปได้ว่า บทบาท คือ การที่บุคคลแสดงออกหรือทำหน้าที่ของบุคคล ซึ่งบุคคล คนอื่นของสังคมมุ่งหวังให้เขาทำ ภายใต้สถานการณ์ทางสังคมอย่างหนึ่ง โดยถือเอาฐานะและหน้าที่ของบุคคลนั้นทางสังคมมาเป็นบรรทัดฐาน

ประเภทของบทบาท

อรุณ รักธรรม (2546) แบ่งประเภทของบทบาทออกเป็น 3 ประเภท ดังนี้

1. บทบาทจริง (Actual role) เป็นพฤติกรรมที่แท้จริงของผู้ที่ถูกควบคุมโดยอารมณ์ เจตคติพฤติกรรมส่วนตัวและปัญหาในการปฏิบัติงาน
2. บทบาทที่ถูกกำหนด (Prescription role) เป็นขอบเขตหน้าที่ความรับผิดชอบ ซึ่งหน่วยงานหรือองค์กรเป็นผู้กำหนด
3. บทบาทที่คาดหวัง (Expectation role) เป็นความคาดหวังของบุคคลหรือสังคมที่มีต่อบุคคลผู้ครองตำแหน่งและเป็นความคาดหวังของตนเองต่อบทบาทนั้น ๆ

ทิตยา สุวรรณชฎ (2547) แบ่งบทบาทออกเป็น 2 ประเภท คือ 1) บทบาทอุดมคติ (Ideal role) คือ บทบาทของผู้ที่ดำรงตำแหน่งทางสังคมควรปฏิบัติบทบาทอุดมคติกำหนดโดยการอบรมให้คำแนะนำสั่งสอน หน้าที่และความรับผิดชอบที่ได้รับมอบหมาย 2) บทบาทที่ปฏิบัติจริง (Actual role) คือ บทบาทของผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมที่จะต้องปฏิบัติบทบาทที่ปฏิบัติในครั้ง นี้ กำหนดโดยผู้ดำรงตำแหน่งทางสังคมนำเอาบทบาทอุดมคติไปแปลเพื่อให้ปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่นั้น บทบาทที่ปฏิบัติจริงจะใกล้เคียงหรือแตกต่างจากบทบาทอุดมคติและสภาพแวดล้อมก็ได้

ไวยัช เถียมบรรจง (2549) ได้จำแนกบทบาทในสังคมทั่ว ๆ ไปจากการศึกษาทฤษฎี บทบาทของลินตัน เป็น 5 บทบาทแตกต่างกันออกไป ดังนี้ 1) บทบาทตามเพศ และบทบาทตามวัย เช่น บทบาทของผู้ชายผู้หญิงเด็กและผู้ใหญ่ เป็นต้น 2) บทบาททางอาชีพ เช่น บทบาทของคณขายของอาจารย์ตำรวจ ทนายความ เป็นต้น 3) บทบาทเกียรติยศ เช่น บทบาทของหัวหน้า ลูกน้อง คนรับใช้ เป็นต้น 4) บทบาททางครอบครัว เช่น บทบาทแม่บ้าน ลูก พ่อ เป็นต้น 5) บทบาทในกลุ่มเพื่อนหรือกลุ่มที่มีความสนใจคล้าย ๆ กัน เช่น บทบาทของสมาชิกในกลุ่มชมรมต่าง ๆ

ปราศญา กล้าผจญ และพอลดา บุตรสุขธิวงศ์ (2550) กล่าวถึงประเภทของบทบาทไว้ 2 ประเภท ดังนี้ 1) บทบาทที่เป็นทางการ (Formal role) เป็นบทบาทที่ได้มีการมอบหมายให้อย่างเป็นทางการกำหนดไว้แน่นอน มีระเบียบตายตัว เช่น เมื่อปฏิบัติราชการมีตำแหน่งหน้าที่การงานประจำได้แก่ เสมียนประจำแผนก หัวหน้าแผนกผู้อำนวยการกอง เป็นต้น หรือเมื่อทำงานธุรกิจ

ก็มีตำแหน่งงานเป็นหัวหน้างานผู้จัดการแผนก ผู้จัดการส่วน ผู้จัดการฝ่าย เป็นต้น ซึ่งแต่ละองค์กรจะต้องมีการกำหนดบทบาทของแต่ละตำแหน่งเอาไว้อย่างชัดเจนที่สุด เพื่อให้แต่ละคนสามารถปฏิบัติหน้าที่การทำงานตามบทบาทต่าง ๆ ที่ตนได้รับอยู่นั้นอย่างถูกต้องเหมาะสม 2) บทบาทที่ไม่เป็นทางการ (Informal role) ได้แก่ บทบาทที่ไม่ได้รับการแต่งตั้งมอบหมายให้แก่บุคคลอย่างเป็นทางการ แต่เป็นบทบาทที่ผู้มีบทบาทอย่างเป็นทางการ จะต้องปฏิบัติเพื่อจะรักษาความศักดิ์สิทธิ์แห่งบทบาทที่ตนครองอยู่นั้นเอาไว้ให้ได้ บทบาทที่ไม่เป็นทางการนี้แบ่งได้เป็น 3 ลักษณะ คือ 1) บทบาทในภารกิจ (Task role) ซึ่งมุ่งไปที่การดูแลให้กลุ่มปฏิบัติงานได้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่ได้กำหนดไว้ 2) บทบาทในการสร้างกลุ่มและธำรงรักษา (Group building and maintenance roles) หมายถึง บทบาทในการอำนวยความสะดวกและสร้างปฏิสัมพันธ์อันดีระหว่างกันและกันในบรรดากลุ่มบุคคลที่ปฏิบัติงานร่วมกัน และสร้างสายใยแห่งสัมพันธ์มิตรต่อกัน ไว้ให้ผูกพันต่อกัน ไว้อย่างเหนียวแน่นมีความห่วงใยเอื้ออาทรแก่กันและกัน 3) บทบาทของเอกัตบุคคล (Individual role) เป็นบทบาทส่วนตัวของแต่ละบุคคลที่เต็มเต็มความเป็นตัวของตัวเอง ทำให้ตัวเองมีความสุข มีความพึงพอใจกับชีวิต เป็นเรื่องส่วนตัว ไม่ใช่เรื่องของกลุ่ม บทบาทส่วนตัวนี้บางทีจะเป็นเครื่องช่วยสนับสนุนสัมพันธภาพอันดีระหว่างบุคคลในกลุ่ม ก็อาจจะกลับกลายเป็นสิ่งที่อุปสรรคขัดขวางความผูกพันระหว่างกันและกันไปเสียก็ได้ หากบุคคลนั้นมีลักษณะอุปนิสัยใจคอเป็นไปในทางที่เป็นลบ เห็นแก่ตัว อิจฉาริษยา เป็นต้น

ลักษณะของบทบาท

กรรณิการ์ ขวัญอารีย์ (2545) แบ่งลักษณะบทบาทของคนในสังคมไว้ดังนี้ 1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ (The socially prescribed or ideal role) เป็นบทบาทตามอุดมคติที่กำหนดสิทธิและหน้าที่ของตำแหน่งไว้ 2) บทบาทที่ควรกระทำ (Perceived role) เป็นบทบาทแต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ของตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทอุดมคติทุกประการ และอาจแตกต่างกันไปแต่ละบุคคลก็ได้ 3) บทบาทที่กระทำจริง (The performed role) เป็นบทบาทที่บุคคลได้กระทำจริงตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่ทำในแต่ละสังคมในช่วงเวลาหนึ่ง ๆ

สำราญ ต้นเรืองศรี (2546) ได้กล่าวถึงลักษณะของบทบาท พอที่จะสรุปได้ดังนี้

1) บทบาทที่กำหนดไว้หรือบทบาทตามอุดมคติ เป็นบทบาทที่มีการกำหนดสิทธิหน้าที่ของตำแหน่งทางสังคมไว้ 2) บทบาทที่แต่ละบุคคลเชื่อว่าควรกระทำในหน้าที่ตำแหน่งนั้น ๆ ซึ่งอาจไม่ตรงตามบทบาทตามอุดมคติทุกประการและอาจแตกต่างกันไปตามแต่ละบุคคล 3) บทบาทที่กระทำจริง เป็นบทบาทที่แต่ละบุคคลได้กระทำไปจริงตามความเชื่อความคาดหวัง ตลอดจนความกดดันและโอกาสที่จะกระทำในแต่ละสังคมในช่วงระยะเวลาหนึ่งบทบาท เป็นเครื่องกำหนดพฤติกรรม

ที่บุคคลพึงแสดงออกตามสถานภาพที่ตนเป็นอยู่ในขณะนั้น บทบาทจึงเป็นเครื่องมือสำคัญที่จะช่วยให้มนุษย์สามารถเข้าใจพฤติกรรมของบุคคล และสามารถจัดระเบียบการอยู่ร่วมกัน และร่วมกันพัฒนาชุมชนและสังคมให้เจริญก้าวหน้าได้ กล่าวคือบทบาทมีความสำคัญในการกำหนดหน้าที่ของบุคคล ช่วยให้บุคคลนั้นปฏิบัติหน้าที่ได้อย่างถูกต้อง

สงวน สุทธิเลิศอรุณ (2548) กล่าวถึงลักษณะของบทบาทไว้ 3 ลักษณะ ดังนี้ 1) บทบาทตามความคาดหวัง เป็นบทบาทที่ต้องแสดงตามความคาดหวังของผู้อื่น เช่น บทบาทของนักเรียนตามความคาดหวังของครู 2) บทบาทตามลักษณะของการรับรู้ เป็นบทบาทที่เจ้าของสถานภาพรับรู้เองว่า ตนควรมีบทบาทอย่างไร เช่น ครูจะคาดหวังว่าครูเองควรแสดงพฤติกรรมอย่างไร 3) บทบาทที่แสดงจริง เป็นบทบาทหน้าที่ที่เจ้าของสถานภาพแสดงจริง ซึ่งอาจจะเป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังหรือเป็นบทบาทที่ตนเองคาดหวัง หรือไม่ก็เป็นบทบาทตามที่สังคมคาดหวังและตนเองคาดหวัง

สรุป ลักษณะของบทบาท คือ การกระทำของแต่ละบุคคลที่แสดงออกมาตามที่สังคมกำหนด โดยการแสดงออกมาของบุคคลสามารถแสดงออกมาตามบทบาทหน้าที่ที่ได้รับหรือแสดงออกตามรูปแบบความคิด ความเชื่อ และความสามารถของบุคคลนั้นก็ได้

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายปฏิบัติ

การนำนโยบายของรัฐบาลไปปฏิบัติโดยหน่วยงานที่รับผิดชอบจะต้องทำการวางแผนรองรับ อาจเป็นแผนระยะยาวเช่น แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติฉบับต่าง ๆ จนถึงปัจจุบันฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 ถึง พ.ศ. 2564 ได้จัดทำขึ้นในช่วงเวลา ของการปฏิรูปประเทศและสถานการณ์โลกที่เปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและเชื่อมโยงกันใกล้ชิดกันมากขึ้น โดยได้น้อมนำหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” มาเป็นปรัชญานำทางในการพัฒนาประเทศต่อเนื่องจากแผนพัฒนา ฯ ฉบับที่ 9-11 เพื่อเสริมสร้างภูมิคุ้มกันและช่วยให้สังคมไทยสามารถยืนหยัดอยู่ได้อย่างมั่นคง เกิดภูมิคุ้มกัน และมีการบริหารจัดการความเสี่ยงอย่างเหมาะสม ส่งผลให้การพัฒนาประเทศสู่ความสมดุลและยั่งยืน

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่ เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศดังกล่าว จะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัว และมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไป ประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่ เพื่อแก้ไขปัญหารากฐานสำคัญที่เป็น จุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จาก จุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ และใช้

ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ ได้อย่างแท้จริงในประเด็นต่าง ๆ ดังนี้

1. การพัฒนานวัตกรรมและการนำมาใช้ขับเคลื่อนการพัฒนาในทุกมิติเพื่อ ยกกระตือรือร้นศักยภาพของประเทศ โดยจะมุ่งเน้นการ นวัตกรรมสร้างสรรค์และการพัฒนานวัตกรรม ทำให้เกิดสิ่งใหม่ที่มีมูลค่าเพิ่มทางเศรษฐกิจทั้งในเรื่องกระบวนการผลิตและรูปแบบผลิตภัณฑ์ และบริการใหม่ ๆ โดยการ กำหนดวาระการวิจัยแห่งชาติ (National research agenda) ให้มีจุดเน้นที่ชัดเจน เฉพาะเจาะจง และ สอดคล้องกับสาขาเป้าหมายการพัฒนาประเทศ และใช้กลยุทธ์ ด้านนวัตกรรมบูรณาการวิจัยและพัฒนากับการ นำไปใช้ประโยชน์ในเชิงพาณิชย์และการพัฒนา นวัตกรรม
2. การส่งเสริมและสนับสนุนการวิจัยและพัฒนา วิทยาศาสตร์เทคโนโลยี และนวัตกรรม โดยสนับสนุนการวิจัยพัฒนา การดัดแปลงและต่อยอดการพัฒนาเทคโนโลยีไปสู่ความเป็น อัจฉริยะ โดยใช้เทคโนโลยีขั้นสูงและการผสมผสานเทคโนโลยี การพัฒนาผู้ประกอบการให้เป็น ผู้ประกอบการทาง เทคโนโลยี (Technopreneur) รวมทั้งการเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิตที่เป็นกลุ่มใหญ่ของประเทศ ได้แก่ เกษตรกรรายย่อย วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจขนาดกลางและ ขนาดย่อมกับสถาบันวิจัย แลสถาบันการศึกษา รวมทั้งพัฒนาและยกระดับโครงสร้างพื้นฐานที่มีอยู่ ให้ตอบสนองการเปลี่ยนแปลงเทคโนโลยี แบบก้าวกระโดด โดยเฉพาะเร่งสร้างและพัฒนาบุคลากร วิจัยในสาขา STEM (Science, Technology, Engineering, and Mathematics) และสนับสนุน การดำเนินงานอย่างเป็นเครือข่ายระหว่างสถาบันวิจัย สถาบันการศึกษา ภาครัฐ ภาคเอกชน และ ภาคประชาชน/ ชุมชน รวมทั้งการปรับกลไกระบบวิจัยและพัฒนาของประเทศทั้งระบบ
3. การเตรียมพร้อมด้านกำลังคนและการเสริมสร้างศักยภาพของประชากร ในทุกช่วงวัย มุ่งเน้นการยกระดับคุณภาพทุนมนุษย์ของประเทศ โดยพัฒนาคนให้เหมาะสมตามช่วงวัย เพื่อให้เติบโตอย่างมีคุณภาพ การหล่อหลอมให้คนไทยมีค่านิยมตามบรรทัดฐานที่ดีทางสังคม เป็นคนดี มีสุขภาวะที่ดี มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบวินัย และมีจิตสำนึกที่ดีต่อสังคมส่วนรวม การพัฒนาทักษะที่สอดคล้องกับความต้องการในตลาดแรงงานและทักษะที่จำเป็นต่อการดำรงชีวิต ในศตวรรษที่ 21 ของคนในแต่ละช่วงวัยตามความเหมาะสม การเตรียมความพร้อมของกำลังคน ด้านวิทยาศาสตร์และเทคโนโลยีที่จะเปลี่ยนแปลงโลกในอนาคต ตลอดจนการยกระดับคุณภาพ การศึกษาสู่ความเป็นเลิศ การสร้างเสริมให้คนมีสุขภาพดีที่เน้นการ ปรับเปลี่ยนพฤติกรรม ทางสุขภาพ และการลดปัจจัยเสี่ยงด้านสภาพแวดล้อมที่ส่งผลต่อสุขภาพ
4. การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำให้มีความสำคัญกับการจัดบริการ ของรัฐที่มีคุณภาพทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข ให้กับผู้ที่ด้อยโอกาสและผู้ที่ยากไร้ในพื้นที่ห่างไกล

การจัดสรรที่ดินทำกิน สนับสนุนในเรื่องการสร้างอาชีพ รายได้ และสนับสนุนการเพิ่มผลิตภาพ ผู้ด้อยโอกาส สตรี และผู้สูงอายุ รวมทั้ง กระจายการจัดบริการภาครัฐให้มีความครอบคลุม และทั่วถึงทั้งในเชิงปริมาณ และคุณภาพ ตลอดจนสร้างชุมชนเข้มแข็งให้เป็นพลังร่วมทางสังคม เพื่อสนับสนุนการพัฒนา และพร้อมรับผลประโยชน์จากการพัฒนา โดยส่งเสริมการประกอบอาชีพของผู้ประกอบการระดับชุมชน การสนับสนุนศูนย์ฝึกอาชีพชุมชน ส่งเสริมให้ชุมชนจัดสวัสดิการและบริการในชุมชน และผลักดันกลไกการกระจายที่ดินทำกิน และการบริหารจัดการที่ดินของชุมชน โดยมุ่งบรรลุเป้าหมายสำคัญในการยกระดับรายได้ประชากรกลุ่ม ร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด

5. การปรับโครงสร้างการผลิตและการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจในแต่ละช่วงของห่วงโซ่มูลค่า เน้นสร้างความเข้มแข็งให้กับปัจจัยพื้นฐาน ทูทางเศรษฐกิจให้สนับสนุนการเพิ่มศักยภาพของฐานการผลิตและฐานรายได้เดิม และยกระดับห่วงโซ่มูลค่าด้วยการใช้เทคโนโลยีวิจัยและพัฒนา เพื่อสร้างนวัตกรรมการผลิตที่เป็นมิตรต่อสิ่งแวดล้อมและสอดคล้องกับความต้องการของตลาด รวมทั้งสร้างสังคมผู้ประกอบการให้มีทักษะการทำธุรกิจที่ทันต่อการเปลี่ยนแปลงของเทคโนโลยี ตลอดจนพัฒนาพื้นที่ชายแดนที่มีศักยภาพและพื้นที่เศรษฐกิจใหม่เพื่อรองรับการขยายตัวทางเศรษฐกิจและขับเคลื่อนเศรษฐกิจเข้าสู่การเป็นประเทศรายได้สูงในอนาคต

6. การปรับระบบการผลิตการเกษตรให้สอดคล้องกับพันธกรณีในด้าน การเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ และศักยภาพของพื้นที่ เน้นการสร้างองค์ความรู้ทางวิชาการเกษตร วิทยาศาสตร์ เทคโนโลยีและนวัตกรรมแบบมีส่วนร่วมที่เชื่อมโยงกับฐานทรัพยากรชีวภาพ (Bio based) ในการสร้างมูลค่าเพิ่มให้สินค้าเกษตรมีความปลอดภัย ไม่ส่งผลกระทบต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและสิ่งแวดล้อม ของประเทศ การพัฒนาระบบเกษตรกรรมที่ยั่งยืนและการขยายโอกาสในการเข้าถึงพื้นที่ทำกินของเกษตรกร รวมทั้งส่งเสริมการรวมกลุ่มทางการเกษตร จากกิจการเจ้าของคนเดียว เป็นการประกอบการในลักษณะสหกรณ์ ห้างหุ้นส่วน และบริษัท เพื่อให้เกิดการประหยัดต่อขนาด

7. การเพิ่มศักยภาพฐานการผลิตและบริการเดิมที่มีศักยภาพในปัจจุบันให้ ต่อยอดไปสู่ฐานการผลิตและบริการที่ใช้เทคโนโลยีที่เข้มข้นและมีนวัตกรรมมากขึ้น ควบคู่กับการวางรากฐานเพื่อสร้างและพัฒนาภาคการผลิตและบริการสำหรับอนาคตทั้งในด้านการเตรียมศักยภาพคน และโครงสร้างพื้นฐาน ตลอดจนสร้างกลไกและเครือข่ายความร่วมมือของธุรกิจลักษณะ คลัสเตอร์ (Cluster)

8. การส่งเสริมสร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจกระแสใหม่ อาทิ เศรษฐกิจ ดิจิทัล เศรษฐกิจฐานชีวภาพ เศรษฐกิจเชิงสร้างสรรค์และวัฒนธรรม และการพัฒนาวิสาหกิจตั้งใหม่ (Start up) และวิสาหกิจเพื่อสังคม รวมถึงการสร้างสังคมผู้ประกอบการเพื่อต่อยอดฐานการผลิตและบริการ

9. การสร้างขีดความสามารถในการแข่งขันของธุรกิจบริการและการท่องเที่ยว ที่มีศักยภาพให้เติบโตและสนับสนุนภาคการผลิต เน้นการปรับปรุงกฎหมายที่เกี่ยวข้อง เพื่อให้เกิดความสมดุลและยั่งยืนในการพัฒนาอุตสาหกรรมท่องเที่ยวที่คำนึงถึงขีดความสามารถในการรองรับของระบบนิเวศ และศักยภาพของพื้นที่ รวมทั้งการสร้างมูลค่าเพิ่มในอุตสาหกรรมกีฬาให้ครอบคลุมทุกมิติและครบวงจรทั้งการผลิตและธุรกิจที่เกี่ยวข้อง

10. การสร้างความเชื่อมโยงระหว่างภาคการผลิต เพื่อเพิ่มมูลค่าทางเศรษฐกิจ ขยายฐานเศรษฐกิจให้กว้างขึ้น และต่อยอดห่วงโซ่การผลิตให้เข้มแข็งขึ้น โดยการเชื่อมโยงเครือข่ายการผลิต และนำผลการวิจัยและการพัฒนาที่เกี่ยวข้องมาใช้ประโยชน์ในการสร้างผลิตภัณฑ์เชิงพาณิชย์ที่หลากหลาย และสอดคล้องกับความต้องการของตลาด โดยเฉพาะอย่างยิ่ง การพัฒนาความเชื่อมโยงด้านคมนาคมขนส่ง โลจิสติกส์ และ โทรคมนาคม ในกรอบความร่วมมืออนุภูมิภาคภายใต้แผนงานของกรอบความร่วมมือทางเศรษฐกิจในอนุภูมิภาคแม่น้ำโขง กรอบความร่วมมือลุ่มแม่น้ำอิระวดี เจ้าพระยา แม่โขง กรอบความร่วมมือเขตเศรษฐกิจสามฝ่าย อินโดนีเซีย-มาเลเซีย-ไทย กรอบความร่วมมือความริเริ่มแห่งอ่าวเบงกอลสำหรับความร่วมมือหลากหลายสาขาทางวิชาการและเศรษฐกิจ กรอบความร่วมมือเพื่อพัฒนาชายแดนไทย-มาเลเซีย และภูมิภาคอาเซียนเพื่ออำนวยความสะดวกและลดต้นทุนด้านโลจิสติกส์

11. การพัฒนาวิสาหกิจขนาดย่อย ขนาดเล็กและขนาดกลาง วิสาหกิจชุมชน และวิสาหกิจเพื่อสังคม เพื่อขยายฐานการพัฒนาเศรษฐกิจฐานรากให้มีความครอบคลุมมากขึ้นเป็นการสร้างโอกาสทางเศรษฐกิจสำหรับกลุ่มต่าง ๆ ในสังคมโดยดำเนินการควบคู่ไปกับการพัฒนาและส่งเสริมสังคม ผู้ประกอบการเพื่อส่งเสริมผู้ประกอบการที่ผลิตได้ และขายเป็น

12. การสร้างความมั่นคงของฐานทรัพยากรธรรมชาติและยกระดับคุณภาพสิ่งแวดล้อม เน้นการรักษาและฟื้นฟูฐานทรัพยากรธรรมชาติ เพิ่มประสิทธิภาพการบริหารจัดการทรัพยากรน้ำ สนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและคุณภาพชีวิตของประชาชนเร่งแก้ไขปัญหาวิกฤติสิ่งแวดล้อมเพื่อลดมลพิษที่เกิดจากการผลิตและการบริโภค พัฒนาระบบบริหารจัดการที่โปร่งใส เป็นธรรม ส่งเสริมการผลิตและการบริโภคที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม เร่งเตรียมความพร้อมในการลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจก และเพิ่มขีดความสามารถในการปรับตัวต่อการเปลี่ยนแปลงสภาพภูมิอากาศ รวมทั้งบริหารจัดการเพื่อลดความเสี่ยงด้านภัยพิบัติทางธรรมชาติ

13. การฟื้นฟูพื้นฐานด้านความมั่นคงที่เป็นปัจจัยสำคัญต่อการพัฒนาทาง เศรษฐกิจ และสังคมของประเทศ ให้ความสำคัญกับการอยู่ร่วมกันในสังคมอย่างสันติของผู้มีความเห็นต่าง ทางความคิดและอุดมการณ์บนพื้นฐานของการปกครองระบอบประชาธิปไตยอันมีพระมหากษัตริย์ เป็นประมุข และการเตรียมการรับมือกับอาชญากรรมข้ามชาติ ซึ่งจะส่งผลกระทบต่ออย่างมีนัยยะ สำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมของประเทศในระยะ 20 ปีข้างหน้า

14. การบริหารจัดการในภาครัฐ การป้องกันการทุจริตประพฤติมิชอบและ การสร้าง ธรรมเนียมปฏิบัติในสังคมไทย ให้ความสำคัญกับการส่งเสริมและพัฒนาธรรมเนียมปฏิบัติในภาครัฐ อย่างเป็นรูปธรรมทั้งด้านระบบการบริหารงานและบุคลากร มีการบริหารจัดการภาครัฐที่โปร่งใส มีประสิทธิภาพ สามารถตรวจสอบได้อย่างเป็นธรรม และประชาชนมีส่วนร่วม มีการกระจาย อำนาจ และแบ่งภารกิจรับผิดชอบที่เหมาะสมระหว่างส่วนกลาง ภูมิภาค และท้องถิ่น

15. การพัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน และระบบโลจิสติกส์ของประเทศเพื่อขยาย จิตความสามารถและพัฒนาคุณภาพการให้บริการเพื่อรองรับการขยายตัวของเมืองและพื้นที่ เศรษฐกิจ หลัก และส่งเสริมการพัฒนาคุณภาพชีวิตของทุกกลุ่มในสังคม เน้นให้เกิดความเชื่อมโยง ในอนุภูมิภาคและในอาเซียนอย่างเป็นระบบ โดยมีโครงข่ายเชื่อมโยงภายในประเทศที่สนับสนุน การพัฒนาพื้นที่ตามแนวระเบียงเศรษฐกิจต่าง ๆ รวมทั้งพัฒนาระบบบริหารจัดการและการกำกับ ดูแลให้สอดคล้องกับมาตรฐานสากล สร้างความเป็นธรรมในการเข้าถึงบริการพื้นฐาน และการ คุ้มครองผู้บริโภค นอกจากนี้พัฒนาอุตสาหกรรมต่อเนื่องเพื่อสร้าง โอกาสทางเศรษฐกิจให้กับ ประเทศ และการพัฒนาผู้ประกอบการในสาขาโลจิสติกส์ และหน่วยงานที่มีศักยภาพไปทำธุรกิจ ในต่างประเทศ

16. การพัฒนาภาค เมือง และพื้นที่เศรษฐกิจ เร่งดำเนินการในประเด็นท้าทาย ได้แก่ การสร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิม และขยายฐานการผลิตและบริการใหม่ ที่สร้างรายได้สำหรับประชาชนในแต่ละภาค การพัฒนาเมืองให้เติบโตอย่างมีคุณภาพการพัฒนา และฟื้นฟูพื้นที่ บริเวณชายฝั่งทะเลตะวันออกให้รองรับการขยายตัวของภาคอุตสาหกรรม แห่งอนาคตอย่างมีสมดุล และการบริหารจัดการพื้นที่เศรษฐกิจชายแดนให้เจริญเติบโต และแข่งขัน ได้อย่างยั่งยืน รวมทั้งการเพิ่มประสิทธิภาพกลไกการขับเคลื่อนการพัฒนาภาคและเมืองให้เกิดผล อย่างเป็นรูปธรรม

17. การสร้างความร่วมมือระหว่างประเทศให้เข้มข้นและส่งผลต่อการพัฒนา อย่างเต็มที่ มุ่งเน้นผลักดันให้ความเชื่อมโยงด้านกฎระเบียบและในเชิงสถาบันให้มีความคืบหน้าและชัดเจน ในระดับปฏิบัติการ และในแต่ละจุดพื้นที่เชื่อมโยงระหว่างประเทศ ผลักดันการลดการใช้มาตรการ ที่ไม่ใช่มาตรการทางภาษีควบคู่กับการพัฒนาโครงสร้างพื้นฐานที่ต้องเชื่อมโยงเครือข่าย

ภายในประเทศ และประเทศเพื่อนบ้าน รวมทั้งส่งเสริมบทบาทที่สร้างสรรค์ของไทยในกรอบความร่วมมือต่าง ๆ ในเวทีโลก และสนับสนุนการขับเคลื่อนการพัฒนาภายใต้กรอบเป้าหมายการพัฒนาที่ยั่งยืน (SDGs)

18. การส่งเสริมการลงทุนไทยในต่างประเทศ ให้มีความสำคัญกับการพัฒนาผู้ประกอบการ ให้สามารถพัฒนาธุรกิจร่วมกับประเทศเพื่อนบ้าน พัฒนาทรัพยากรมนุษย์ เทคโนโลยี และนวัตกรรม พัฒนาสภาพแวดล้อมทางธุรกิจ และการสนับสนุนการดำเนินงานของสภาธุรกิจภายใต้กรอบความร่วมมือต่าง ๆ รวมทั้งสนับสนุนแหล่งเงินทุนและแหล่งข้อมูลเชิงลึกเกี่ยวกับฐานการผลิตในต่างประเทศ

19. การปรับปรุงภาคการเงินของไทยให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นและให้ สามารถแข่งขันได้เร่งปรับปรุงกฎระเบียบในการกำกับดูแลภาคการเงินเพื่อสนับสนุนความสามารถในการแข่งขัน และการให้บริการต่อผู้บริโภคและภาคธุรกิจเอกชนอย่างมีประสิทธิภาพและเป็นธรรม รวมทั้งการกำกับดูแลที่สามารถป้องกันความเสี่ยงจากความเชื่อมโยงทางการเงิน และกระแสเคลื่อนย้ายของเงินทุนที่จะมีรูปแบบที่เปลี่ยนแปลงไป และมีปริมาณธุรกรรมที่มากขึ้น ในขณะเดียวกัน สนับสนุนการนำเทคโนโลยีทางการเงินมาใช้อย่างเข้มข้น พัฒนาเครื่องมือทางการเงินเพื่อระดมทุนมาใช้สนับสนุนการลงทุนโครงการขนาดใหญ่ ตลอดจนขยายการเข้าถึงบริการทางการเงินอย่างทั่วถึงในต้นทุนที่เหมาะสม

20. การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐานภาษี การปรับระบบการจัดทำคำขอของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการ ทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตาม และประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นในการจัดเก็บภาษี และค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุง ระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ และการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพเพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

สมบัติ ธำรงธัญวงศ์ (2552) กล่าวว่า แผน (Plan) คือรูปธรรมของนโยบายที่ประกอบด้วยมาตรการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติปรากฏเป็นจริง และแผน ก็คือ ผลผลิตของการวางแผน (Planning) เมื่อแผนถูกนำไปปฏิบัติ ผู้ปฏิบัติจะต้องตรวจสอบว่า มาตรการ และกิจกรรมต่าง ๆ ที่กำหนดไว้ในแผนมีความเหมาะสมหรือไม่หรือก่อให้เกิดปัญหา หรืออุปสรรคใด ๆ บ้างในขณะที่นำไปปฏิบัติและปัญหาอุปสรรคต่าง ๆ เหล่านี้สามารถแก้ไขได้หรือไม่และส่งผลกระทบต่อบรรลุเป้าหมายเพียงใด มีการประเมินการนำแผนไปปฏิบัติจะทำให้ทราบข้อมูลสำคัญเพื่อนำมาใช้ในการปรับปรุงการวางแผนใหม่ให้มีความเหมาะสมยิ่งขึ้น หรืออาจจำเป็น

จะต้องปรับปรุงนโยบายใหม่ให้มีความเหมาะสมต่อการนำไปปฏิบัติให้บรรลุเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพ

ทฤษฎีเกี่ยวกับการนำนโยบายไปปฏิบัติ

จากการศึกษา ผู้ศึกษาสามารถที่จะกล่าวว่าในการนำนโยบายไปปฏิบัตินั้นมี จุดมุ่งหมาย เพื่อแสวงหาปัจจัยหรือตัวแปรที่ส่งผลให้เกิดความสำเร็จของการนำนโยบายไปปฏิบัติ คือ ปัจจัยใด เป็นปัจจัยที่สร้างความสำเร็จ และปัจจัยใดเป็นปัจจัยที่ก่อให้เกิดความล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติกล่าวอีกนัยหนึ่ง คือการวัดระดับของความสามารถ (Level of performance) ในการนำนโยบายไปปฏิบัติหรือการวัดประสิทธิผลและการขาดประสิทธิผล (Effective ineffective) ของการนำนโยบายไปปฏิบัติสามารถทำได้หลายวิธีโดยมีนักวิชาการหลาย ๆ คนได้กล่าวถึงการนำนโยบายไปปฏิบัติไว้ว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการนำนโยบายไปปฏิบัติ ปัจจัยทางด้านเนื้อหาสาระของนโยบาย (Policy content) (วรเดช จันทรศร, 2552) คือ ลักษณะของนโยบายและวัตถุประสงค์ของนโยบาย

Van Meter and Van Horn (1975) กล่าวว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติว่าครอบคลุมถึงการกระทำของแต่ละบุคคลหรือกลุ่ม ทั้งที่เป็นราชการหรือเอกชนเพื่อบรรลุวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบาย

Van Meter and Van Horn (1975) เห็นว่า วัตถุประสงค์ของนโยบาย คือ การแยกแยะให้ชัดเจนว่าวัตถุประสงค์ที่กำหนดไว้ในนโยบายมีอะไรบ้าง เนื่องจากวัตถุประสงค์เป็นเกณฑ์ที่ใช้ในการประเมินความสำเร็จหรือล้มเหลวของการนำนโยบายไปปฏิบัติ

William (1975) กล่าวถึง การนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นการคำนึงถึงความพร้อมขององค์การคือ ผู้ปฏิบัติงานควรมีการวิเคราะห์ความหมายที่ชัดเจนความเฉพาะเจาะจง และความสมเหตุสมผลของนโยบายอย่างถ่องแท้เฉพาะความพร้อมของบุคลากรองค์การและการจัดการทั่วไป ตลอดจนการกำหนดรูปแบบของการบริหารปัจจัยที่เอื้ออำนวยการจัดระบบข้อมูล ข้อมูลป้อนกลับ และการประเมินผล

กล่าวโดยสรุปว่า จากการสำรวจการนิยาม “การนำนโยบายไปปฏิบัติ” ของนักวิชาการต่าง ๆ ที่กล่าวมาอาจกำหนดคำนิยามในการศึกษาครั้งนี้ว่า การนำนโยบายไปปฏิบัติหมายถึง การดำเนินการของบุคคลกลุ่มบุคคลหรือองค์การทั้งภาครัฐและเอกชน โดยมุ่งที่จะให้วัตถุประสงค์และเป้าหมายตามอรรถของนโยบายบรรลุผลสำเร็จโดยตรง ทั้งนี้ ลักษณะการดำเนินการดังกล่าวจะต้องสังเกต และตรวจสอบได้จากปรากฏการณ์ที่เป็นจริง

Edwards (1980) กล่าวว่า การนำนโยบายไปสู่การปฏิบัติครอบคลุมถึงกิจกรรม คือ การทำสัญญา การหาข้อมูลข่าวสารการกระจายข่าวสารการมอบหมายบุคลากรการปฏิบัติหน้าที่ การจ้างบุคลากรการจัดตั้งองค์กร

Edwards (1980 อ้างถึงใน วรเดช จันทรศร, 2552) เห็นว่า ปัจจัยที่ทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จคือการติดต่อสื่อสาร (Communication) ระหว่าง ผู้กำหนดนโยบาย กับองค์กรหรือหน่วยงานต่าง ๆ ที่รับผิดชอบในการปฏิบัติและระหว่างองค์กร และหน่วยงานต่าง ๆ ด้วยกันเองจะต้องมีการสื่อสารที่ถูกต้องรวดเร็ว ต่อเนื่องและมีประสิทธิภาพ การเปิดโอกาสให้มีการสร้างใยแห่งความสัมพันธ์ทั้งในแนวตั้งและแนวนอน และอื่น ๆ จะมี ส่วนสำคัญ ในการกำหนดความสำเร็จหรือล้มเหลวของนโยบายนั้น

โดยสรุปได้ว่า วัตถุประสงค์ของนโยบายนั้นขึ้นอยู่กับปัจจัยของนโยบาย (Policy context) ได้แก่ ความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายที่มีการแยกแยะได้ชัดเจน การติดต่อสื่อสารการสนับสนุนจากทุก ๆ ฝ่ายที่เกี่ยวข้องสภาพเศรษฐกิจ สังคม การเมือง และความสามารถของหน่วยปฏิบัติ

Merilee (1980) กล่าวว่า มีความเห็นเช่นเดียวกับ Sabatier and Mazmanian (1983) ว่านโยบายจะได้รับการปฏิบัติให้บรรลุวัตถุประสงค์ขึ้นอยู่กับความชัดเจนของวัตถุประสงค์ของนโยบายนั้น

Merilee (1980) มีความเห็นว่า เนื้อหาสาระของนโยบายจะมีผลกระทบต่อ การนำนโยบายไปปฏิบัติที่แตกต่างกัน คือ

- นโยบายหรือโครงการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงขั้นพื้นฐานทางด้านการเมือง เศรษฐกิจและสังคมย่อมได้รับการต่อต้านจากกลุ่มที่เสียผลประโยชน์
- นโยบายหรือโครงการที่ใช้ผลประโยชน์อย่างกว้าง ๆ ไปสู่ชุมชนจะได้ผล ในทางปฏิบัติมากกว่านโยบายหรือโครงการที่แคบ
- นโยบายหรือโครงการที่นำไปสู่การเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมของคน อาจมีผลกระทบต่อความสำเร็จหรือล้มเหลวในทางปฏิบัติ
- นโยบายหรือโครงการที่หวังผลในระยะยาวอาจยากแก่การปฏิบัติมากกว่านโยบาย หรือโครงการที่หวังผลในระยะสั้น
- ลักษณะของนโยบายหรือโครงการจะมีส่วนกำหนดความยากง่ายในการนำไปปฏิบัติ
- เนื้อหาสาระของนโยบายที่กำหนดว่าใครหรือหน่วยงานใดจะรับผิดชอบดำเนินการ จะมีส่วนทำให้การปฏิบัติผลสำเร็จหรือล้มเหลวต่างกัน

Sabatier and Mazmanian (1983) กล่าวว่า ปัจจัยทางด้านเศรษฐกิจ สังคม และ เทคโนโลยีก็เป็นปัจจัยที่สำคัญที่ส่งผลให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบความสำเร็จหรือล้มเหลว ขึ้นอยู่กับความสามารถในประเภทของหน่วยงาน และความเพียงพอของทรัพยากรการนำนโยบายปฏิบัติให้เกิดผลนั้นจะต้องมีทรัพยากรสนับสนุน อันได้แก่จำนวนและคุณภาพของบุคลากรข้อมูล ที่ทันสมัยการมอบอำนาจหน้าที่ในการดำเนินงาน การจัดสรรงบประมาณ การให้คำแนะนำ และความช่วยเหลือแก่ผู้ปฏิบัติงานในระดับต่าง

Sabatier (1983) นโยบายที่มุ่งหวังให้บรรลุวัตถุประสงค์ที่เกี่ยวข้องกับการเปลี่ยนแปลง เพียงเล็กน้อยจะมีโอกาสในการประสบความสำเร็จมากกว่านโยบายที่มุ่งหวังการเปลี่ยนแปลงอย่างใหญ่หลวง

ทัศนคติของผู้นำนโยบายไปปฏิบัติทฤษฎีเกี่ยวกับนโยบาย

วเรช จันทรศร (2552) ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติต้องมีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับนโยบาย ที่จะต้องปฏิบัติมีทัศนคติจะนำนโยบายนั้นไปปฏิบัติให้บรรลุผลด้วย นโยบายที่ผู้ปฏิบัติจะนำไปปฏิบัติได้ดีต้องเป็นนโยบายที่ผู้ปฏิบัติเข้าใจเห็นด้วยและมีความรู้สึกผูกพัน การกำหนดกลยุทธ์ของการนำนโยบายไปปฏิบัติควรจะต้องอยู่บนรากฐานของการปฏิบัติซึ่งง่ายไม่ซับซ้อน ซึ่งหากให้กลยุทธ์ที่ย่างยากซับซ้อนมากเท่าใด โอกาสที่จะประสบความสำเร็จล้มเหลวยิ่งมีมาก

สุภชัย ยาวะประภาส (2552) ได้จำแนกวงจรนโยบายออกเป็น 3 ขั้นตอน ใหญ่ ๆ คือ ขั้นแรกการกำหนดนโยบาย (Policy formulation) เป็นขั้นตอนของการระบุประเด็น ปัญหา การพัฒนาทางเลือกและการเสนอทางเลือก ขั้นที่สองการนำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy implementation) เป็นการแปลความนโยบาย การรวบรวมทรัพยากรที่เกี่ยวข้องการวางแผนงาน การจัดองค์การและการดำเนินงาน ขั้นที่สาม การประเมินผล (Policy evaluation) เป็นการตรวจสอบผลของการนำนโยบายไปปฏิบัติหากไม่ได้ผลก็จะยกเลิก หรือหากมีข้อผิดพลาดหรือเกิดผลกระทบ (Impacts) ในด้านลบก็ จะทำการปรับปรุงเปลี่ยนแปลงนโยบายเสียใหม่

แนวทางในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

ลือชัย วงษ์ทอง (2555) ได้สรุปการนำนโยบายไปปฏิบัติมี 3 แนวทาง คือ

แนวทางที่ 1 เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติ ขึ้นตอนหนึ่ง ซึ่งแยกออกจากการกำหนดนโยบายกล่าวคือ เป็นขั้นตอนที่เกิดขึ้นหลังจากการกำหนดนโยบาย ซึ่งอาจอยู่ในรูปของกฎหมาย คำสั่ง หรือโครงการที่ได้กำหนดเป้าหมายและข้อกำหนดอื่น ๆ ไว้ แล้วไปดำเนินการให้บรรลุผลประกอบด้วย

1. เป้าหมายหรือวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน ระบุถึงรายละเอียดของแผนต่าง ๆ และเน้นการควบคุมอย่างมาก
2. การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีการกำหนดขอบเขตของแต่ละฝ่ายและแยกจากกัน
3. การกำหนดนโยบายเป็นเรื่องของการเมือง ส่วนการนำนโยบายไปปฏิบัติจะไม่ใช่เรื่องของการเมืองแต่จะเป็นเรื่องทางเทคนิค
4. เน้นในเรื่องการให้คำแนะนำการออกคำสั่ง หรือการให้ความยินยอม
5. การดำเนินการตามนโยบายจะเป็นไปในแนวทางเดียว คือจากข้างบนลงมาสู่ข้างล่าง (Top down) ตามลำดับขั้นตอนของการจัดโครงสร้างขององค์กร

แนวทางที่ 2 เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติกับการกำหนดนโยบาย ไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากนโยบายมักได้รับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในระหว่างการนำไปปฏิบัติซึ่งเป็นแบบปฏิสัมพันธ์หรือ The interaction model เป็นแบบที่เน้นกระบวนการ โดยพิจารณาว่าในระหว่างการนำนโยบายไปปฏิบัติผู้แสดง (Actors) ต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องจะพยายามเข้าแทรกแซงนโยบาย มีการเจรจาต่อรองเพื่อปรับเป้าหมายและวิธีการให้เป็นที่ยอมรับร่วมกันในระหว่าง Actor เหล่านั้น ซึ่งมีลักษณะดังนี้ คือ

1. เน้นในเรื่องของการปฏิสัมพันธ์ (Interaction) การเจรจาต่อรอง (Bargaining) ความเห็นพ้องต้องกัน (Consensus) ระหว่างกลุ่มต่าง ๆ
2. การปรับเปลี่ยนของแต่ละพรรคแต่ละกลุ่มเป็นไปภายใต้กระบวนการทางการเมือง (ซึ่งรูปแบบนี้เห็นว่ากระบวนการ (Process) เป็นจุดมุ่งหมายที่สำคัญ)
3. การตัดสินใจตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางเลือกซึ่งเป็นส่วนต่างมากกว่าจะพิจารณาทั้งหมด
4. วิธีการ-เป้าหมาย (Means-ends) และเป้าหมาย-วิธีการ (Ends-means) มีการปรับเปลี่ยนไปมาคงอยู่อย่างต่อเนื่องมิได้แยกจากกัน

5. การพิจารณาเฉพาะส่วนที่เพิ่มขึ้น (Incrementalism) เป็นการสร้างความพึงพอใจ (Satisfy) ให้แต่ละฝ่าย

6. ตัวแบบนี้มีข้อจำกัดทางด้านทรัพยากรและความสามารถของมนุษย์ (เมื่อเปรียบเทียบกับความสลับซับซ้อนของปัญหาต่าง ๆ

แนวทางที่ 3 แบบวิวัฒนาการ หรือ Implementation as evolution เป็นการมอง การนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะของกระบวนการวิวัฒนาการที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่ เปลี่ยนแปลงไม่มีการกำหนดเป้าหมายของนโยบายแต่เป้าหมายและวิธีการต่าง ๆ จะปรับเปลี่ยนไป ตามประสบการณ์และสถานการณ์ในการปฏิบัติมีลักษณะดังนี้

1. นโยบายเป็นสมมติฐานที่มาจากการทดสอบ
2. การกำหนดนโยบายและการนำนโยบายไปปฏิบัติเป็นกระบวนการต่อเนื่อง อันหนึ่งอันเดียวกันไม่สามารถแยกจากกันได้
3. รูปแบบนี้ให้ความสนใจกับการเปลี่ยนแปลงที่ได้มาจากการเรียนรู้และการค้นพบ สิ่งใหม่
4. เมื่อเปรียบเทียบกับลักษณะปัญหาที่สลับซับซ้อนแล้วความรู้ของมนุษย์ก็ยังคงเป็น สิ่งที่มีอยู่อย่างจำกัด
5. ผู้นำเอานโยบายไปปฏิบัติจะเป็นตัวแสดง ที่มีบทบาทสำคัญที่สุดมากกว่าตัวแสดง (Actors) อื่น ๆ

ปัญหาและอุปสรรคในการนำนโยบายไปปฏิบัติ

Williams (1971) กล่าวว่า ได้กำหนดแนวทางสำหรับผู้กำหนดนโยบาย เพื่อให้ ความมั่นใจแก่ผู้นำนโยบายไปปฏิบัติที่มีความสามารถในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้บรรลุผล ภายใต้งบประมาณ 2 ประการคือ ประการแรกเป็นหน้าที่ของผู้กำหนดนโยบายที่จะต้องกำหนดนโยบาย ให้มีความหมาย และชัดเจน ประการที่สอง มีแนวโน้มว่าผู้ปฏิบัติตามแนวทางที่กำหนดไว้ หากเงื่อนใจดังกล่าวกุลละเลยจะทำให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบกับความล้มเหลว

Montjoy and O'Toole (1979 อ้างถึงใน สมบัติ ธำรงธัญวงศ์, 2552) เห็นว่าหลักการ สำคัญที่จะป้องกันมิให้การนำนโยบายไปปฏิบัติประสบปัญหาและอุปสรรค จนกระทั่งนำไปสู่ ความล้มเหลวประการแรกถ้ามีทรัพยากรใหม่แต่แนวทางการปฏิบัติคลุมเครือจะต้องจัดการ เรื่องการตีความนโยบายให้ชัดเจน และทักษะในการจัดการตีความจะต้องสอดคล้องกับผู้กำหนด นโยบาย ประการที่สองถ้ามีทรัพยากรเพียงพอและมีแนวทางการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจง และชัดเจน เป้าประสงค์ส่วนบุคคลภายในองค์กรจะมีความสำคัญน้อยลงและการนำนโยบายไปปฏิบัติ จะมีทิศทางสอดคล้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายสูง ประการที่สามถ้าไม่มีทรัพยากร

เพียงพอและแนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจนสถานการณ์ เช่นนี้จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติ เกิดความสนใจที่จะปฏิบัติเพื่อสร้างพลังความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นมากพอที่จะเอาชนะ อุปสรรคเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรและแนวทางการ ปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน

Younis and Davidson (1990) กล่าวว่า ความล้มเหลวของนโยบาย (Policy failure) ไม่ว่าจะด้วยเหตุผลอะไรก็ตาม โดยเฉพาะอย่างยิ่งความล้มเหลวในด้านนโยบายทางสังคมและ เศรษฐกิจเป็นสิ่งที่เกี่ยวข้องกับนักทฤษฎี นโยบาย (Policy theorist) และผู้นำนโยบายไปปฏิบัติ (Policy practitioner) ซึ่งในความเป็นจริงจะ เกี่ยวข้องกับผู้นำนโยบายไปปฏิบัติมากกว่าในการที่จะ แสวงหาแนวทางเพื่อความสำเร็จของ นโยบาย

Montjoy and O' Toole (1979 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2552) เห็นว่าหลักการ สำคัญที่จะป้องกันมิให้การนำ นโยบายไปปฏิบัติประสบปัญหาและอุปสรรค จนกระทั่งนำไปสู่ ความล้มเหลวประการแรกถ้ามีทรัพยากรใหม่แต่แนวทางการปฏิบัติคลุมเครือจะต้องจัดการ เรื่องการตีความนโยบายให้ชัดเจน และทักษะในการจัดการตีความจะต้องสอดคล้องกับผู้กำหนด นโยบาย ประการที่สองถ้ามีทรัพยากรเพียงพอและมีแนวทางการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจง และชัดเจน เป้าประสงค์ส่วนบุคคลภายในองค์กรจะมีความสำคัญน้อยลงและการนำ นโยบายไปปฏิบัติ จะมีทิศทางสอดคล้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายสูง ประการที่สามถ้าไม่มีทรัพยากร เพียงพอและแนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจนสถานการณ์ เช่นนี้จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติ เกิดความสนใจที่จะปฏิบัติเพื่อสร้างพลังความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นมากพอที่จะเอาชนะ อุปสรรคเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรและแนวทางการ ปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน

สมบัติ ชำรงธัญวงศ์ (2552) กล่าวว่า สาเหตุสำคัญต่อการนำ โครงการสำคัญของรัฐบาล ไปปฏิบัติให้ประสบความสำเร็จขึ้นอยู่กับภาพพจน์ของหน่วยงานของรัฐที่ติดขัดกับกฎระเบียบ (Rule-bound) และขาดกลไกที่ยืดหยุ่น (Inflexible bureaucratic machine) โดยเฉพาะ โครงการ ที่ต้องการเปลี่ยนแปลงพฤติกรรมขององค์กรและข้าราชการ

โดยสรุปได้ว่า ในการนำนโยบายไปปฏิบัติจะต้องทำความเข้าใจกับสภาพปัญหาและ อุปสรรคต่าง ๆ ที่อาจเกิดขึ้นได้ในทุกกรณีให้ชัดเจน เพื่อป้องกันมิให้การนำ นโยบายไปปฏิบัติ ประสบกับความล้มเหลวและเพื่อเป็นหลักประกันว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติจะบรรลุความสำเร็จ ตามเป้าประสงค์อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผล ปัญหาและอุปสรรคสำคัญของการ นำนโยบายไปปฏิบัติว่ามีอะไรบ้างและจะแก้ไขได้อย่างไรเพื่อป้องกันมิให้เกิดความล้มเหลว ในการนำนโยบายไปปฏิบัติซึ่งจะก่อให้เกิดความเสียหายต่อกระบวนการนโยบายสาธารณะ ทั้ง กระบวนการจุดมุ่งหมายสูงสุดของการศึกษาการนำนโยบายไปปฏิบัติคือการเสริมสร้าง สมรรถนะ ในการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ลุล่วงเป้าประสงค์ที่พึงปรารถนาอย่างมีประสิทธิภาพ

และประสิทธิผลดังนั้น จึงจำเป็นจะต้องแสวงหาแนวทางในการป้องกันและแก้ไขปัญหาและอุปสรรค ในการนำนโยบายไปปฏิบัติมิให้เกิดความล้มเหลว ซึ่งการทำความเข้าใจเกี่ยวกับกระบวนการนำนโยบายไปปฏิบัติให้ครอบคลุมทุกด้าน จึงเป็นสิ่งจำเป็นอย่างยิ่ง

แนวคิดและแนวปฏิบัติเกี่ยวกับการเข้าถึงความยุติธรรม

หลักความเสมอภาค

ความหมายตามหลักกฎหมาย หมายถึง หลักการพื้นฐานของความยุติธรรม ที่กำหนดให้มีการปฏิบัติต่อบุคคลที่เกี่ยวข้องกับเรื่องนั้น ๆ อย่างเท่าเทียมกัน (เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์, 2548)

ความหมายตามระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุกคนในประเทศ มีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียมกันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐานในที่นี้ สิ่งที่เป็นขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอดและพัฒนาตัวเองตามหลักสิทธิมนุษยชน คือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยในชีวิต และร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและการรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและสวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วมทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย (กรมประชาสัมพันธ์, 2560)

ความเสมอภาค ตามหลักสิทธิมนุษยชน หมายถึง ความเท่าเทียมของมนุษย์ทุกคน ในการได้รับสิทธิพื้นฐานตามหลักสิทธิมนุษยชน โดยผ่านการปฏิบัติต่อกันระหว่างมนุษย์ต่อมนุษย์ ด้วยความเคารพต่อสิทธิและศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2561)

ความเสมอภาคจึงเป็นแนวทางของการปฏิบัติ ดังนี้ แนวปฏิบัติตามหลักสิทธิมนุษยชนพื้นฐานที่กำหนดสิ่งพึงกระทำระหว่างบุคคลในด้านต่าง ๆ อย่างเท่าเทียมกัน แนวปฏิบัติในการใช้อำนาจปกครองของภาครัฐทั้งฝ่ายบริหาร นิติบัญญัติ และตุลาการ ที่ต้องคำนึงถึงความเท่าเทียมและสร้างความเท่าเทียมต่อประชาชนทุกคนภายใต้ปกครองของรัฐนั้นแนวทางในการติดตามตรวจสอบการทำงานของรัฐถึงการปฏิบัติต่อประชาชน และการทำงานดังกล่าวต้องมุ่งสร้างความเท่าเทียมระหว่างบุคคล ตลอดจนการได้รับผลประโยชน์และความคุ้มครองจากภาครัฐอย่างเท่าเทียมกัน (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2561)

ประเภทของความเสมอภาค

การจำแนกประเภทความเสมอภาคตามแนวคิดหลักสิทธิมนุษยชนและแนวทางของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีความเป็นมนุษย์ ที่กำหนดไว้ในรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2560 ดังนี้

1. ความเสมอภาคในโอกาส หมายถึง ความเท่าเทียมกันของโอกาสในการได้รับบริการสาธารณะของรัฐ และไม่ถูกกีดกันออกจากกิจกรรมต่าง ๆ ของสังคม เช่น โอกาสได้รับ

ในกฎหมายให้ผู้มีอายุ 18 ปีบริบูรณ์ มีสิทธิในการเลือกตั้งอย่างเท่าเทียม และรัฐต้องจัดให้เกิดความสะดวกและการเท่าเทียมในโอกาสออกไปใช้สิทธิเลือกตั้ง ด้วยการจัดสรรจุดเลือกตั้งสำหรับประชาชน อย่างเท่าเทียมทั่วถึงทั้งในและต่างประเทศ คณะนเสียงของประชาชนทุกคนมีค่าเท่ากัน มีความเท่าเทียมกันของผู้สมัครทั้งคุณสมบัติผู้สมัคร

หลักการพิจารณาความเสมอภาค เพื่อพิจารณาว่า มีการปฏิบัติต่อบุคคลหนึ่งเหมือนหรือ ต่างจากอีกบุคคลหนึ่งหรือไม่ ให้ถือหลักการ “สาระเหมือน ปฏิบัติเหมือนสาระต่างปฏิบัติต่าง” นั่นคือ ต้องพิจารณาจากบุคคลที่จะนำมาเปรียบเทียบกัน

หากบุคคลที่นำมาเปรียบเทียบกัน มีลักษณะเหมือนกันต้องปฏิบัติเหมือนกัน เช่น ผู้กระทำความผิดกฎหมายต้องได้รับโทษที่เหมือนกันจะพิจารณาว่าเพราะบุคคลหนึ่งมีเพศ ชาดำเนินการศึกษา รายได้ หรือ อื่น ๆ ต่างจากอีกบุคคลหนึ่งจึงมีบทลงโทษที่แตกต่างกันได้ เพราะสาระสำคัญอยู่ที่การฝ่าฝืนกฎหมายเหมือนกัน ย่อมต้องได้รับโทษเช่นเดียวกัน ความไม่เท่าเทียมกันแต่เดิมของผู้กระทำผิดทั้งสองคนไม่ถือเป็นเงื่อนไขหรือสาระในการส่งเสริมให้เกิดการห้ามลงโทษหรือการลงโทษมากน้อยแตกต่างกัน เช่นเดียวกับการจัดการศึกษาที่จะอนุญาตให้เฉพาะคนร่างกายปกติ เข้าศึกษาย่อมมิได้ เพราะย่อมสร้างความไม่เท่าเทียมกันและเป็นการเลือกปฏิบัติสาระสำคัญคือ สิทธิในการได้รับการศึกษาที่เท่าเทียมของมนุษย์ เงื่อนไขอื่นใดจะทำให้เกิดการไม่ได้รับการศึกษาย่อมไม่ได้

หากบุคคลที่นำมาเปรียบเทียบมีลักษณะไม่เหมือนกันก็จะปฏิบัติต่างกัน เช่น การเปรียบเทียบผู้พิการกับผู้ร่างกายสมบูรณ์แข็งแรงและตัดสินใจว่ารัฐซึ่งจัดช่องทางพิเศษสำหรับผู้พิการ เป็นการปฏิบัติอย่างไม่เท่าเทียมยอมไม่ได้ เหตุเพราะผู้พิการและผู้สมบูรณ์ แข็งแรงมีร่างกายที่แตกต่างกันอันเป็นเหตุผลที่อธิบายได้ชัดเจน แต่กลับเป็นตรงข้ามว่าการจัดช่องทางพิเศษสำหรับผู้พิการนั้นเท่ากับส่งเสริมความเสมอภาคและเท่าเทียมทางโอกาสสำหรับผู้พิการในการใช้บริการสาธารณะ กรณีนี้อธิบายได้เช่นเดียวกับการจัดที่เฉพาะสำหรับเด็ก สตรีมีครรภ์ และคนชราของรถโดยสารประจำทางที่ช่วยส่งเสริมโอกาสในการได้รับบริการที่เหมาะสมกับสภาพร่างกาย

การจัดบริการสาธารณะ (Public service)

บริการสาธารณะ คือ การสนองตอบความต้องการทางสังคมและปัจเจกชนที่เป็นสมาชิกของสังคมในอันที่จะได้รับบริการจากรัฐในเรื่องที่ เอกชน หรือ รัฐวิสาหกิจเอกชน ไม่อาจตอบสนองได้ ไม่ว่าจะเป็นการจัดให้มีบริการสาธารณะในด้านการคุ้มครองความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สินการจัดให้มีสิ่งสาธารณูปโภคต่าง ๆ หลักเกณฑ์ในการจัดบริการสาธารณะนั้นมีหลักเกณฑ์ที่สำคัญอยู่ 3 ประการ คือ

1. หลักว่าด้วยความเสมอภาค (Principe d'Égalité) หลักนี้เป็นหลักเกณฑ์ที่สำคัญประการแรกในการจัดทำบริการสาธารณะ ทั้งนี้ เนื่องจากการที่ฝ่ายปกครองเข้ามาจัดทำบริการสาธารณะนั้น ฝ่ายปกครองมิได้มีจุดมุ่งหมายที่จะจัดทำบริการสาธารณะขึ้นเพื่อประโยชน์ของผู้หนึ่งผู้ใดโดยเฉพาะ แต่เป็นการจัดทำขึ้นเพื่อประโยชน์ของประชาชนทุกคน คือ ประชาชนทุกคนย่อมมีสิทธิได้รับการปฏิบัติหรือ ได้รับผลประโยชน์จากบริการสาธารณะอย่างเสมอภาคกัน

2. หลักว่าด้วยความต่อเนื่อง (Principe de continuité) เนื่องจากบริการสาธารณะเป็นกิจการที่มีความจำเป็นสำหรับประชาชน ดังนั้น หากบริการสาธารณะหยุดชะงักไม่ว่าด้วยเหตุใดก็ตาม ประชาชนผู้ใช้บริการสาธารณะย่อมได้รับความเดือดร้อนหรือเสียหายได้ ด้วยเหตุนี้ บริการสาธารณะจึงต้องมีความต่อเนื่องในการจัดทำหลักการที่สำคัญของหลักว่าด้วยความต่อเนื่องของบริการสาธารณะ คือ นิติบุคคลผู้มีหน้าที่จัดทำบริการสาธารณะจะต้องดำเนินการจัดทำบริการสาธารณะอย่างสม่ำเสมอ และต่อเนื่องตลอดเวลา หากมีกรณีที่เกิดการหยุดชะงักจะต้องมีการรับผิดชอบ และในกรณีที่เกิดการหยุดชะงักขององค์กรปกครองท้องถิ่นหรือองค์กรมหาชนอิสระ องค์กรที่ทำหน้าที่กำกับดูแลจะต้องเข้าดำเนินการแทนเพื่อเป็นหลักประกันการต่อเนื่องของบริการสาธารณะ

3. หลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง (Principe d'Adaptation หรือ Principe de mutabilité) บริการสาธารณะที่ดีนั้นจะต้องสามารถปรับปรุงแก้ไขได้ตลอดเวลาเพื่อให้เหมาะสมกับเหตุการณ์ และความจำเป็นในทางปกครองที่จะรักษาประโยชน์สาธารณะ รวมทั้งปรับปรุงให้เข้ากับวิวัฒนาการของความต้องการส่วนรวมของประชาชนด้วยหลักว่าด้วยการปรับปรุงเปลี่ยนแปลง หมายความว่า การปรับปรุงเปลี่ยนแปลงบริการสาธารณะให้ทันกับความต้องการของผู้ใช้บริการสาธารณะอยู่เสมอ เพื่อให้บริการสาธารณะที่ฝ่ายปกครองจัดทำมีความสอดคล้องกับความต้องการของประชาชนหรือประ โยชน์มหาชน

การจัดบริการสาธารณะนั้นจะต้องประกอบด้วยเงื่อนไข 2 ประการ คือ

1. จะต้องเป็นกิจกรรมที่เกี่ยวข้องกับนิติบุคคลมหาชน หมายถึงกรณีที่ดินนิเทศมหาชน เป็นผู้ประกอบกิจกรรมด้วยตนเอง ได้แก่ กิจกรรมที่รัฐ หรือ องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น หรือรัฐวิสาหกิจ เป็นผู้ดำเนินการและยังหมายความถึงกรณีที่รัฐมอบกิจกรรมของรัฐบางประเภทเป็นผู้ดำเนินงาน เช่น การขนส่งสาธารณะ สถานีตรวจสภาพรถ เป็นต้น ซึ่งโดยหน้าที่สิ่งเหล่านี้ต้องเป็นบริการสาธารณะแต่รัฐก็ได้มอบหมายให้เอกชนเข้ามาจัดทำได้ภายใต้เงื่อนไข

2. กิจกรรมตามข้อหนึ่งจะต้องเป็นกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์เพื่อประโยชน์สาธารณะและตอบสนองความต้องการของประชาชน การบริการสาธารณะทางปกครอง หมายถึง กิจกรรมโดยสภาพแล้วเป็นงานในหน้าที่ของฝ่ายปกครองที่จะต้องจัดทำขึ้นเพื่อสนองตอบความต้องการ

ของประชาชน เช่น การดูแลความปลอดภัยในชีวิตและทรัพย์สิน ความสงบสุขของชุมชน การจัดบริการสาธารณะนี้ ฝ่ายปกครอง ต้องอาศัยอำนาจพิเศษตามกฎหมายในการจัดทำ ก็ต้องมีกฎหมายรับรองชัดเจน ซึ่งฝ่ายปกครอง หรือรัฐจะต้องจัดทำขึ้น โดยที่ประชาชนไม่ต้องเสียค่าตอบแทน

แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับความเหลื่อมล้ำทางด้านสิทธิและโอกาส

ปัจจุบันเป็นที่เห็นพ้องต้องกันโดยทั่วไปว่า สิทธิในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมควรเป็นสิทธิมนุษยชนขั้นพื้นฐานอย่างหนึ่งของมนุษย์ ไม่จำกัดเฉพาะพลเมืองของประเทศใดประเทศหนึ่งเท่านั้น เช่น นายจ้างที่กระทำทารุณกรรมต่อแรงงานไร้สัญชาติ (ละเมิดสิทธิมนุษยชน) สามารถถูกเหยื่อของความรุนแรงฟ้องร้องให้ดำเนินคดีตามกฎหมายไทย แม้ว่าจำเลยจะมีได้มีสัญชาติไทยก็ตาม อีกทั้งคงไม่มีใครปฏิเสธว่า เมื่อกฎหมายบัญญัติว่าทุกคน “มี” สิทธิในกระบวนการยุติธรรมแล้ว ทุกคนก็ควรมี “โอกาส” ได้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างแท้จริง และเมื่อเข้าถึงได้แล้ว ทุกคนก็ควร “ได้รับ” การปฏิบัติที่ยุติธรรมในกระบวนการ (Due process) และความยุติธรรมในเนื้อหา (Substantive justice) เมื่อศาลมีคำตัดสินอย่างเท่าเทียมกัน ดังวาทะของ อีเลนอร์ รูสเวลท์ (Eleanor Roosevelt) อดีตสุภาพสตรีหมายเลขหนึ่งของอเมริกา หัวเรือใหญ่ในการร่างปฏิญญาสากลว่าด้วยสิทธิมนุษยชน ที่ว่า “ความยุติธรรมไม่อาจยุติธรรมเฉพาะกับฝ่ายใดฝ่ายหนึ่งได้ แต่จะต้องยุติธรรมกับทั้งสองฝ่าย” (แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล, 2561)

ก่อนหน้านี้ รัฐธรรมนูญไทย พ.ศ. 2540 และ พ.ศ. 2550 มีบทบัญญัติที่คุ้มครองสิทธิในกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการแจกแจงสิทธิในกระบวนการยุติธรรมว่า ตั้งแต่ “สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยง่าย สะดวก รวดเร็ว และทั่วถึง” และ “สิทธิพื้นฐานในกระบวนการพิจารณา” ซึ่งอย่างน้อย “ต้องมีหลักประกันขั้นพื้นฐานเรื่องการได้รับการพิจารณาโดยเปิดเผย การได้รับทราบข้อเท็จจริงและตรวจสอบเอกสารอย่างเพียงพอ การเสนอข้อเท็จจริง ข้อโต้แย้ง และพยานหลักฐานของตน การคัดค้านผู้พิพากษาหรือตุลาการ การได้รับการพิจารณาโดยผู้พิพากษาหรือตุลาการที่นั่งพิจารณาคดีครบองค์คณะ และการได้รับทราบเหตุผลประกอบคำวินิจฉัย คำพิพากษา หรือคำสั่ง” นอกจากนี้ยังระบุสิทธิที่จะ “ได้รับการสอบสวน อย่างถูกต้อง รวดเร็ว เป็นธรรม และการไม่ให้ถ้อยคำเป็นปฏิปักษ์ต่อตนเอง”

ขณะที่รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้ตัดมาตราที่ว่าด้วย “สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” ออกไป แต่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมแทน โดยเฉพาะการระบุว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือแก่ “ผู้ยากไร้”

มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้าน ให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงตลอดถึงการจัดหาทุนความให้

อย่างไรก็ดี ในทางปฏิบัติ กระบวนการยุติธรรมของไทยยังมีความเหลื่อมล้ำอยู่มาก ระหว่างคนจนกับคนรวย ทำให้วลี “สองมาตรฐาน” เป็นที่เข้าใจอย่างแพร่หลายว่าสะท้อนสภาพสังคมปัจจุบันที่คนมี “โอกาส” ในกระบวนการยุติธรรมไม่เท่ากัน ยังมีพ้องต้องพุดถึงโอกาสของการ “ได้รับ” ความยุติธรรมในชั้นปลาย ยกตัวอย่างเสียงสะท้อนจากผู้ร่วมเสวนาบางราย เวทีสาธารณะ “คดีคนจน ว่าด้วยคนจนกับความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมไทย” ซึ่งจัด โดยคณะรัฐศาสตร์ จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย ร่วมกับองค์กรภาคประชาชนราว 20 องค์กร เมื่อวันที่ 19 กรกฎาคม พ.ศ. 2553

ทวี สอดส่อง (2553) รองปลัดกระทรวงยุติธรรม กล่าวว่า เท่าที่ไปดูสถิติจากกรมราชทัณฑ์ มีผู้ต้องขัง 2.4 แสนคน เป็นคนจนเกือบหมด และประมาณ 5 หมื่นคน ถูกขังก่อนศาลตัดสินคดี ตนเองถามอธิบดีกรมราชทัณฑ์ ได้ความว่า ส่วนหนึ่งถูกขังเพราะความจน ไม่มีหลักทรัพย์ประกันตัว มีเรื่องการกักขังแทนค่าปรับอีก แต่มีต่อสำหรับคนจนมันมีน้อย ดังนั้น จะมีกระบวนการยุติธรรมเพื่อคนจนได้หรือไม่ ถ้ากระทรวงยุติธรรมให้ความสำคัญยุติธรรมไม่ได้ชื่อกระทรวงนี้ก็ไม่เหมาะสม

ปราโมทย์ ผลภิญโญ (2555 อ้างถึงใน อลงกรณ์ อรรถแสง, 2560) ตัวแทนกลุ่มปัญหาที่ดินชัยภูมิ ระบุว่า คดีที่ดินทั่วประเทศรวมแล้วก็เป็นพัน ปัญหาเรื่องที่ดินรัฐและเอกชนมักจะใช้กระบวนการยุติธรรมมาดำเนินการกับชาวบ้าน ทั้งอาญา เช่น บุกรุก ขัดขวางการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่ และมีฟ้องแพ่งอย่างไต่ที่ หรือคดีทำให้โลกร้อน ตนเองสังเกตว่าคดีที่ดินเริ่มเพิ่มมาตั้งแต่ต้นปี พ.ศ. 2552 มาตรการลับไม่มีผลในทางปฏิบัติ อยากเสนอว่าถ้ารัฐบาลจะดำเนินโครงการโฉนดชุมชน ขอให้ยุติคดีความต่าง ๆ ของชาวบ้านไว้ก่อน

พงษ์ศักดิ์ สายวรรณ (2553) ตัวแทนกลุ่มปัญหาที่ดินรัฐและเอกชน กล่าวว่า อำนาจทุนและรัฐใช้กฎหมายเป็นเครื่องมือกับคนจน คดีคนจนถูกดำเนินการเร็ว บางครั้งมีการแก้งฟ้องบุกรุกที่ดินผิดแปลง คือ ฟ้องชื่อคนที่ไม่ใช่ผู้ครอบครองที่ตรงนั้น พอคนครอบครองที่ไม่ไปศาลก็ถูกตัดสินคดีไปเรื่อย ๆ แล้วผู้ฟ้องก็ชนะชาวบ้านถูกกระทำ อยากให้คณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทยรู้ว่าความเหลื่อมล้ำในสังคมมีต้นตอมาจากเรื่องที่ดิน แต่การแก้ปัญหารัฐแค่บอกว่าคดีอยู่ในชั้นศาล

จินตนา แก้วขาว (2554) แกนนำกลุ่มอนุรักษ์สิ่งแวดล้อมบ่อนอก หินกรูด กล่าวว่า คดีที่โดนดำเนินคดีกลับกลายเป็นคดีเรียกร้องให้เกิดความเป็นธรรมในการออกเอกสารสิทธิ หรือ การก่อสร้างโครงการที่ไม่ถูกต้อง เช่น โรงไฟฟ้าบ่อนอกหินกรูด โรงถลุงเหล็กบางสะพาน ขนาดเจริญ วัตถุประสงค์ แกนนำที่เคยต่อต้านเสียชีวิตไปแล้ว พ่อซึ่งอายุจะ 90 ปี ยังต้องรับผิดชอบ ค่าเสียหาย ขณะนี้โครงการโรงไฟฟ้ารัฐบาลบอกว่าไม่คุ้มค่า ไม่สร้าง โรงไฟฟ้าได้ค่าชดเชย แต่ประชาชนกลับยังถูกดำเนินคดี เอาคดีขยับย่อหมด ทั้งบุกรุก หมิ่นประมาท ทำให้เสียทรัพย์สิน ละเมิดสิทธิ กระบวนการยุติธรรมชาวบ้านไม่มีโอกาสเข้าถึงได้เพียงพอ แถมยังมีการบอกให้ยอมรับ สาราภาพเพื่อจะลดโทษลงได้ พอเราจะค้านก็มีขั้วคดีเพิ่ม กลุ่มการเมืองกำลังพูดเรื่องปรองดอง แต่ชาวบ้านที่สู้เพื่อทรัพยากรกลับถูกดำเนินคดี

เสียงสะท้อนดังกล่าวข้างต้นเป็นเพียงส่วนหนึ่งของปัญหาที่คนจนประสบตลอดมา และตอกย้ำข้อเท็จจริงที่ว่า เจ้าหน้าที่รัฐในกระบวนการยุติธรรมไทยจำนวนมากยึดตัวบท ในกฎหมายอย่างเคร่งครัดในการดำเนินคดีกับชาวบ้าน แต่แทบไม่เคยจะต้องนายทุนที่กระทำผิด ในข้อหาเดียวกัน อาจกล่าวได้ว่ายึดหลัก “นิติรัฐ” แบบเลือกปฏิบัติ จนขาด “นิติธรรม” อย่างรุนแรง ความเหลื่อมล้ำในกระบวนการยุติธรรมจึงเป็นรากสาเหตุประการหนึ่งที่สำคัญของความเหลื่อมล้ำ ด้านอื่น ๆ โดยเฉพาะความเหลื่อมล้ำด้านทรัพยากรและรายได้

การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมไทยที่ต้องเป็นกระบวนการที่ประชาชนเข้าถึงได้โดยง่าย รวดเร็ว และมีประสิทธิภาพยังสะท้อนความเหลื่อมล้ำ เพราะประชาชนไม่สามารถเข้าถึง กระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียมกัน โดยเฉพาะอย่างยิ่งผู้ที่ยากไร้ เนื่องจากระบบยุติธรรมไทย มีฐานคติที่ว่า “ผู้ใช้บริการเป็นผู้จ่าย” ทำให้ประชาชนผู้ใช้บริการต้องเสียค่าใช้จ่าย

ขั้นตอนการดำเนินการต่าง ๆ กระบวนการยุติธรรมของไทยมีค่าใช้จ่ายจำนวนมาก ตั้งแต่ค่าธรรมเนียมขึ้นศาล ค่าจ้างทนายความ ค่าใช้จ่ายในการตรวจพิสูจน์พยานหลักฐานต่าง ๆ เช่น การตรวจลายนิ้วมือ การตรวจดีเอ็นเอ รวมถึงค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เช่น ค่าเดินทาง ค่าที่พัก ภาระ เหล่านี้ก่อให้เกิดความเหลื่อมล้ำระหว่างคนจนและคนรวย ปัจจุบันมีผู้ต้องหาหรือจำเลยจำนวนมาก ไม่ได้รับการปล่อยตัวชั่วคราวและต้องถูกคุมขังไว้ระหว่างกระบวนการพิจารณาคดี เนื่องจาก ไม่มีหลักประกันที่เพียงพอ จากสถิติผู้ต้องขังของกรมราชทัณฑ์เมื่อวันที่ 1 มกราคม พ.ศ. 2560 นายอริคม อินทุพุดดี เลขาธิการศาลยุติธรรมเปิดเผยว่า มีผู้ต้องขังที่อยู่ระหว่างการสอบสวน และการพิจารณาของศาล 59,070 คน จากจำนวนผู้ต้องขังทั้งหมด 289,675 คน ซึ่งคิดเป็นร้อยละ 20.29 ของผู้ต้องขัง (กรมพินิจฯ, 2560) โดยเชื่อว่าส่วนใหญ่เป็นผู้ต้องขังที่พฤติการณ์แห่งคดีไม่ร้ายแรง แต่ไม่มีหลักทรัพย์วางประกันจึงทำให้ถูกคุมขังระหว่างพิจารณา 3 ศาล จึงทดลองทำระบบประเมิน

ความเสี่ยงในการปล่อยตัวชั่วคราวมาทดลองใช้เมื่อ 1 กุมภาพันธ์ 2560 เพื่อแก้ไขปัญหาความเหลื่อมล้ำระหว่างผู้ต้องหาที่มีฐานะและผู้ต้องหายากไร้

กองทุนยุติธรรมเป็นกลไกหนึ่งเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินการทางกฎหมาย นับตั้งแต่ พ.ศ. 2549 เป็นต้นมา กระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้นเพื่อให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม จากรายงานบทสรุปสถิติการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม 4 ข้อมูลระหว่าง พ.ศ. 2549-2558 มีผู้มายื่นคำขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมรวม 17,436 ราย พิจารณาไปแล้ว 16,484 ราย จ่ายเงินช่วยเหลือไปแล้วทั้งสิ้น 436.92 ล้านบาท สัดส่วนการจ่ายเงินช่วยเหลืออันดับ 1 เป็นการจ่ายช่วยเหลือเงินประกันตัว ร้อยละ 87.70 อันดับที่สอง คือ ค่าทนายความ (เหตุที่ทำให้การอนุมัติมาจากความยากไร้) ร้อยละ 6.44 อันดับที่สาม คือ ค่าธรรมเนียมศาล ร้อยละ 3.55 อันดับที่สูง คือ ค่าตรวจพิสูจน์ ร้อยละ 0.65 อันดับที่สูงคือ ค่าคุ้มครองพยาน ร้อยละ 0.11 อันดับที่ยก ค่าพาหนะ ร้อยละ 0.08 อันดับที่ยืด อาญาคลุม ร้อยละ 0.06 (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2558)

ทั้งนี้ วงเงินของหลักประกันจะขึ้นอยู่กับความหนักเบาของข้อหาความผิดของผู้ต้องหา และพฤติการณ์ของผู้ต้องหาประกอบด้วย หากเป็นข้อหาหนัก มีอัตราโทษสูง หรือผู้ต้องหา มีพฤติการณ์ที่จะหลบหนี หรือมีพฤติการณ์ที่จะก่อให้เกิดความเสียหายต่อรูปคดี หลักประกันที่ต้องใช้ก็จะเป็นจำนวนเงินที่สูงขึ้น ในรายงานยังตั้งข้อสังเกตว่า หากผู้ต้องหาเป็นผู้ที่มีฐานะดี ก็จะสามารถหาหลักประกันได้ก็จะได้รับการปล่อยตัวในระหว่างการพิจารณาคดี แต่สำหรับผู้ต้องหาที่เป็นผู้มีฐานะยากจนก็จะไม่สามารถหาหลักประกันได้ทำให้ต้องไปเช่าหลักทรัพย์จากนายหน้าค่าประกันซึ่งมีค่าเช่าอยู่ในอัตราที่สูงเพื่อใช้ประกันตัว และหากผู้ต้องหาไม่สามารถหาหลักประกันได้ก็ต้องถูกขังที่เรือนจำระหว่างการพิจารณาคดี จึงทำให้ที่ผ่านมากองทุนยุติธรรมต้องใช้งบประมาณเพื่อสนับสนุนผู้ขอรับความช่วยเหลือในกรณีนี้เป็นจำนวนมาก

นอกจากการไม่มีเงินเพื่อใช้เป็นหลักประกันตัวแล้ว ข้อสังเกตอีกประการหนึ่งต่อสิทธิในกระบวนการยุติธรรมของไทย คือ ข้อหาแบบเดียวกันแต่ได้รับการปฏิบัติไม่เท่ากัน

อานันท์ ปันยารชุน (2553) อดีตนายกรัฐมนตรีนครและประธานคณะกรรมการปฏิรูปประเทศไทย สรุปปัญหาความไม่ยุติธรรมในการบรรยายพิเศษหัวข้อ “แนวทางปฏิรูปประเทศไทย” ปี พ.ศ. 2553 ตอนหนึ่งว่าจุดอ่อนคือมีความไม่ยุติธรรมเกิดขึ้น ประชาชนไม่มีอำนาจต่อรองใด ๆ ไม่ว่าจะต่อรองกับอำนาจของรัฐหรือว่าท้องถิ่น ไม่ว่าจะต่อรองกับนักการเมืองท้องถิ่นหรือระดับชาติ ไม่มีอำนาจต่อรองกับผู้ประกอบธุรกิจ นายทุนที่มีอำนาจและมีอิทธิพล ผู้ประกอบธุรกิจ กิจการรายย่อยตกเป็นเบี้ยล่างทั้งนั้น ทุกแขนงของสังคมไทยความเบี่ยงเบนมีอยู่เสมอจะโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

มีการเอารัดเอาเปรียบอยู่เสมอ สิ่งเหล่านี้ถ้าปล่อยวางนานเกินไปและไม่ได้รับการแก้ไขที่เหมาะสม สังคมไทยจะมีปัญหามากขึ้น ปัญหาในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคนจนพอจะแบ่งเป็น 3 ปัญหาหลักได้ดังนี้

1. ฐานะยากจน การมีฐานะยากจน ทำให้ไม่มีเงินสดหรือหลักทรัพย์ที่ใช้ในการยื่นประกันตัว เป็นผลให้มีผู้ต้องหาที่มีฐานะยากจนหลายรายต้องถูกกักขังก่อนศาลมีคำตัดสิน นอกจากนี้ แม้จะเข้าสู่กระบวนการพิจารณาคดีแล้ว ก็ไม่มีเงินมากพอจะจ้างทนายความ ต่างจากคนที่ฐานะดีกว่าที่สามารถประกันตัวและจ้างทนายความสู้คดีได้ง่ายกว่า เหล่านี้ล้วนทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และทำให้คนยากจนต้องถูกจับกุมคุมขังโดยที่ยังไม่มีโอกาสได้เรียกร้องแก้ต่างให้ตัวเอง

2. ไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและข้อกฎหมาย กรณีนี้สามารถเกิดขึ้นได้กับคนทุกฐานะ แต่ผู้ที่มีฐานะดีกว่าย่อมมีช่องทางในการเข้าถึงความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและข้อกฎหมายได้มากกว่า เช่น เข้าถึงที่ปรึกษาทางกฎหมายได้ง่ายกว่าการไม่มีความรู้ความเข้าใจในสิทธิของตนเองและข้อกฎหมาย อาจทำให้ต้องรับผิดในคดีที่ตนเองไม่ได้มีความผิด หรืออย่างน้อยที่สุด (ซึ่งอาจนำไปสู่ผลลัพธ์ที่เลวร้ายที่สุด) คือทำให้สูญเสียสิทธิอันพึงมีพึงได้ในกระบวนการยุติธรรมไป

3. กระบวนการได้ส่วนข้อกล่าวหาพิจารณาคดี ในหลายกรณี เช่น กรณีพิพาทเรื่องพื้นที่ระหว่างชาวบ้านในพื้นที่กับกลุ่มทุนหรือกับหน่วยงานรัฐ การพิจารณาคดีโดยยึดเอาเอกสารเป็นหลัก (ทั้งที่เอกสารเป็นสิ่งที่ทำปลอมได้) โดยยึดหลัก “นิติรัฐ” แต่ละเลยหลัก “นิติธรรม” และไม่สนใจที่จะประยุกต์ใช้องค์ความรู้อื่น ๆ เช่น สิทธิชุมชน ส่งผลให้กระบวนการยุติธรรมเหลื่อมล้ำไปในทางที่เอื้อประโยชน์ต่อกลุ่มทุนหรือหน่วยงานรัฐมากกว่าชาวบ้าน

Amartya (2010) นักเศรษฐศาสตร์สวัสดิการ เจ้าของรางวัลโนเบลเศรษฐศาสตร์ อธิบายแก่นสารของหลัก “นิติธรรม” และ “ความยุติธรรมในเนื้อหา” (Substantive justice) ซึ่งจำเป็นต่อการลดความอยุติธรรมมากกว่าการยึดหลัก “นิติรัฐ” และออกแบบสถาบันต่าง ๆ ในระบบยุติธรรมตามทฤษฎี ไว้ในปาฐกถาหัวข้อ “ความยุติธรรม: จากแนวคิดสู่วิถีปฏิบัติ” โดยมีสาระสังเขป ดังนี้

มุมมองเกี่ยวกับพันธะแห่งอำนาจและสมรรถภาพที่ไร้สัญญาของผู้คนนั้นสะท้อนให้เห็นอย่างทรงพลังในพระไตรปิฎก พระพุทธเจ้าเสนอว่า เรามีความรับผิดชอบต่อสัตว์ทั้งปวงเพราะความไม่เสมอภาคระหว่างมนุษย์กับสัตว์ ไม่ใช่เพราะความเสมอภาคใด ๆ ที่สร้างความจำเป็นให้มนุษย์ร่วมมือกับสัตว์ พระพุทธองค์ทรงมองว่าเนื่องจากมนุษย์มีอำนาจมากกว่าสัตว์อื่นทุกชนิด เราจึงมีความรับผิดชอบต่อสัตว์อื่นที่เชื่อมโยงกับความไม่เสมอภาคนี้ มารดาที่มีความรับผิดชอบ ไม่ใช่เพราะเธอให้กำเนิดบุตร แต่เป็นเพราะเธอสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งอิทธิพลต่อชีวิตของเด็ก

ในทางที่เด็กเองไม่อาจทำได้ มองจากมุมมองนี้ เหตุผลที่มารดาช่วยเหลือเด็กไม่เกี่ยวกับผลตอบแทนที่ได้รับ แต่มาจากการตระหนักถึงความไม่เสมอภาค รับรู้ว่าคุณสามารถทำสิ่งต่าง ๆ ที่ส่งผลต่อชีวิตของเด็กอย่างมหาศาล แต่เด็กเองทำไม่ได้ สันสกฤตมีคำสองคำ “นิตี” กับ “นยายะ” ซึ่งหมายถึงความยุติธรรมทั้งคู่ในสันสกฤตโบราณ คำว่า นิตี ใช้ในความหมายเกี่ยวกับความเหมาะสมเชิงองค์การ และความถูกต้องเชิงพฤติกรรม ส่วนคำว่า นยายะ ใช้ในความหมายที่ครอบคลุม คือความยุติธรรมที่บังเกิดแล้ว จากมุมมองนี้ บทบาทของสถาบัน กฎเกณฑ์ และองค์กรต่าง ๆ ถึงแม้จะสำคัญ ก็จะต้องประเมินในกรอบของ นยายะ ที่กว้างกว่าและครอบคลุมกว่า ซึ่งเชื่อมโยงกับโลกที่ปรากฏจริง ไม่ใช่แค่เพียงสถาบันหรือกฎเกณฑ์ที่เรามีเท่านั้น

ตัวอย่างการประยุกต์ใช้คือ นักทฤษฎีกฎหมายในอินเดียโบราณกล่าวถึงสิ่งที่เรียกว่า มัสยานายะ อย่างคลุมเครือ “ความยุติธรรมในโลกของปลา” หมายถึงสถานการณ์ที่ปลาใหญ่กินปลาเล็กได้อย่างอิสระ เสรี พวกเขาเตือนว่าการหลีกเลี่ยง มัสยานายะ จะต้องเป็นส่วนสำคัญของความยุติธรรม และเราต้องป้องกันไม่ให้ “ความยุติธรรมของปลา” มาบุกรุกโลกของมนุษย์ ประเด็นสำคัญที่ต้องตระหนักคือ การบรรลุถึงความยุติธรรมในแง่ของ นยายะ ไม่ใช่เป็นเรื่องของการตัดสินคุณภาพของสถาบันหรือกฎเกณฑ์เท่านั้น แต่ต้องตัดสินสังคมด้วย ไม่ว่าจะองค์กรที่ก่อตั้งจะมีระเบียบเรียบร้อยเพียงใด ถ้าปลาใหญ่ยังสามารถกินปลาเล็กตามอำเภอใจ สถานการณ์นี้ก็ต้องนับว่าเป็นการละเมิดความยุติธรรมแบบ นยายะ อย่างชัดเจน

ข้อมูลเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม

กองทุนยุติธรรม

ความเป็นมาและวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

เนื่องจากการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม ต้องเสียค่าใช้จ่ายในการดำเนินการ เช่น ค่าธรรมเนียมศาล ค่าทนายความ หลักประกันในการขอลปล่อยชั่วคราว ทำให้ประชาชนที่มีฐานะยากจนมักไม่ได้รับความคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ โดยกระบวนการยุติธรรมเท่าที่ควร ด้วยเหตุนี้กระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมขึ้น เพื่อช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจากการถูกฟ้องคดีหรือถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนในรูปแบบของตัวเงินสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม (กระทรวงยุติธรรม, 2562)

กระทรวงยุติธรรม ได้จัดตั้งกองทุนยุติธรรมในปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับ การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกฎหมาย การฟ้องร้องการดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรมหรือประชาชนตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ รวมถึง

ผู้ที่กระทำการใด ๆ เพื่อปกป้องคุ้มครอง หรือรักษาทรัพยากรธรรมชาติ หรือสิ่งแวดล้อม โดยออกเป็นระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2549 กำหนดกองทุน ให้ความช่วยเหลือใน 4 กรณี ดังนี้

1. การวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว
2. การจ้างทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง หรือการบังคับคดี
3. การชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง
4. การตรวจพิสูจน์ทางนิติวิทยาศาสตร์

กองทุนยุติธรรมดำเนินการให้ความช่วยเหลือประชาชนมาระยะหนึ่ง พบว่า การกำหนดเงื่อนไขในการให้ความช่วยเหลือเพียง 4 กรณีนี้ ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้เท่าที่ควร เมื่อพิจารณาตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม เนื่องจากประชาชนเข้าไม่ถึงกองทุนยุติธรรม และการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมยังไม่ครอบคลุมกลุ่มเป้าหมาย กระทรวงยุติธรรม จึงมอบหมายให้กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ (ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม, 2562) ดำเนินการปรับปรุงระเบียบประกาศคำสั่งเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม ต่อมา ในปี พ.ศ. 2553 กระทรวงยุติธรรมได้ออกระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 โดยขยายการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมเพิ่มเติมรวม 8 กรณี ได้แก่

1. การวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว
2. การจ้างทนายความว่าความในคดีอาญา คดีแพ่ง คดีปกครอง หรือการบังคับคดี
3. การชำระค่าธรรมเนียมขึ้นศาลและค่าธรรมเนียมอื่น ๆ ในคดีแพ่ง และคดีปกครอง
4. การดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์ ค่าวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหา

ข้อเท็จจริงและหลักฐาน การเตรียมเอกสาร การเดินเผชิญสืบของศาล การรังวัดที่ดิน หรือแผนที่ทางอากาศหรือทางดาวเทียม และการอ่าน แปล ตีความ และวิเคราะห์ภาพถ่ายดังกล่าว

5. ค่าพาหนะเดินทาง ค่าที่พัก ค่าตอบแทน และค่าใช้จ่ายอื่นที่จำเป็นและเหมาะสมตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม

6. การคุ้มครองช่วยเหลือให้ได้รับความปลอดภัยจากการก่ออาชญากรรม หรือการป้องกันการถูกปล้นชิงเพราะได้เข้าช่วยเหลือภารกิจของเจ้าหน้าที่รัฐหรือประชาชน

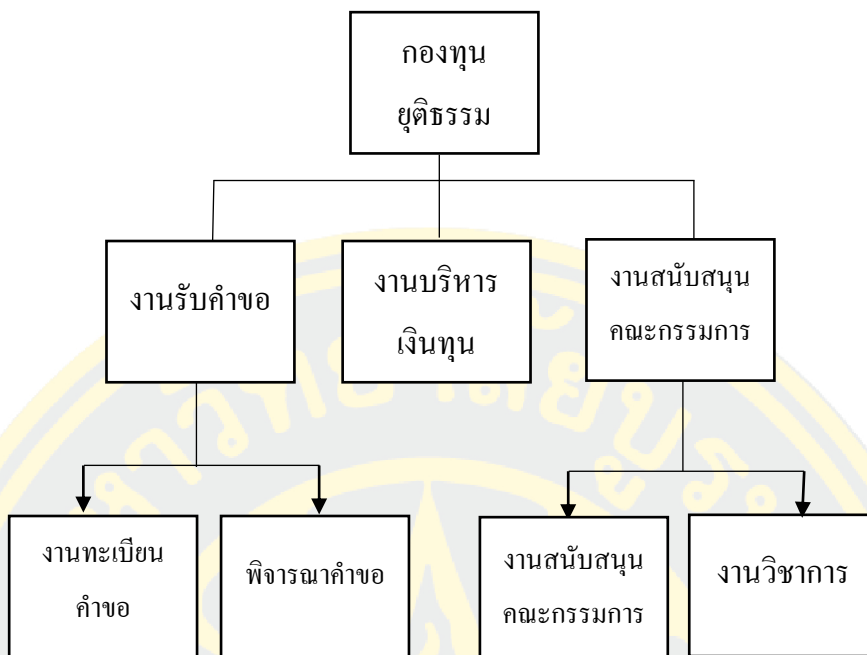
7. ค่าใช้จ่ายอันเนื่องมาจากความเสียหายที่เกิดขึ้นจากการกระทำความผิดทางอาญา การกระทำมิชอบทางปกครอง หรือการกระทำละเมิดในลักษณะที่มีผลกระทบต่อประชาชน หรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่ 10 ราย ขึ้นไป หรือที่มีหรืออาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม

8. ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมเพื่อให้ผู้เดือดร้อน ไม่ได้รับความเป็นธรรมเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็วและเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น

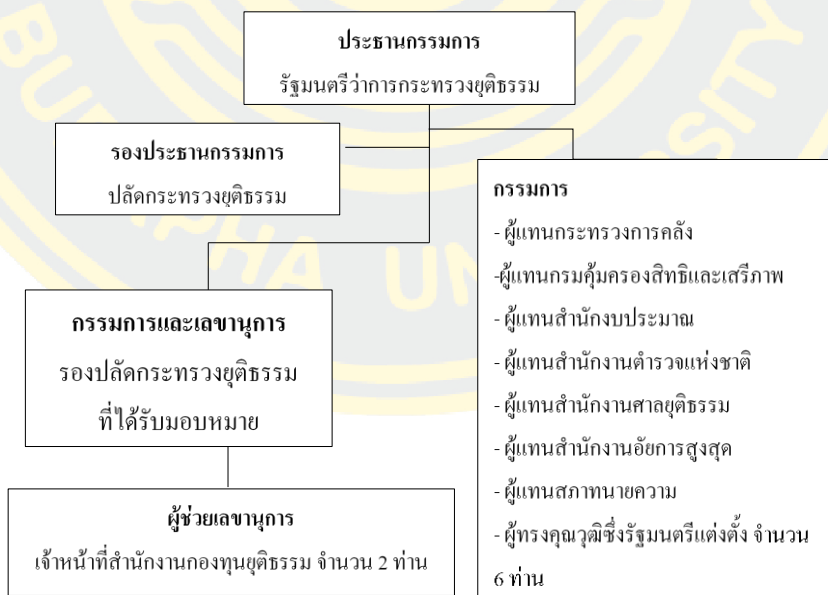
จากสถิติการดำเนินงานด้านกองทุนยุติธรรมในด้านการพิจารณาสนับสนุนจ่าย เงินกองทุนยุติธรรมให้กับประชาชนเป็นสัดส่วนน้อยมากเมื่อเทียบกับจำนวนคำขอรับการ สนับสนุนเงินกองทุน กระทรวงยุติธรรมจึงดำเนินการจัดทำพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เพื่อขยายวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมในการช่วยเหลือประชาชนได้ครอบคลุมและ รวดเร็วยิ่งขึ้น โดยการกระจายอำนาจการบริหารกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด ให้แก่ คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัดพิจารณาคำขอของประชาชนภายในจังหวัดตน ซึ่งเป็นการเพิ่มประสิทธิภาพการให้ความช่วยเหลือเงินสนับสนุนในทางคดีความแก่ประชาชน ได้อย่างทั่วถึง เป็นการกระจายโอกาสการเข้าถึงความยุติธรรมไปสู่ระดับจังหวัด ระดับชุมชน ให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้สะดวก รวดเร็ว และเป็นธรรมมากยิ่งขึ้น อันเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่แท้จริงของการจัดตั้งกองทุนยุติธรรมในการสนับสนุนช่วยเหลือ ประชาชนคนจนและคนด้อยโอกาสในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดีหรือบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของผู้ที่ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม ให้สามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างทั่วถึง การให้ความช่วยเหลือ ได้แก่ ค่าธรรมเนียม ขึ้นศาล ค่าจ้างทนายความ ค่าประกันตัว ค่าใช้จ่ายในการพิสูจน์หลักฐานและอื่น ๆ

โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม

การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 กำหนดให้กองทุนยุติธรรมดำเนินการ โดยคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ซึ่งมีรัฐมนตรีว่าการ กระทรวงยุติธรรม เป็นประธานกรรมการ ปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นรองประธานกรรมการ ผู้แทนกระทรวงการคลัง ผู้แทนกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ผู้แทนสำนักงานประมาณ ผู้แทนสำนักงานตำรวจแห่งชาติ ผู้แทนสำนักงานศาลยุติธรรม ผู้แทนสำนักงานอัยการสูงสุด ผู้แทนสภาพทนายความ และผู้ทรงคุณวุฒิซึ่งรัฐมนตรีแต่งตั้งจากผู้มีความรู้ความสามารถ และ ประสบการณ์เป็นที่ประจักษ์ในด้านคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชนจำนวน 6 คน เป็นกรรมการ ให้รองปลัดกระทรวงยุติธรรมแต่งตั้งโดยปลัดกระทรวงยุติธรรมเป็นกรรมการและ เลขาธิการ และแต่งตั้งเจ้าหน้าที่สำนักงานกองทุนยุติธรรมจำนวน 2 คนเป็นผู้ช่วย ดังภาพ

ภาพที่ 2 โครงสร้างและกระบวนการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม (วลีญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)

ภาพที่ 3 โครงสร้างคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม (วลีญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)

ขั้นตอนการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 การยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายในทางคดี พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ตามมาตรา 26 วรรค 2 ให้เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขการยื่นคำขอ แบบคำขอ การพิจารณาให้ความช่วยเหลือเป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนดและสามารถยื่นได้ตามช่องทาง ดังนี้

1. ยื่นคำขอรับการสนับสนุนที่กองทุนยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม อาคาราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร ผู้ประสงค์ยื่นคำขอรับการสนับสนุนสามารถยื่นขอรับการสนับสนุนด้วยตนเองโดยที่กองทุนยุติธรรม จะมีคลินิกกฎหมายให้คำปรึกษาแก่ประชาชนและรับเรื่องราวร้องทุกข์ให้บริการประชาชนในกรณีที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมจากหน่วยงานของรัฐหรือจากการกระทำของเจ้าหน้าที่รัฐ

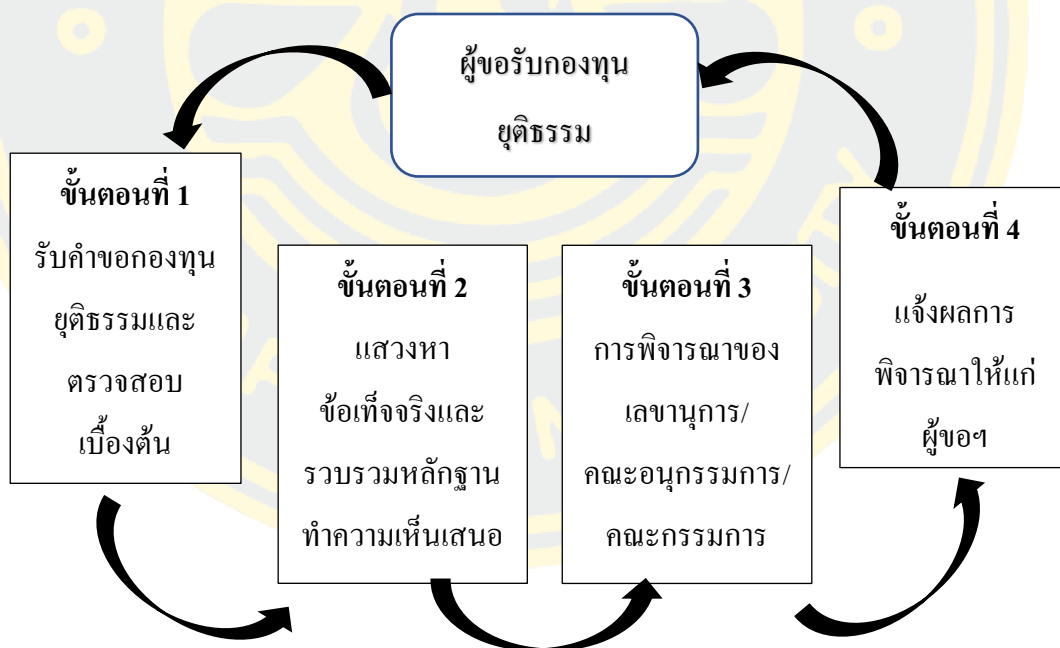
2. ยื่นคำขอรับการสนับสนุนที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดในแต่ละจังหวัด โดยในปัจจุบันสำนักงานยุติธรรมจังหวัดมีครบทุกจังหวัดในการให้บริการประชาชนอย่างครอบคลุมทุกพื้นที่ ผู้ที่ประสงค์จะยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม ในกรณีที่อยู่ต่างจังหวัดสามารถยื่นคำขอได้ที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด กลุ่มงานอำนวยความสะดวกและการบริการประชาชน โดยจะมีเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดรับคำขอจากประชาชน เมื่อประชาชนได้ยื่นคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรมแล้วเจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะออกไปรับคำขอให้กับประชาชนที่เข้ารับบริการ แล้วจะรวบรวมข้อมูลเสนอคณะกรรมการประจำจังหวัดในการพิจารณาคำขอต่อไป

3. ยื่นคำขอทางไปรษณีย์ หรือจดหมายอิเล็กทรอนิกส์ (E-mail) ประชาชนสามารถเขียนเป็นจดหมายส่งมาที่ กระทรวงยุติธรรม อาคาราชบุรีดิเรกฤทธิ์ ถนนแจ้งวัฒนะ แขวงทุ่งสองห้อง เขตหลักสี่ กรุงเทพมหานคร 10210 โดยระบุข้อเท็จจริงที่ตนได้รับความเดือดร้อน และแจ้งความประสงค์ของตนเองที่ต้องการให้กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม ทั้งนี้ หากเรื่องที่ขอความช่วยเหลือนั้นไม่ได้อยู่ในวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม กองทุนยุติธรรมจะดำเนินการไปยังกลุ่มงานเรื่องราวร้องทุกข์ เพื่อดำเนินการช่วยเหลือประสานหน่วยงานที่เกี่ยวข้องต่อไป

กลไกการพิจารณาจ่ายเงินของกองทุนยุติธรรม โดยมีกลไกสำคัญคือ ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ซึ่งตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ให้อำนาจแต่งตั้งคณะกรรมการคณะบุคคลหรือบุคคลเพื่อพิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุน โดยการพิจารณาของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม มีการกระจายอำนาจ

การพิจารณาจ่ายเงินกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด ได้มอบหมายให้ฝ่ายเลขานุการคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ให้เป็นพิจารณาคำขอรับการสนับสนุน เพื่อความรวดเร็วของการพิจารณาคำขอ โดยมีอำนาจพิจารณาและอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ หรือยุติการขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม และให้มีดุลพินิจในการส่งเรื่องให้คณะกรรมการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงิน หรือ ค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมพิจารณาต่อไป

การพิจารณาของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมจะใช้ระยะเวลาในการพิจารณา 15 วันทำการ ทั้งนี้ คณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ได้จัดตั้งคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณาคำขอ เพื่อสามารถพิจารณาคำขอได้เลยในระดับจังหวัด โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเป็นฝ่ายเลข โดยไม่ต้องส่งเรื่อง ไปยังคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมเพื่อพิจารณา คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดจะพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม ที่มีจำนวนเงินไม่เกิน 500,000 บาท และเมื่อคณะอนุกรรมการพิจารณาคำขอของผู้รับการสนับสนุนแล้ว ก็สามารถแจ้งผลแก่ผู้ขอรับการสนับสนุนได้เลย

ภาพที่ 4 ระบบงานกองทุนยุติธรรม (วสิญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)

ในการพิจารณาอนุมัติ หรือไม่อนุมัติ คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมหรือคณะอนุกรรมการจะพิจารณาโดยคำนึงถึงหลักเกณฑ์ คุณสมบัติของผู้รับการสนับสนุน ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย

หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ข้อเท็จจริง และข้อกฎหมายการพิจารณาคำขอของผู้ขอรับการสนับสนุน โดยคำขอที่ได้รับการอนุมัติจาก กองทุนยุติธรรม คณะกรรมการจะจ่ายให้กับศาลหรือทนายความโดยตรงตามที่ระบุกำหนด ไม่มีการจ่ายให้กับผู้ร้องขอโดยตรง เพื่อป้องกันมิให้ผู้ร้องขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรม นำเงินที่ได้ไปใช้เพื่อการอื่นที่ไม่เกี่ยวข้องกับกระบวนการยุติธรรม ทั้งนี้ ในการพิจารณาคำขอรับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรมเพื่อใช้เป็นหลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว ยังต้องคำนึงถึงข้อเท็จจริงของผู้ขอรับการสนับสนุนจากกองทุน ได้แก่ เป็นผู้มีสภาพคดี ได้รับการรับรองจากชุมชน และไม่มีประวัติการกระทำความผิด (ฐานข้อมูลประวัติอาชญากรรม) ไม่มีพฤติกรรมหลบหนี มีที่อยู่เป็นหลักแหล่งเข้ามาอุปถัมภ์และมารายงานตัวตามกำหนดนัดของ พนักงานสอบสวนและพนักงานอัยการ ไม่มีการคัดค้านการประกันตัวของพนักงานสอบสวนและ พนักงานอัยการ ประเภทคดี อัตราโทษและพฤติการณ์ในการกระทำความผิด และผลคำพิพากษา ศาลชั้นต้นและชั้นอุทธรณ์ จะเห็นได้ว่ากรณีขอสนับสนุนเงินจากกองทุนยุติธรรม เพื่อใช้เป็น หลักประกันในการปล่อยตัวชั่วคราว เน้นการพิจารณาช่วยเหลือผู้มีรายได้น้อยที่มีความ เดือดร้อนก่อน ซึ่งต้องมีแนวโน้มที่จะชนะคดีและเป็นการให้ความช่วยเหลือที่ไม่ซ้ำซ้อนกับ กรณีที่มีการให้ความช่วยเหลือตามกฎหมายอยู่แล้ว

จากสภาพปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ประกอบกับสภาพ ปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่ส่งผลต่อโอกาสในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน ผู้มีรายได้น้อย คนยากไร้ ที่เดือดร้อน ไม่ได้ได้รับความเป็นธรรม กองทุนยุติธรรม โดยสำนัก ปลัดกระทรวงยุติธรรม กระทรวงยุติธรรม จึงมีแนวคิดที่จะกระจายอำนาจการพิจารณาคำขอ รับการสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรมให้ครอบคลุมทุกจังหวัด เพื่อกระจายโอกาส ในการเข้าถึงความยุติธรรมได้อย่างเสมอภาค และเป็นธรรม ผ่านกลไกการกระจายอำนาจกองทุน ยุติธรรม ซึ่งมีการดำเนินงานใน 2 ส่วน ได้แก่

1. ยุติธรรมจังหวัด ในการพิจารณา อนุมัติ/ ไม่อนุมัติ/ ยุติเรื่องทั่วไป/ กรณีเร่งด่วน
2. คณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมระดับจังหวัดในการพิจารณาอนุมัติ/ ไม่อนุมัติ/ ยุติเรื่องกรณีสำคัญ ยุ่งยากซับซ้อน/ ประโยชน์สาธารณะ/ ความเสียหายที่มีผลกระทบต่อคน จำนวนมาก/ ความเสียหายที่มีผลต่อความเชื่อมั่นต่อกระบวนการยุติธรรม

โดยสามารถสรุปกระบวนการงานภาพรวมการสนับสนุนเงินและค่าใช้จ่ายกองทุนยุติธรรม ตามแผนงานกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด ได้ 3 ส่วน ดังนี้

1. ต้นทางการรับคำขอและสอบพฤติการณ์ข้อเท็จจริงเบื้องต้น แสวงหาข้อเท็จจริง ข้อกฎหมายและหลักฐานเพิ่มเติม แล้วทำความเข้าใจ เพื่อเสนอยุติธรรมจังหวัด/ คณะอนุกรรมการ กองทุนยุติธรรมระดับจังหวัด

2. กลางทางยุติธรรมจังหวัดในฐานะฝ่ายธุรการของกองทุนยุติธรรมสำหรับ เขตจังหวัดอื่นที่ไม่ใช่กรุงเทพมหานคร ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ 252/ 2559 เรื่องการมอบหมายให้หน่วยงานในจังหวัดที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการ ให้กองทุนสำหรับเขตจังหวัดอื่นที่ไม่ใช่กรุงเทพมหานคร นำเสนอยุติธรรมจังหวัดหรือ คณะกรรมการคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมระดับจังหวัด เพื่อพิจารณาตามขอบเขตอำนาจ เงินในการพิจารณาสนับสนุนของทั้งสองคณะต้องไม่เกิน 500,000 บาท

3. ปลายทางรวบรวมหลักฐาน หรือจ่ายเงิน หรือดำเนินการตามคำสั่ง หรือติดตามควบคุม รายงานผลมายังสำนักงานกองทุนยุติธรรม แล้วจัดเก็บสำนวนไว้ในระบบฐานข้อมูลของกองทุน ยุติธรรม

โครงสร้างของคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมประจำจังหวัดซึ่งเป็นกลไกในการ
บริหารกองทุนยุติธรรมระดับจังหวัด

องค์ประกอบคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด

1. ผู้ว่าราชการจังหวัดหรือรองผู้ว่าที่ได้รับมอบหมาย	ประธานกรรมการ
2. อัยการจังหวัดคุ้มครองสิทธิและช่วยเหลือ
ทางกฎหมายและการบังคับคดีจังหวัด หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
3. ปลัดจังหวัด หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
4. ท้องถิ่นจังหวัด หรือผู้แทน	อนุกรรมการ
5. ผู้บังคับการตำรวจภูธรจังหวัดหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
6. ผู้อำนวยการศูนย์ดำรงธรรมจังหวัดหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
7. คลังจังหวัดหรือผู้แทน	อนุกรรมการ
8. ผู้ทรงคุณวุฒิที่ประธานกรรมการคัดเลือก จำนวน 1 คน	อนุกรรมการ
9. ผู้แทนเครือข่ายยุติธรรมชุมชนที่ยุติธรรมจังหวัดคัดเลือก
จำนวน 1 คน	อนุกรรมการ
10. ยุติธรรมจังหวัด	อนุกรรมการและ
เลขานุการ
11. เจ้าหน้าที่ประจำสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
ที่ยุติธรรมจังหวัดได้รับมอบหมาย จำนวน 2 คน	อนุกรรมการและ
ผู้ช่วยเลขานุการ

ภาพที่ 6 โครงสร้างคณะอนุกรรมการประจำจังหวัด (วลีญาพร พงศ์วัฒนากร, 2558)

ผลการดำเนินงานและปัญหาอุปสรรคของกองทุนยุติธรรม

1. ผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม

ปี พ.ศ. 2558 ที่ผ่านมา พบว่า เมื่อมีการกระจายอำนาจลงไปในระดับจังหวัดแล้ว มีสถิติเพิ่มขึ้นคิดเป็น ร้อยละ 21.85 ของสถิติที่รับคำขอทั้งหมดในปีนี้ โดยยังมีสัดส่วนที่ค่อย ๆ ขยับเพิ่มขึ้น

2. ปัญหาและอุปสรรคการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม

กองทุนยุติธรรมเป็นช่องทางหนึ่งในการช่วยเหลือประชาชนในรูปแบบของตัวเงิน ซึ่งถือว่าเป็นสิ่งสำคัญประการหนึ่งในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมสำหรับประชาชนผู้มีรายได้น้อย เมื่อถูกดำเนินคดีไม่ว่าจะเป็นคดีแพ่ง คดีอาญา คดีปกครอง ในการจะเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม เพราะการดำเนินคดีเหล่านี้มีค่าใช้จ่ายในการสู้คดี ดังนั้นเพื่อให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเสมอภาคและเท่าเทียมกันอย่างไรก็ตาม แม้กองทุนยุติธรรมจะเป็นกลไกของฝ่ายบริหารซึ่งมีภารกิจให้ประชาชนสามารถเข้าถึงสิทธิในความยุติธรรมได้อย่าง

เสมอภาคและเป็นธรรม ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม แต่กองทุนยุติธรรมยังมีข้อจำกัดในการให้ความช่วยเหลือประชาชนในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้แก่ ปัญหาในระบบการทำงานของกองทุนยุติธรรม

2.1 ปัญหาความล่าช้าในกระบวนการทำงานของกองทุนยุติธรรม การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมในส่วนภูมิภาคของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดรับคำขอรับการสนับสนุนเงินกองทุนยุติธรรมจากประชาชนที่เกิน 500,000 บาท จะต้องส่งคำขอรับการสนับสนุนไปยังส่วนกลาง เพื่อให้คณะกรรมการกองทุนยุติธรรมพิจารณา เมื่อคณะกรรมการฯ ส่วนกลางพิจารณาแล้วจะส่งผลการพิจารณากลับไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ที่รับเรื่องเพื่อดำเนินการตามคำสั่งของคณะกรรมการฯ ส่วนกลางต่อไป และในบางกรณีที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดส่งคำขอไป ปรากฏว่าข้อเท็จจริงหรือพยานหลักฐานที่ส่งมาไม่ครบถ้วน ทำให้ต้องส่งพยานหลักฐานเข้าไปยังส่วนกลาง ส่งผลให้มีความล่าช้า แนวทางในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวควรกระจายอำนาจในการพิจารณาอนุมัติคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมไปยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ซึ่งจะทำให้ประชาชนจะได้ทราบผลการพิจารณาอย่างรวดเร็ว สามารถนำเงินหรือค่าใช้จ่ายจากกองทุนยุติธรรมไปดำเนินการต่อสู้คดีได้อย่างทันท่วงที

2.2 ปัญหาด้านการประชาสัมพันธ์ เพื่อให้ทราบถึงการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมยังมีน้อย และยังไม่ทั่วถึงประชาชนมากนัก ประชาชนไม่ทราบถึงช่องทางการขอความช่วยเหลือทางกฎหมายของกองทุนยุติธรรม และการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมไม่มีมาตรการเชิงรุกในการออกรับคำขอจากประชาชนที่เดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม แนวทางการแก้ปัญหา คือ กองทุนยุติธรรมจะต้องดำเนินการเชิงรุกโดยการออกรับคำขอรับบริการเคลื่อนที่ โดยผ่านการประชาสัมพันธ์จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานตำรวจแห่งชาติ ศาล สำนักงานอัยการ

การดำเนินงานด้านกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

โครงสร้างของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

สืบเนื่องจากสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้นตามกฎกระทรวง แบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนายุทธศาสตร์ และแปลงนโยบายของกระทรวงยุติธรรมเป็นแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากร บริหารราชการประจำทั่วไปของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรม โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็นระดับกองและสำนัก เฉพาะบริหารส่วนกลาง ทำให้ภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง เพราะไม่มีส่วนราชการรองรับในระดับภูมิภาค ในฐานะเป็นส่วนราชการผู้แทนกระทรวงยุติธรรม และสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมอย่างไรก็ตาม

เนื่องจากข้อจำกัดตามมาตรการจำกัดอัตราค่าลังคนของภาครัฐ และการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐตามนโยบายของรัฐบาล ดังนั้น กระทรวงยุติธรรมจึงแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ขึ้นเป็นหน่วยงานของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมเพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานยุติธรรม และกระบวนการที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด ทั้งกระบวนการยุติธรรมกระแสหลัก กระบวนการยุติธรรมทางเลือก โดยเฉพาะระบบยุติธรรมชุมชน รวมทั้งดำเนินการตามระบบการบริหารงานจังหวัด ซึ่งได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ปีงบประมาณ พ.ศ. 2548 ในทุกจังหวัด ต่อมาได้มีการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด สาขา ขึ้นในปีงบประมาณ พ.ศ. 2549 จนถึงปัจจุบัน จำนวน 6 แห่ง ได้แก่

1. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดเชียงใหม่ สาขาฝาง
2. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดตาก สาขาแม่สอด
3. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดยะลา สาขาเบตง
4. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุราษฎร์ธานี สาขาเกาะสมุย
5. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสุรินทร์สาขารัตนบุรี และ
6. สำนักงานยุติธรรมจังหวัดบึงกาฬ

ปัจจุบันมี สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั้งสิ้น 81 แห่ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดระบบเดิม มีรูปแบบการดำเนินงาน ดังนี้

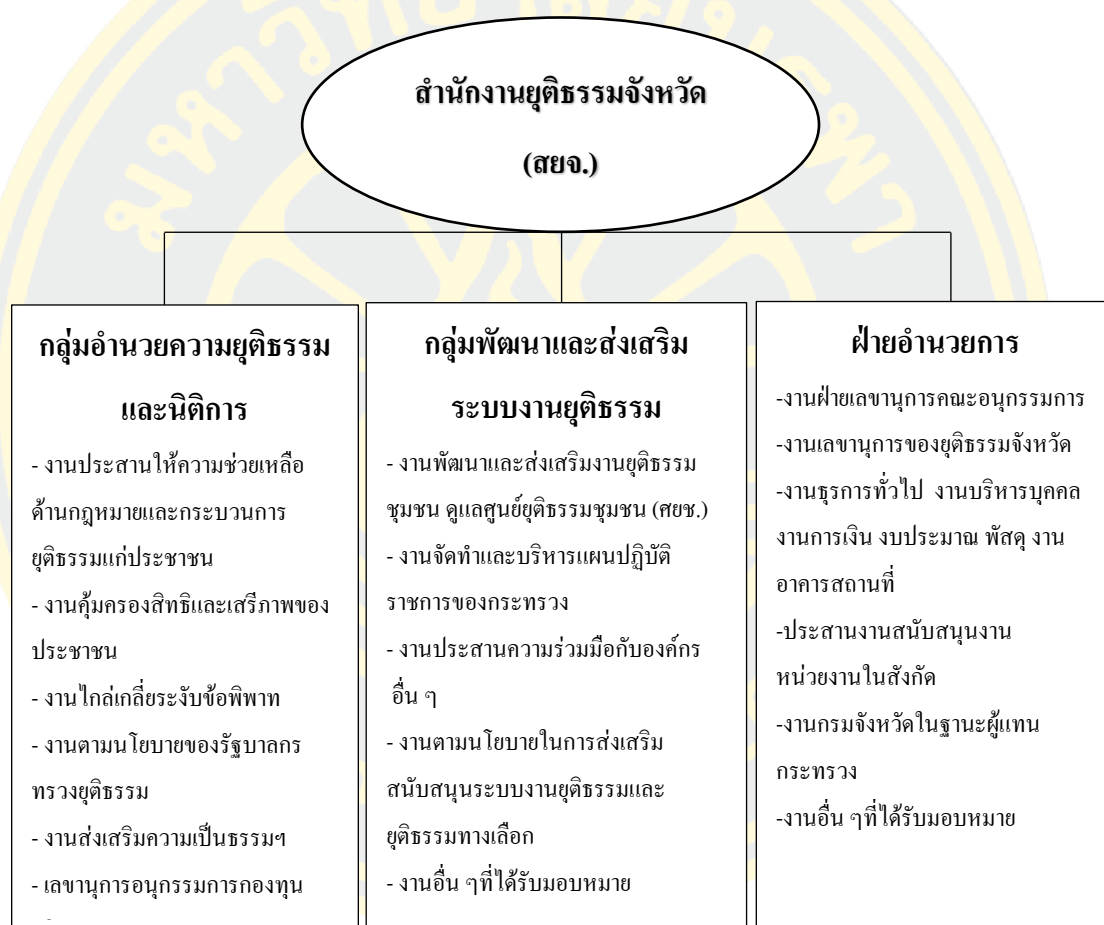
ภารกิจหลัก มี 3 ประการ ได้แก่

1. อำนวยความยุติธรรมแก่ประชาชน ตามอำนาจหน้าที่ของกระทรวงยุติธรรม
2. ให้บริการประชาชนในงานของกระทรวงยุติธรรมระดับจังหวัด
3. ประสานความร่วมมือกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง ทั้งในและนอกสังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกแก่ประชาชนให้มีความเชื่อมั่น และเข้าถึงความยุติธรรมได้โดยง่ายอย่างเสมอภาค เป็นธรรม และประหยัด

โครงสร้างและอำนาจหน้าที่ มีจำนวน 3 กลุ่มงาน ได้แก่

1. กลุ่มงานบริหารทั่วไป มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการ ได้แก่ งานสารบรรณ งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี งานการเจ้าหน้าที่ งานข้อมูล สถิติ และงานการประชาสัมพันธ์
2. กลุ่มงานนโยบายและยุทธศาสตร์ มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์ แผนปฏิบัติการประจำปี แผนปฏิบัติการประจำปี และแผนงบประมาณ รวมถึงติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน
3. กลุ่มงานบริการประชาชน มีหน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริการประชาชน ในภารกิจของกระทรวงยุติธรรม ให้ได้รับความสะดวกรวดเร็ว และโปร่งใส ประกอบด้วย

2 ศูนย์บริการคือ ศูนย์บริการร่วมกระทรวงยุติธรรม และศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน รูปแบบการบริหาร ใช้หลักการจัดการแบบเชิงซ้อน (Matrix organization) ในรูปแบบคณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (กยจ.) จากหัวหน้าหน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมในจังหวัด และเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ที่ได้รับมอบหมายเป็นเลขานุการ โดยมีเจ้าหน้าที่หน่วยงานสังกัดกระทรวงยุติธรรมในจังหวัดหมุนเวียนมาปฏิบัติงานตามโครงสร้างและอำนาจหน้าที่ของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ตามความเหมาะสม

ภาพที่ 7 โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562)

กรอบบทบาทและภารกิจของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด

1. ขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชน
2. เป็นผู้แทนกระทรวงยุติธรรมในระดับจังหวัด
3. เป็นผู้แทนส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ไม่มีหน่วยงานในจังหวัด
4. เป็นผู้ประสานงานกระบวนการยุติธรรมจังหวัด

การจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง (19 จังหวัด)

1. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2553 กระทรวงยุติธรรมมีนโยบายในการจัดตั้ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นส่วนราชการในภูมิภาคของคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) และมติคณะรัฐมนตรีวันที่ 18 กันยายน พ.ศ. 2550 จึงได้ดำเนิน โครงการ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง 5 จังหวัด ได้แก่ เชียงใหม่ ขอนแก่น ฉะเชิงเทรา สุราษฎร์ธานี และปัตตานี ตั้งแต่วันที่ 13 สิงหาคม พ.ศ. 2553 โดยจัดให้มีอัตรากำลังข้าราชการ ไปปฏิบัติงานประจำจังหวัดอย่างน้อย จังหวัดละ 5 อัตรา และจัดสรรงบประมาณและวัสดุครุภัณฑ์เพิ่มเติมเป็นพิเศษ ทั้งนี้เพื่อศึกษารูปแบบการทำงาน และประเมินความคุ้มค่าของการจัดตั้ง ก่อนที่จะเสนอขอจัดตั้ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นส่วนราชการตามลำดับต่อไป

2. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2555 กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายในการพัฒนา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่องต่อเนื่อง โดยให้มีการจัดตั้งเพิ่มเติมจำนวน 5 จังหวัด ได้แก่ นครปฐม พระนครศรีอยุธยา พิษณุโลก นครราชสีมา และอุดรธานี ตั้งแต่วันที่ 30 มีนาคม พ.ศ. 2555

3. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายในการพัฒนา สำนักงานยุติธรรมจังหวัด โดยเน้นในจังหวัดที่ตั้งกลุ่มแบบบูรณาการ (18 จังหวัด) และจังหวัดที่ตั้งภาคตามกระบวนการยุติธรรม 9 ภาค (9 จังหวัด) จึงได้จัดตั้ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่องเพิ่มเติมอีก 2 จังหวัด ได้แก่ ชลบุรี และสงขลา ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2557 ดังนั้น จึงมี สำนักงานยุติธรรมจังหวัดนาร่อง ครบในจังหวัดที่ตั้งภาคตามกระบวนการยุติธรรม

4. ในปีงบประมาณ พ.ศ. 2558 กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายในการพัฒนา สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ในจังหวัดที่ตั้งกลุ่มแบบบูรณาการ ให้ครบทั้ง 18 จังหวัด จึงได้จัดตั้ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด นาร่องเพิ่มเติมอีก 7 จังหวัด ได้แก่ เชียงราย นครสวรรค์ ลพบุรี อุบลราชธานี เพชรบุรี และภูเก็ต ตั้งแต่วันที่ 2 มีนาคม พ.ศ. 2558 กระทรวงยุติธรรมได้เห็นชอบในหลักการแนวทางการขอเสนอจัดตั้ง สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นส่วนราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ด้วยการแก้ไขกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 โดยกำหนดให้เป็นราชการบริหารส่วนภูมิภาค และมีในทุกจังหวัด

นอกจากนี้ ได้เห็นชอบแนวทางการเสนอขอจัดตั้ง กองทุนพัฒนาและส่งเสริมการอำนวยความสะดวก ยุติธรรม เป็นส่วนราชการในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่ในการขับเคลื่อนนโยบายและยุทธศาสตร์ด้านยุติธรรมชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำด้านความยุติธรรมทางสังคม (Social justice) ร่วมกับ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด และหน่วยงานที่เกี่ยวข้องทั้งในและนอกกระทรวงยุติธรรม ซึ่งขณะนี้การเสนอขอจัดตั้งหน่วยงานทั้งสองยังไม่ประสบความสำเร็จ โดยขณะนี้อยู่ในระหว่างการพิจารณาคำเนินการต่อไปของสำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ (ก.พ.ร.) สำนักงานยุติธรรมจังหวัด มีกรอบภารกิจหลัก โครงสร้างอำนาจหน้าที่ และรูปแบบการบริหาร ตามที่เสนอขอจัดตั้งเป็นส่วนราชการประจำจังหวัด

งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

จำเนียร จวงตระกูล และฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล (2554) ศึกษาวิจัย เรื่อง แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมสำหรับประเทศไทย ผู้ศึกษาได้นำแนวคิดทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้องมาสร้างเป็นแนวทางและกำหนดขอบเขตของการศึกษา ดังนี้ แนวคิดการช่วยเหลือทางการเงินในกระบวนการยุติธรรม การสนับสนุนเงินช่วยเหลือในกระบวนการยุติธรรมในต่างประเทศ มีลักษณะของการดำเนินงานอยู่ 5 ลักษณะ ได้แก่

1. Legal aid grant เป็นรูปแบบและวิธีการในการช่วยเหลือผู้ที่ถูกละเมิดสิทธิให้สามารถต่อสู้คดี ในกระบวนการยุติธรรมได้อย่างเท่าเทียม ซึ่งมีทั้งการให้คำปรึกษาทางกฎหมายโดยไม่คิดค่าใช้จ่าย การจัดสรรเงิน เพื่อการจ้างทนายความที่มีคุณภาพในการต่อสู้คดี การให้ความช่วยเหลือในเรื่องค่าประกันการปล่อยตัวชั่วคราว และ ค่าธรรมเนียมต่าง ๆ ในกระบวนการของการดำเนินคดี

2. Legal assistance for victims grants ให้การช่วยเหลือทางการเงินแก่เหยื่อหรือผู้เสียหายในคดีอาญาโดยรัฐบาลเป็นผู้สนับสนุนงบประมาณ ผนวกกับการใช้ระบบค่าเสียหายในเชิงลงโทษ (Punitive damages) และการเรียกเก็บค่าทนายความ เพื่อจัดตั้งเป็นกองทุนเพื่อการช่วยเหลือเหยื่อหรือ ผู้เสียหายเป็นการเฉพาะ

3. The purchaser-supplier approach in legal aid (PS Mechanism) มุ่งช่วยเหลือ โดย การลดต้นทุนหรือภาระด้านค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ที่ต้องได้รับการช่วยเหลือทางกฎหมายลงให้ได้มากที่สุด เช่น การให้คำปรึกษาผ่านทางระบบ Call center เป็นต้น

4. Legal aid fund โดยเน้นไปที่การพิจารณาช่วยเหลือด้านการปกป้อง การละเมิดสิทธิมนุษยชนของผู้เสียหายทางคดีอาญาเป็นหลัก และ

5. Litigation funding เป็นกองทุนเพื่อการช่วยเหลือการฟ้องร้องคดีที่มีจุดมุ่งหมายในทางการค้าโดยที่บริษัทที่รู้จักกันในนาม LFC (Litigation-funding company) จะเป็นผู้รับผิดชอบ

ค่าใช้จ่ายในการดำเนินการฟ้องร้องคดี และยอมรับความเสี่ยงในการที่จะเสียผลประโยชน์เมื่อเกิดการแพ้คดี ทั้งนี้ทางกองทุนจะมีการทำสัญญากับผู้มาขอรับบริการช่วยเหลือว่าหากผู้ขอรับบริการชนะคดีจะต้องแบ่งค่าตอบแทนหรือผลประโยชน์ที่ได้รับจำนวน 1 ใน 3 หรือ 2 ใน 3 มาเข้ากองทุน

ณรงค์ ใจหาญ, รณกรณ์ บุญมี, กนกวรรณ ชาติสุวรรณ และลี แสงสันติธรรม (2556)

ทำการวิจัยข้อเสนอแนะแนวทางนโยบาย เรื่อง กองทุนยุติธรรม ในบริบทของข้อมูลและบทวิเคราะห์ผลการดำเนินงานและประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมาย อันเนื่องมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้ โดยได้เสนอแนวทางในการพัฒนากองทุนยุติธรรมว่า ควรมีนโยบายการใช้หนังสือรับรองการนำหลักทรัพย์มาวางต่อศาลในกรณีประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย ควรกระจายอำนาจการพิจารณาอนุมัติให้การช่วยเหลือไปยังส่วนภูมิภาค ควรมีการประเมินผลการดำเนินงานจาก หน่วยงานภายนอกทุก ๆ 3 ปี และควรมีการประชาสัมพันธ์ภารกิจงานของกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนได้ทราบ และประสานงานกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องที่มีอำนาจจับกุมหรือควบคุมตัว เพื่อให้ผู้ปฏิบัติงานในหน่วยงานต่าง ๆ สามารถแจ้งสิทธิ์หรือชี้แจงสิทธิที่จะได้รับการช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม

จรรยา พุคยาภรณ์ (2557) ศึกษาสภาพปัญหาและค้นหาความต้องการของชุมชน

ในความเหลื่อมล้ำทางสังคม 6 ประเด็น สภาพปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมใน อดีตปัจจุบัน และอนาคตของชุมชนโดยวัดระดับความพึงพอใจต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนในปัญหาความเหลื่อมล้ำทางสังคมโดยให้ตัวแทนประชาชนเป็นผู้ประเมินตนเองตั้งแต่อดีต จนถึงปัจจุบัน และคาดการณ์ในอนาคตภายใต้กรอบระยะเวลา 2 ปี ด้วยเทคนิคบันไดคุณภาพชีวิตโดยกำหนดให้บันไดขั้นต่ำสุดคือขั้นที่ 1 และสูงสุดคือขั้นที่ 10 เป็นการแทนค่าข้อมูลเชิงคุณภาพแปลความหมายออกมาเป็นคะแนนความพึงพอใจ/ ความคาดหวัง ตั้งแต่ค่าน้อยที่สุดคือ 1 จนถึงค่าสูงที่สุด คือ 10

ฐนันต์ศักดิ์ บรรณันท์กุล (2558) ทำโครงการศึกษาประเมินผลสำเร็จของกองทุน

ยุติธรรม พบว่า ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2549-2556 ประชาชนมีความคิดเห็นว่ากองทุนยุติธรรมดำเนินงานได้ผลสำเร็จตามวัตถุประสงค์ โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านประสิทธิภาพและประสิทธิผลการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง ด้านผลลัพธ์การทำงานและความยั่งยืนของกองทุนประชาชนมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับมาก ด้านผลกระทบของการพัฒนาการดำเนินงานประชาชนมีความคิดเห็นในภาพรวมอยู่ในระดับมาก และด้านคุณภาพการดำเนินงานประชาชนมีความคิดเห็น โดยภาพรวมอยู่ในระดับปานกลาง

สมชัย จิตสุชน (2558) ศึกษาความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้ม นโยบาย และ

แนวทางขับเคลื่อนนโยบายพบว่าความเหลื่อมล้ำเป็นบ่อเกิดหรือปัจจัยเสริมของอีกหลากหลายปัญหา

ในสังคมไทย ไม่ว่าจะเป็นปัญหาเศรษฐกิจ สังคม รวมทั้งปัญหาการเมืองที่คุกรุ่นและปะทุเป็นระยะ ในรอบกว่าสิบปีหลังนี้ ความเหลื่อมล้ำเป็นปัญหาที่เรื้อรังและหากไม่มีการแก้ไขอย่างจริงจังคาดว่า สังคมไทยจะยังคงมีปัญหาต่อไปในอนาคตจากกระบวนการสะสมทุนกระจุกตัวและความต่างมากขึ้นของผลตอบแทนจากเงินเดือนค่าจ้าง ประสบการณ์ต่างประเทศบ่งชี้ ว่าการลดความเหลื่อมล้ำ ต้องการความมุ่งมั่นและความยินยอมของสังคมในการจัดระเบียบเศรษฐกิจผ่านนโยบายที่สามารถลดความเหลื่อมล้ำได้จริง ซึ่งแม้บริบทสังคมการเมืองของไทยปัจจุบันกำลังเคลื่อนไปทิศทางนั้น แต่ก็ยังเป็นไปอย่างค่อนข้างช้า และยังคงอาจอยู่ในกับดักนโยบายประชานิยมที่มีศักยภาพในการลดความเหลื่อมล้ำไม่มากหรือกระทั่งเพิ่มความเหลื่อมล้ำในบางนโยบาย และเมื่อผสมกับการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างบางประการที่เพิ่มความเสี่ยงต่อความเหลื่อมล้ำเช่นการเข้าสู่สังคมผู้สูงอายุของกลุ่มผู้มีรายได้ได้น้อยและคนจน จึงเป็นความท้าทายว่าไทยจะสามารถมีนโยบายเพื่อลดความเหลื่อมล้ำได้อย่างทันทั่วถึงทันไม่ตกอยู่ในกับดักความเหลื่อมล้ำหรือไม่

สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วย อึ๊งภากรณ์ (2559) ศึกษาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: ข้อสรุปจากผลการสอบ ปีซ่า (PISA) ผู้วิจัยพบว่าปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย โดยส่วนใหญ่แล้วจะเป็นปัญหาที่มาจากปัจจัยที่สามารถปรับเปลี่ยนแก้ไขได้ (เช่น การขยายขนาดโรงเรียน การเพิ่มจำนวนครู การให้ความรู้แก่บิดามารดา) มากกว่าที่จะมาจากปัจจัยที่คงที่ ไม่สามารถเปลี่ยนแปลงได้ (เช่น ความฉลาดทางสติปัญญา) ดังนั้น หากภาครัฐมีการกำหนดเป้าหมายและวิธีการ ที่เหมาะสม ย่อมสามารถที่จะบรรเทาปัญหาความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทยให้ลดลงได้ ผู้วิจัยหวังว่า ผลการวิจัยชิ้นนี้จะมีส่วนช่วยในการบ่งชี้ถึงทิศทางและเป้าหมายในการกำหนดนโยบายเพื่อช่วยลดความเหลื่อมล้ำทางด้านการศึกษาของไทยได้อย่างมีประสิทธิภาพเพิ่มเติมมากยิ่งขึ้น

จากการศึกษาพบว่า การให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายนั้น หลัก ๆ จะเป็นของกระทรวงยุติธรรมและองค์กรทางด้านกระบวนการยุติธรรมต่าง ๆ ที่ได้ดำเนินการมานานแล้ว ทั้งนี้แนวคิดในเรื่องของกองทุนยุติธรรม ก็ถือเป็นภารกิจทางกฎหมายอย่างหนึ่งของกระทรวงยุติธรรม ได้คิดการอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนผู้ยากไร้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมเกี่ยวกับกระบวนการยุติธรรม โดยกระทรวงยุติธรรมได้พยายามอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนอย่างยิ่ง จึงดำเนินการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดเพื่อให้เป็นการกระจายอำนาจให้กระบวนการดังกล่าวเข้าถึงประชาชนให้มากที่สุด ดังนั้นสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจึงเป็นกลไกสำคัญที่จะนำกองทุนยุติธรรมเข้าไปช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรมมากที่สุด ประเด็นหลัก ๆ ของกองทุนยุติธรรมมีอยู่ 2 ประเด็น การช่วยเหลือประชาชนให้เข้าถึงกระบวนการยุติธรรม และการเยียวยาผู้เสียหายและจำเลยที่ถูกขกฟ้อง มีวัตถุประสงค์ในการ

สนับสนุนกองทุนแก่ประชาชนผู้ยากไร้และด้อยโอกาสที่ได้รับความเดือดร้อนและไม่ได้รับความ
เป็นธรรมเมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรม โดยการสนับสนุนเงินช่วยเหลือเพื่อเป็น
ค่าใช้จ่ายต่าง ๆ เช่น ค่าใช้จ่ายในการวางเงินประกันการปล่อยตัวชั่วคราว ค่าใช้จ่ายในการ
จ้างทนายความ ค่าธรรมเนียมขึ้นศาล ค่าใช้จ่ายในการดำเนินคดีเกี่ยวกับการพิสูจน์และ
การแสวงหาข้อเท็จจริง ตลอดจนค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องกับการคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ
ตามที่บัญญัติไว้ในรัฐธรรมนูญ เป็นต้น (พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558) ดังนั้น
ผู้วิจัยจึงต้องการมุ่งแสวงหาแนวทางหรือวิธีการใด ๆ ก็ตามที่กองทุนยุติธรรมจะเป็นที่พึ่ง
ของประชาชนผู้ยากไร้ในการบรรเทาความเดือดร้อน เมื่อต้องเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมได้ และ
สร้างความเชื่อมั่นในความศักดิ์สิทธิ์ของกระบวนการยุติธรรมที่ทั่วถึงและประชาชนสามารถ
เข้าถึงหลักสิทธิมนุษยชนและบรรลุมัตถุประสงค์หลักของการอำนวยความยุติธรรมตลอดจน
การสนับสนุนการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนให้เป็นไปได้ด้วยความรวดเร็ว ทั่วถึง
และเป็นธรรม อย่างแท้จริง

ตารางที่ 4 แหล่งที่มาของตัวแปร

ตัวแปร	แหล่งอ้างอิงข้อมูล
<p>กลไกการพิจารณาการจ่ายเงินกองทุน ยุติธรรม</p> <p>ปัญหาและอุปสรรคในการดำเนินงาน กองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรม จังหวัด</p>	<p>ระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขในการช่วยเหลือ ประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ.2559 ให้อำนาจ คณะกรรมการบริหารกองทุนยุติธรรมพิจารณา วินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุน และแต่งตั้ง คณะอนุกรรมการคณะบุคคลหรือบุคคลเพื่อ พิจารณาวินิจฉัยคำขอรับการสนับสนุน สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้น ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับ การพัฒนายุทธศาสตร์ และแปลงนโยบายของ กระทรวงยุติธรรมเป็นแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสรรทรัพยากร บริหารราชการประจำ ทั่วไปของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมาย และเกิดผลสัมฤทธิ์ตามภารกิจของกระทรวง ยุติธรรม โดยแบ่งส่วนราชการออกเป็นระดับ กองและสำนัก</p>
<p>การดำเนินงานด้านกองทุนยุติธรรมของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด</p> <p>- โครงสร้างของสำนักงานยุติธรรม จังหวัด</p> <p>- บทบาทภารกิจหลักของสำนักงาน ยุติธรรมจังหวัด</p>	<p>สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม จัดตั้งขึ้น ตามกฎกระทรวงแบ่งส่วนราชการสำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรม พ.ศ. 2545 มีภารกิจเกี่ยวกับการพัฒนา ยุทธศาสตร์ และการแปลงนโยบายของกระทรวง ยุติธรรมเป็นแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสรร ทรัพยากร บริหารราชการประจำทั่วไป ของกระทรวงยุติธรรม</p>

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	แหล่งอ้างอิงข้อมูล
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม - ความเสมอภาคในโอกาส - ความเสมอภาคทางสังคม - ความเสมอภาคทางกฎหมาย - ความเสมอภาคทางการเมือง	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2560 กำหนดและจำแนกความเสมอภาคตามแนวคิด หลักสิทธิมนุษยชนและแนวทางของสิทธิเสรีภาพ และศักดิ์ศรีของความเป็นมนุษย์
การจัดบริการสาธารณะ	รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับ พ.ศ. 2560 ระบอบประชาธิปไตย หมายถึง การที่ประชาชนทุก คนในประเทศมีความเสมอภาคหรือความเท่าเทียม กันในเรื่องสิ่งจำเป็นขั้นพื้นฐาน ในที่นี้สิ่งที่จำเป็น ขั้นพื้นฐานต่อการอยู่รอดและพัฒนาตัวเองตามหลัก สิทธิมนุษยชน คือ ปัจจัยสี่ ความมั่นคงปลอดภัยใน ชีวิตและร่างกาย การนับถือศาสนา การศึกษาและ การรับรู้ข่าวสาร การเข้าถึงบริการสาธารณะและ สวัสดิการสังคม การประกอบอาชีพ การมีส่วนร่วม ทางการเมือง และการได้รับความคุ้มครองตาม กฎหมาย
การเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม	รัฐธรรมนูญ พ.ศ. 2560 ได้ตัดมาตราที่ว่าด้วย “สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” ออกไป แต่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดระบบบริหารงาน ในกระบวนการยุติธรรมแทน โดยเฉพาะการระบุว่า รัฐพึงให้ความช่วยเหลือแก่ “ผู้ยากไร้” แต่มาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการ ยุติธรรมทุกด้าน ให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและ ไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการ ยุติธรรม ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสีย ค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร

ตารางที่ 4 (ต่อ)

ตัวแปร	แหล่งอ้างอิงข้อมูล
<p>การนำนโยบายไปปฏิบัติ</p> <p>- เป้าหมายและวัตถุประสงค์ที่ชัดเจน</p> <p>- การกำหนดนโยบายไปปฏิบัติ</p>	<p>ลือชัย วงษ์ทอง (2555) ได้สรุปการนำนโยบายไปปฏิบัติมี 3 แนวทาง คือ</p> <p>แนวทางที่ 1 เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติขั้นตอนหนึ่ง ซึ่งแยกออกจากการกำหนดนโยบาย</p> <p>แนวทางที่ 2 เห็นว่าการนำนโยบายไปปฏิบัติกับการกำหนดนโยบาย ไม่สามารถแยกออกจากกันอย่างชัดเจน เนื่องจากนโยบายมักได้รับการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอในระหว่างการนำไปปฏิบัติซึ่งเป็นแบบปฏิสัมพันธ์ เป็นแบบที่เน้นกระบวนการ</p> <p>แนวทางที่ 3 แบบวิวัฒนาการ เป็นการมองการนำนโยบายไปปฏิบัติในลักษณะของกระบวนการวิวัฒนาการที่ตอบสนองต่อสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงไม่มีการกำหนดเป้าหมายของนโยบาย แต่เป้าหมายและวิธีการต่าง ๆ จะปรับเปลี่ยนไปตามประสบการณ์และสถานการณ์</p>

บทที่ 3

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้วิจัยดำเนินการตามลำดับขั้นตอนดังต่อไปนี้

วิธีการดำเนินการวิจัย

การวิจัยเรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยภาพรวมของการกำหนดระเบียบวิธีวิจัย (Methodology) ที่นำมาใช้ศึกษาครั้งนี้ ผู้ศึกษาได้กำหนดระเบียบวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) ใช้แบบสัมภาษณ์แบบมีโครงสร้าง กับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ โดยเก็บรวบรวมการสัมภาษณ์ จากหน่วยงานที่ต้องการศึกษา คือ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เกี่ยวข้องกับบทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน ด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม แล้วนำมา สรุปผลข้อมูล เพื่อหาคำตอบของปัญหาการศึกษาวิจัย ซึ่งแนวทางการวิเคราะห์นี้ ประยุกต์จากงานวิจัยของ ลือชัย วงษ์ทอง (2555) ผู้ศึกษาได้ดำเนินการศึกษา ดังต่อไปนี้

ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ

สำหรับวิธีการวิจัยหรือกระบวนการวิจัย ผู้วิจัยได้ใช้กระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพและได้กำหนดผู้ให้ข้อมูลสำคัญ คือ ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีและเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เพื่อทราบกระบวนการให้ความช่วยเหลือประชาชนของบทบาทภารกิจกองทุนยุติธรรม เพราะผู้ตอบเป็นกลุ่มที่เหมาะสมกับความต้องการของผู้ศึกษา จำนวนทั้งหมด 13 คน ซึ่งบุคคลนี้จะเรียกได้ว่าเป็นบุคคล ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเป็นการเลือกตัวอย่างที่ผู้ศึกษาได้ดำเนินการพิจารณาเลือกด้วยตัวเอง เพื่อที่จะได้นำข้อมูลที่ได้รับจากกระบวนการวิจัยเชิงคุณภาพมาดำเนินการประมวลผลข้อมูลอันนำไปสู่การค้นพบต่อไป

กลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่ใช้ในการศึกษาครั้งนี้

1. กลุ่มผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จำนวน 2 คน
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม จำนวน 3 คน

3. กลุ่มประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจำนวน 8 คน
เกณฑ์การคัดเลือกผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ คือ ความสามารถในการที่จะเข้าถึงข้อมูลการวิจัย
คุณสมบัติที่เข้าข่าย ตามแผนที่ศึกษาไว้ และสามารถให้ข้อมูลได้อย่างเพียงพอต่อการสัมภาษณ์

การสร้างและตรวจสอบเครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

ผู้วิจัยได้กำหนดขั้นตอน ดังนี้

1. ศึกษาแนวคิด ทฤษฎี งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง จากนั้นนำมากำหนดกรอบแนวคิดที่ใช้
ในการวิจัย กำหนดนิยามและเพื่อใช้เป็นแนวทางในการสร้างแบบสัมภาษณ์
2. สร้างแบบสัมภาษณ์และตรวจสอบเนื้อหาของแบบสัมภาษณ์ว่าครอบคลุม
ตามวัตถุประสงค์หรือไม่ จากนั้นนำไปให้อาจารย์ที่ปรึกษาตรวจสอบความถูกต้องของเนื้อหา
และนำมาปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษา
3. นำแบบสัมภาษณ์ที่ปรับปรุงตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาให้ผู้เชี่ยวชาญ 3 ท่าน
 - 3.1 นายลภณ ทองโสภาน นักบริหารจัดการงานยุติธรรม สำนักงานยุติธรรม
จังหวัดชลบุรี
 - 3.2 นางสาวปานรดา รัตนปวีรา นักวิชาการยุติธรรม สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี
 - 3.3 ดร.กฤษฎา นันทเพ็ชร อาจารย์ประจำ วิทยาลัยบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา
 เพื่อประเมินค่าความสอดคล้องภายในเครื่องมือการวิจัย โดยการประเมินข้อคำถามว่า
สิ่งที่ต้องการวัดเพียงใด ซึ่งใช้เกณฑ์การประเมินความสอดคล้อง กำหนดค่าตัวเลข ดังนี้
 - ค่า +1 หมายถึง สอดคล้อง
 - ค่า 0 หมายถึง ไม่แน่ใจ
 - ค่า -1 หมายถึง ไม่สอดคล้อง
4. นำเครื่องมือในการวิจัยจากผู้เชี่ยวชาญที่ประเมินแล้วมาคำนวณค่าดัชนี
ความสอดคล้อง IOC ของคำถามนั้น เนื้อหาที่ไม่ตรงตามที่ต้องการวัดถือว่าใช้ไม่ได้ สร้างขึ้นมา
ใหม่ใช้ทดแทนกรณีที่เห็นว่าไม่ครอบคลุมโดยใช้สูตร ดังนี้

$$IOC = \frac{\sum R}{N}$$

เมื่อ IOC แทน ดัชนีความสอดคล้องระหว่างข้อคำถามตามวัตถุประสงค์

$\sum R$ แทน ผลรวมของคะแนนความคิดเห็นของผู้ทรงคุณวุฒิด้านเนื้อหา

N แทน จำนวนผู้ทรงคุณวุฒิ

5. นำแบบสัมภาษณ์ที่สมบูรณ์ตามขั้นตอนดังกล่าวแล้ว นำไปพิมพ์เป็นแบบสัมภาษณ์ และนำไปใช้จริงเพื่อรวบรวมข้อมูลกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญต่อไป

ตารางที่ 5 ประเด็นการศึกษาจำแนกตามวัตถุประสงค์การวิจัย

วัตถุประสงค์	ประเด็นที่ใช้ในการศึกษา
1. เพื่อศึกษาบทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการนำไปใช้เพื่อภารกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน ด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	1.1 การนำนโยบายของกระทรวงยุติธรรมไปปฏิบัติ 1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม 1.3 บทบาทของ สยจ.ชลบุรี ให้ความช่วยเหลือประชาชน 1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี
2. เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม	2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้านโครงสร้างและหน้าที่ 2.2 ปัญหาอุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม 2.3 การแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม
3. เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี	3.1 แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

การเก็บรวบรวมข้อมูล

สำหรับกระบวนการหรือแนวทางในการเก็บรวบรวมข้อมูล ได้แก่ การเก็บรวบรวมข้อมูลจากการศึกษาค้นคว้าข้อมูลจากเอกสาร ทางวิชาการและข้อมูลจากสื่อเทคโนโลยีสารสนเทศ และกระบวนการในการเก็บรวบรวมข้อมูลโดยการเก็บรวบรวมข้อมูลจากแบบสัมภาษณ์ ในการสัมภาษณ์ผู้ให้ข้อมูลสำคัญทั้งหมด 3 กลุ่ม คือ

1. กลุ่มผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจำนวน 2 คน
2. กลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมจำนวน 3 คน

3. กลุ่มประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจำนวน 8 คน
ทั้งหมด จำนวน 13 คน และมีสาระสำคัญโดยสรุปดังต่อไปนี้

1. เมื่อผู้ศึกษาได้สร้างแบบสัมภาษณ์ และทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์เสร็จเรียบร้อยแล้ว จะนำแบบสัมภาษณ์ดังกล่าวไป ยังผู้ให้ข้อมูลและทำการทดสอบแบบสัมภาษณ์ด้วยตนเอง
2. เมื่อได้แบบสัมภาษณ์แล้ว ผู้ศึกษาได้ทำการตรวจสอบความเรียบร้อยของแบบสัมภาษณ์และทำการศึกษาและนำข้อมูลคำตอบที่สมบูรณ์ในแบบสัมภาษณ์ดังกล่าว ไปวิเคราะห์หาข้อมูลทางขั้นตอนเชิงคุณภาพต่อไป
3. ผู้วิจัยดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลแบบวิจัยระหว่าง เดือนกันยายน ถึง เดือนธันวาคม พ.ศ. 2562

การวิเคราะห์และตรวจสอบข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ

การวิเคราะห์ข้อมูลในการวิจัยเชิงคุณภาพ ผู้ศึกษามีลำดับขั้นตอนในการวิเคราะห์ ดังนี้

1. ผู้ศึกษาจะนำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์ โดยนำคำสัมภาษณ์จากผู้ถูกสัมภาษณ์มา เปรียบเทียบความเหมือนและความต่างของแต่ละบุคคล และจัดลำดับความสำคัญและคุณลักษณะของข้อมูล
2. นำข้อมูลจากการสัมภาษณ์ที่จัดลำดับความสำคัญแล้วนำมาเปรียบเทียบกับข้อมูลทางเอกสารต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง ไม่ว่าจะเป็นแนวคิดทฤษฎี ผลงานวิจัยที่เกี่ยวข้องเพื่อที่จะทราบถึงลักษณะที่คล้ายคลึงกันและแตกต่างกันของข้อมูล
3. นำข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์และจากการศึกษาต่าง ๆ มาทำการวิเคราะห์ข้อมูลร่วมกันอย่างเป็นระบบและนำไปสู่การเชื่อมโยงข้อมูลเข้าด้วยกัน แสดงความสำคัญของข้อมูลได้ชัดเจนยิ่งขึ้น เพื่อสะดวกในการวิเคราะห์และเขียนรายงานข้อมูลที่ได้จากการศึกษาจะไม่ใช้ข้อมูลตัวเลข แต่จะเป็นข้อมูลเชิงพรรณนาที่มี “รายละเอียด” และ “ลึก” (Thick description) และมีการอ้างอิงโดยตรงเกี่ยวกับที่มาของข้อมูลไม่ว่าจะเป็นข้อมูลที่ได้จากการวิจัยหรือข้อมูลทางเอกสาร
4. ผู้วิจัยใช้วิธีการตรวจสอบด้วยวิธีการสามเส้า (Data triangulation) โดยทำการตรวจสอบข้อมูลจากแหล่งที่มาต่าง ๆ ได้แก่จากการวิเคราะห์เนื้อหาจากการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลเอกสารที่เกี่ยวข้องนั้น ซึ่งจะพิสูจน์ว่าข้อมูลที่ผู้วิจัยได้มานั้นถูกต้อง โดยแหล่งข้อมูลบุคคล ซึ่งถ้าบุคคลที่ให้ข้อมูลเปลี่ยนไปข้อมูลจะเหมือนเดิมหรือไม่ โดยการสอบถามข้อมูลจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญหลายกลุ่มในคำถามเดียวกัน และจากกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญเดียวกันจากแหล่งบุคคลหลาย ๆ คน เพื่อเป็นการยืนยันในข้อมูลที่ได้รับว่ามีความถูกต้องหรือไม่

ดังนั้น ข้อมูลเชิงคุณภาพที่ได้จากการตอบประเด็นสัมภาษณ์ (Interview research) และ ข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ (Document research) จะถูกนำมาวิเคราะห์และประมวลผลโดยเชื่อมโยง ความสัมพันธ์ต่าง ๆ ตามข้อเท็จจริง ทั้งในเชิงเหตุและผลซึ่งการวิเคราะห์จะออกมาในลักษณะของ การพรรณานำไปสู่คำตอบของวัตถุประสงค์การศึกษาและสรุปตามหลักวิชาการ

บทที่ 4

ผลการศึกษา

การศึกษาเรื่อง เรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย ดังนี้ 1) เพื่อศึกษารูปแบบของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และ 3) เพื่อศึกษาแนวทางในการพัฒนาให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยเก็บข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวนทั้งหมด 13 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม 3) กลุ่มประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม สามารถนำผลการศึกษาโดยมีรายละเอียด ดังนี้

1. บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

1.1 การนำนโยบายของกระทรวงยุติธรรมไปปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกระบวนการยุติธรรม

1.3 บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีที่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม

1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีกองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2. ปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้านโครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.2 ปัญหาอุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

2.3 การแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

3. แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน
ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการ ยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

1.1. การนำนโยบายของกระทรวงยุติธรรมไปปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด
ชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

1.1.1 นโยบายของกระทรวงยุติธรรม

คำแถลงนโยบายรัฐบาล พลเอกประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี เมื่อวันที่ 12
กันยายน พ.ศ. 2557 กำหนดการปรับปรุงกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม โดยยึดหลักนิติธรรม
ให้สอดคล้องกับความเป็นจริง ความต้องการของประชาชน ค้ำครองสิทธิมนุษยชน และต้องมี
กระบวนการยุติธรรมที่สามารถ เข้าถึงง่ายมีมาตรฐานตามหลักสากลทันสมัยและเป็นธรรม
โดยปรับปรุงระบบการช่วยเหลือทางกฎหมาย และค่าใช้จ่ายแก่ประชาชนที่ไม่ได้รับความเป็นธรรม
โดยให้เข้าถึงความเป็นธรรมได้ง่าย รวดเร็ว ส่งเสริมกองทุนยุติธรรมเพื่อคุ้มครองช่วยเหลือคนจน
และผู้ด้อยโอกาส คุ้มครองผู้ถูกละเมิดสิทธิเสรีภาพ ผู้บริสุทธิ์หรือได้รับผลกระทบจากความ
ไม่เป็นธรรม

แนวนโยบาย นายสมศักดิ์ เทพสุทิน รัฐมนตรีว่าการกระทรวงยุติธรรม เมื่อวันที่ ๑๖
พฤษภาคม พ.ศ. 2562 แนวทางการปฏิบัติของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม ต้องให้
ความสำคัญกับการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม เพื่ออำนวยความสะดวกยุติธรรมให้กับประชาชน

นโยบายกระทรวงยุติธรรม มุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำผ่านกองทุนยุติธรรม
แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ การขับเคลื่อนนโยบายลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความ
ยุติธรรมของประชาชน โดยพัฒนาเทคโนโลยีในระดับภูมิภาค ซึ่งมีกรอบแนวคิดในการจัดโครงสร้าง
สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นหน่วยงานภูมิภาคลักษณะ One roof เพื่อลดความซ้ำซ้อนและกำกับ
ทิศทางในการบริหารราชการส่วนภูมิภาคให้เป็นไปในทิศทางเดียวกัน เพื่อมุ่งสู่เป้าหมายสำคัญ
ในการลด ความเหลื่อมล้ำและช่วยเหลือประชาชน พร้อมทั้งนำเสนอการเพิ่มประสิทธิภาพการ
ช่วยเหลือ ประชาชนให้เข้าถึงความยุติธรรม ผ่านบริการ “กองทุนยุติธรรม” ซึ่งได้ลดระยะเวลาใน
การพิจารณาคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรม เพื่อให้ประชาชนได้รับบริการด้านงาน
ยุติธรรมที่รวดเร็วยิ่งขึ้น รวมทั้งการขับเคลื่อนนโยบายคืนคนดีสู่สังคม โดยมุ่งให้ความช่วยเหลือ
และส่งเสริมด้านอาชีพ แก่ผู้ที่ผ่านการพัฒนาพฤตินิสัยจากกรมราชทัณฑ์ กรมคุมประพฤติ และ
กรมพินิจและคุ้มครองเด็กและเยาวชน โดยประสานความร่วมมือกับภาครัฐ ภาคเอกชน ภาค

ประชาชนสังคมในการเชื่อมโยงตลาดแรงงาน และภาคอุตสาหกรรม เพื่อให้กลุ่มคนดังกล่าว มีงานทำ มีรายได้ พึ่งพาตนเองได้อย่างยั่งยืน และไม่หวนกลับไปกระทำความผิดซ้ำอีก นอกจากนี้ ยังได้นำเสนอแนวทางการนำระบบ Cloud computing ของกระทรวงยุติธรรมในการเชื่อมโยงข้อมูลสารสนเทศของหน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อยกระดับการบริการประชาชน และการดำเนินงานที่ชัดเจน มีความเชื่อมโยง และสอดคล้องกับแผนในระดับต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถขับเคลื่อนการดำเนินงาน และการติดตามประเมินผลได้อย่างมีประสิทธิภาพ และบรรลุผลสัมฤทธิ์ ตามภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้อย่างเป็นรูปธรรม ตลอดจนการแปลง แผนปฏิบัติการฯ ไปสู่การปฏิบัติ ย่อมต้องมีขั้นตอนการดำเนินงานที่มีความสำคัญ ในการนำ แผนไปสู่การปฏิบัติและการติดตามประเมินผลนั้น สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมจึงมี คณะกรรมการจัดทำแผนปฏิบัติการสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ระยะที่ 1 (พ.ศ. 2562-2565) ตามคำสั่งสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ที่ 1366/ 2561 ลงวันที่ 8 พฤศจิกายน พ.ศ. 2561

1.1.2 นโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

สืบเนื่องจากสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรมได้จัดตั้งขึ้น มีภารกิจเกี่ยวกับการ พัฒนาอุทศาสตร์ และแปลงนโยบายของกระทรวงยุติธรรมเป็นแผนปฏิบัติการ รวมทั้งจัดสรร ทรัพยากร และบริหารราชการประจำทั่วไปของกระทรวงยุติธรรม เพื่อให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผล สัมฤทธิ์ตามภารกิจของกระทรวงยุติธรรม ตลอดจนพัฒนาระบบเทคโนโลยีสารสนเทศเพื่อเป็น ศูนย์กลางการบริหารราชการของกระทรวงยุติธรรม ทำให้ภารกิจของสำนักงานปลัดกระทรวง ยุติธรรมยังไม่สามารถดำเนินการให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์อย่างแท้จริง เพราะไม่มีส่วน ราชการรองรับในระดับภูมิภาค ในฐานะเป็นส่วนราชการผู้แทนกระทรวงยุติธรรม และสำนักงาน ปลัดกระทรวงยุติธรรม เฉกเช่นกับกระทรวงอื่น ๆ โดยส่วนใหญ่ แต่อย่างไรก็ตาม เนื่องจาก ข้อจำกัดตามมาตรการจำกัดอัตรากำลังคนภาครัฐ และการจัดตั้งหน่วยงานของรัฐตามนโยบายของ รัฐบาล ดังนั้นกระทรวงยุติธรรมจึงได้แก้ปัญหาโดยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ขึ้น เป็นหน่วยงานภายในของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่ดังกล่าวในการบริหาร จัดการงานยุติธรรม และกระบวนการยุติธรรมที่เกี่ยวข้องในระดับจังหวัด รวมทั้งดำเนินการตาม ระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ ดังนั้น การบริหารงานยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรม จังหวัด จึงต้องอยู่บนพื้นฐานหลักการ ตามนโยบายของสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรมกำหนด (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2548) ดังนี้

1. เป็นศูนย์รวมในการบริหารจัดการที่เป็นเอกภาพ โดยนำแนวทางการบริหาร แบบบูรณาการ (Integration) มาใช้อย่างเหมาะสมด้วยการปรับเปลี่ยนการปฏิบัติงานของทุก หน่วยงานในสังกัดกระทรวงยุติธรรมให้มีการทำงานในลักษณะเป็นกลุ่มเดียวกันโดยนำภารกิจของ

ทุกหน่วยงานมาบริหารร่วมกันภายใต้คณะกรรมการบริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดซึ่งประธานคณะกรรมการฯจะเป็นผู้รับผิดชอบ (เจ้าภาพ) ในทุกภารกิจทำนองเดียวกับระบบการบริหารงานจังหวัดแบบบูรณาการ (ผู้ว่าราชการจังหวัด CEO)

2. มีการกำหนดยุทธศาสตร์การทำงานที่มีผลผูกพันทุกส่วนราชการในสังกัดที่จะต้องสนับสนุนบุคลากรและทรัพยากรร่วมกัน (Corporate core) เพื่อให้เกิดความคุ้มค่าประหยัดและมีประสิทธิภาพมากที่สุด

3. เป็นหน่วยงานที่มีบทบาทหลักในการแปลงยุทธศาสตร์ของกระทรวงยุติธรรมและกรมในสังกัดไปสู่การปฏิบัติในพื้นที่ให้สอดคล้องกับศักยภาพของพื้นที่และความต้องการของประชาชนรวมทั้งมีบทบาทสำคัญในการเป็นหน่วยบริการประชาชนตามแนวทางการบริหารงานภาครัฐแนวใหม่ที่ยึดประชาชนเป็นศูนย์กลาง

4. การจัดโครงสร้างและระบบงานจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขตามนโยบายของรัฐบาล ที่จะไม่มีการเพิ่มอัตรากำลังตั้งใหม่แต่จะใช้วิธีการเกลี่ยอัตรากำลังจากหน่วยงานต่าง ๆ ในพื้นที่หมุนเวียนมาปฏิบัติงานตามความเหมาะสมซึ่งถือเป็นการพัฒนาบุคลากรของกระทรวงยุติธรรมอีกรูปแบบหนึ่งที่จะทำให้บุคลากรมีความรู้ในภารกิจของหน่วยงานอื่นนอกเหนือจากงานประจำของตนเองและสามารถปฏิบัติงานแทนกันได้

5. ราชการส่วนกลางจะมีระบบกลไกการสนับสนุน (Back office) อย่างจริงจัง เช่น ระบบการติดตามประเมินผลระบบการจูงใจหรือการให้รางวัลแก่ผู้ปฏิบัติงานและระบบการพัฒนาบุคลากร เป็นต้น

ดังนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จึงเป็น(ศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน) เป็นศูนย์ที่ทางกระทรวงยุติธรรมจัดตั้งขึ้นอยู่ในจังหวัด เพื่อให้เป็นกลไกเชื่อมต่อการทำงานระหว่าง ภาครัฐกับประชาชนในรูปแบบของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน และการทำงานแบบบูรณาการงานต่าง ๆ ในระดับจังหวัด และเป็นศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน มีหน้าที่ ให้บริการงานต่าง ๆ ยกตัวอย่างเช่น งานช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จัดวางระบบฐานข้อมูลและเชื่อมโยงข้อมูลระหว่างกลไกในชุมชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำงานร่วมกันตลอดจนติดตาม รายงานผลการดำเนินงานต่าง ๆ

1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชน ในด้านกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า ในอดีตที่ผ่านมา การเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชนเป็นเรื่องยาก เพราะการไม่มีความรู้ ไม่เข้าใจบทบัญญัติของกฎหมาย และสิทธิเสรีภาพที่พึงมีพึงได้โดยชอบธรรม ทำให้ประชาชนถูกเอารัดเอาเปรียบและถูกล่วงละเมิดจากบุคคลที่อยู่ในภาวะที่เหนือกว่า

ความยากจนเป็นอุปสรรคต่อการเข้าถึงความยุติธรรม เพราะกระบวนการดำเนินคดีมีค่าใช้จ่ายสูง เพื่อลดช่องว่างและลดความเหลื่อมล้ำที่เกิดขึ้นในสังคมไทย ในการช่วยเหลือผู้ยากไร้ คนยากจน ให้เข้าถึงความยุติธรรมกระทรวงยุติธรรมจึงได้จัดตั้ง “กองทุนยุติธรรม” ขึ้น เมื่อปี พ.ศ. 2549 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อให้การสนับสนุนเงินค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการให้ความช่วยเหลือประชาชน ในด้านกฎหมาย การฟ้องร้อง การดำเนินคดี หรือการบังคับคดี การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ของผู้ได้รับความเดือดร้อนหรือไม่ได้รับความเป็นธรรม โดยมีการออกระเบียบกระทรวงยุติธรรม ว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ขึ้น ข้อจำกัดของระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุน ยุติธรรม พ.ศ. 2553 มีหลายประการ เช่น การไม่มีสถานะเป็นนิติบุคคลที่จะทำนิติกรรมสัญญาที่ สมบูรณ์ รายได้มาจากงบประมาณของรัฐเพียงอย่างเดียว วัตถุประสงค์ค่อนข้างจำกัด ไม่สอดคล้อง กับมาตรฐานสากล จึงได้พัฒนายกระดับระเบียบกระทรวงยุติธรรม เป็น พระราชบัญญัติกองทุน ยุติธรรม พ.ศ. 2558 โดยประกาศในราชกิจจานุเบกษา เมื่อวันที่ 27 ตุลาคม พ.ศ. 2558 และมีผล บังคับใช้วันที่ 24 เมษายน พ.ศ. 2559 ซึ่งพระราชบัญญัตินี้ครอบคลุมการช่วยเหลือมากขึ้น และเกิด ความคล่องตัวในการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558

มาตรา 5 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุน หนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มี วัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การดูแลเมตตาสิทธิมนุษยชนและการให้ความรู้ทาง กฎหมายแก่ประชาชน

มาตรา 9 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 เงินกองทุนให้ใช้จ่าย

เพื่อกิจการ ดังต่อไปนี้

1. การช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี
2. การขอลปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย
3. การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิ มนุษยชน
4. การให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน
5. การดำเนินงานกองทุนหรือการบริหารกองทุน และกิจการอื่นที่เกี่ยวกับหรือเกี่ยวเนื่อง กับการจัดกิจการของกองทุน

มาตรา 11 แห่งพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ให้จัดตั้งสำนักงานกองทุน ยุติธรรมขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุน

คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัตินี้ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. รับคำขอรับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้
2. เสนอความเห็นประกอบคำขอตาม ข้อ 1 เพื่อเสนอให้คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา
3. ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน ในการดำเนินงานของกองทุน
4. รับเงิน จ่ายเงิน และเก็บรักษาเงินของกองทุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง
5. พัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และการให้บริการของกองทุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน
6. เก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน
7. ปฏิบัติการอื่นหรือกระทำกิจการตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการหรือคณะอนุกรรมการ

ในส่วนของโครงสร้างเดิมการบริหารเป็นหน่วยงานสังกัดกองพิทักษ์สิทธิและเสรีภาพ กรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ดำเนินการภายใต้ระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ต่อมา มาเป็นหน่วยงานที่ขึ้นตรงต่อสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ดำเนินงานภายใต้พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มีการจัดตั้งสำนักงานกองทุนขึ้นในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ทำหน้าที่เกี่ยวกับงานธุรการให้กับกองทุนยุติธรรม คณะกรรมการ คณะอนุกรรมการ คณะทำงาน หรือบุคคลที่คณะกรรมการแต่งตั้งตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 นี้ ต่อมาสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม ยังไม่สามารถดำเนินการกองทุนยุติธรรม ให้บรรลุเป้าหมายและเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง เพราะไม่มีส่วนราชการรองรับในระดับภูมิภาค ในฐานะเป็นส่วนราชการผู้แทนกระทรวงยุติธรรม ดังนั้น กระทรวงยุติธรรม จึงแก้ปัญหาโดยการจัดตั้งสำนักงานยุติธรรมจังหวัด (สยจ.) ขึ้นเป็นหน่วยงานของสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำหน้าที่ในการบริหารจัดการงานยุติธรรมในระดับจังหวัด ซึ่งได้เริ่มดำเนินการจัดตั้งมาตั้งแต่ปี พ.ศ. 2548 ในทุกจังหวัด กองทุนยุติธรรมจึงเป็นหนึ่งในภารกิจของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5 คือให้จัดตั้งกองทุนขึ้นกองทุนหนึ่งในสำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม เรียกว่า “กองทุนยุติธรรม” มีฐานะเป็นนิติบุคคล มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็น

แหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราว ผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ดังนั้น ภารกิจสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชน จึงประกอบไปด้วย

1. การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี เช่น ค่าทนายความ ค่าธรรมเนียมศาล ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ประกอบไปด้วย ค่าที่พัก ค่าเดินทาง เป็นต้น
2. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย โดยสำนักงานกองทุนจะเป็นนายประกัน ดำเนินการประกันตัวผู้ต้องหาหรือจำเลย
3. การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน เช่น การถูกขังเกิน ศาลยกฟ้องเนื่องจากเป็นแพะขาว เป็นต้น
4. การสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยสนับสนุนค่าใช้จ่ายในการจัด โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน

1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกระบวนการยุติธรรม

ผลของการศึกษาพบว่า บทบาทของกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์ ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ.2558 คือ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน ดังนั้น ภารกิจสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่สำคัญ 4 ภารกิจ ดังนี้

1. การให้ความช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี อย่างเช่น
 - 1.1 ค่าจ้างทนายความ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์วิธีการ เงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ข้อ 9 (1) โดยแบ่งเป็น
 - 1.1.1 ในศาลชั้นต้น
 - 1.1.1.1 คดีอาญา คดีละ 5,000-50,000 บาท
 - 1.1.1.2 คดีแพ่ง คดีละ 5,000-30,000 บาท
 - 1.1.1.3 คดีปกครอง คดีเยาวชนและครอบครัว คดีศาลชำนัญพิเศษ และคดีอื่น คดีละ 5,000-20,000 บาท
 - 1.1.1.4 การบังคับคดี คดีละ 5,000-30,000 บาท
 - 1.1.1.5 ในศาลชั้นอุทธรณ์ คดีละ 5,000-20,000 บาท

1.1.1.6 ในศาลชั้นฎีกา คดีละ 5,000-20,000 บาท

ในคดีที่มีความยุ่งยากซับซ้อน หรือมีผลกระทบต่อประชาชน หรือกลุ่มบุคคลตั้งแต่สิบ รายขึ้นไปหรือที่อาจมีผลกระทบต่อความเชื่อมั่นในกระบวนการยุติธรรม หากเห็นควรจ่ายค่าจ้าง ทนายความของกองทุนแตกต่างจากอัตราที่กำหนดไว้ตาม ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุน ยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ให้เลขานุการเสนอขออนุมัติต่อคณะกรรมการในลักษณะเหมาะสมได้ตามความจำเป็นและ เหมาะสม

1.2 คดีค่าฤชาธรรมเนียม ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดี เช่นค่าตรวจพิสูจน์ ค่าใช้จ่าย เกี่ยวกับคำวัสดุ อุปกรณ์ เครื่องมือที่ใช้ในการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐาน ค่าใช้จ่ายในการ จัดเตรียมเอกสาร ค่าใช้จ่ายในการสอบแนวเขตตรงวัดที่ดิน ค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับแผนที่ภาพถ่ายทาง อากาศหรือทางดาวเทียม การอ่าน แปล ตีความ หรือวิเคราะห์ภาพถ่าย ให้เบิกจ่ายเท่าที่จ่ายจริง

1.3 ค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้องในการดำเนินคดีของผู้ขอรับความช่วยเหลือ ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ เงื่อนไขในการช่วยเหลือ ประชาชนในการดำเนินคดี พ.ศ. 2559 ข้อ 9 (5) ให้เบิกจ่ายในอัตรา ดังต่อไปนี้

1.3.1 ค่าพาหนะเดินทาง ให้เบิกจ่ายเท่าที่จ่ายจริงได้ไม่เกินวันละ 2 เที่ยว แต่ไม่เกิน อัตราลดโดยสารประจำทาง หรือรถไฟตั้งแต่ชั้นที่ 2 นั่งนอนปรับอากาศ ลงมา

1.3.2 ค่าเช่าที่พัก ให้เบิกจ่ายได้ในลักษณะเหมาะสมไม่เกินอัตราคนละ 500 บาท/ วัน ตามความจำเป็นเหมาะสมและประหยัด

โดยหลักเกณฑ์ทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือ โดยคณะกรรมการ ฯ และคำนึงถึง พฤติกรรมและข้อเท็จจริง ของผู้ที่ขอรับความช่วยเหลือ จากกองทุน ฐานะของผู้ขอรับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม และโอกาสที่ผู้ได้รับความ ช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะได้รับความช่วยเหลือ หรือการบรรเทาความเสียหายตามกฎหมาย อื่น ส่วนการพิจารณาคำขอ ให้คณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอ ในกรณีที่มีเหตุจำเป็น เร่งด่วน ให้ประธานคณะกรรมการเป็นผู้พิจารณาคำขอ และรายงานให้คณะกรรมการทราบ โดยเร็ว การพิจารณาให้ความช่วยเหลือคณะกรรมการ หรือประธาน อาจให้ความช่วยเหลือเต็ม จำนวน หรือบางส่วนก็ได้ และมีอำนาจพิจารณาอนุมัติ ไม่อนุมัติหรือยุติคำขอ การดำเนินการ ช่วยเหลือของกองทุน เมื่อผู้มีอำนาจพิจารณาอนุมัติเงินช่วยเหลือเพื่อความเสียหายแก่ผู้ขอรับ ความช่วยเหลือแล้ว ให้จ่ายเงินให้แก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือโดยเร็ว และสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ชลบุรี ในฐานะเลขานุการคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด ทำหนังสือแจ้งผล ให้ผู้ขอความช่วยเหลือภายใน 7 วัน นับตั้งแต่วันพิจารณาอนุมัติเงินช่วยเหลือ กรณีที่มีการอนุมัติ

ให้ความช่วยเหลือแล้ว ผู้ขอรับความช่วยเหลือไม่มาภายในกำหนดระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่
มีการแจ้งผล ให้คำขอรับความช่วยเหลือนั้นเป็นอันยุติ

2. การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

ผู้ขอรับความช่วยเหลือในการขอปล่อยชั่วคราว อาจขอรับความช่วยเหลือในการขอ
ปล่อยชั่วคราวในชั้นพนักงานสอบสวน พนักงานอัยการ ศาล หรือหน่วยงานใดที่มีอำนาจควบคุม
หรือคุมขังบุคคลตามกฎหมาย การพิจารณาให้ความช่วยเหลือ ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์การพิจารณา
การทบทวน และการแจ้งผล ตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ
และเงื่อนไข ในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 10 คือ ผู้ต้องหาหรือจำเลย
ไม่มีพฤติการณ์จะหลบหนี ไม่ไปยุ่งเหยิงกับพยานหลักฐาน หรือไม่ไปก่อเหตุร้ายอันตรายประการใด
และตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการ
ขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ตามข้อ 11 ต้องคำนึงถึงลักษณะของการกระทำ
ความผิดที่ไม่ขัดต่อความสงบเรียบร้อย หรือศีลธรรมอันดีของประชาชนหรือความมั่นคงของ
ประเทศ หรือการกระทำที่มีผลกระทบต่อประชาชนที่ทำให้ประชาชนได้รับความเสียหายหรือ
ความเชื่อมั่นของกระบวนการยุติธรรม สาเหตุหรือพฤติการณ์น่าเชื่อว่ามิได้กระทำความผิด
ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ ประวัติการกระทำความผิด นิสัย ความประพฤติ และ
ข้อเท็จจริงอื่นที่เกี่ยวข้อง ความคิดเห็นของผู้เสียหาย หรือเจ้าพนักงานที่เกี่ยวข้อง หากมีการ
ปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหา หรือ จำเลย และตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วย
หลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการขอปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาและจำเลย พ.ศ. 2559 ข้อ 12
การพิจารณาฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ดังต่อไปนี้ประกอบด้วย

- 2.1 รายได้ หรือความสามารถทางเศรษฐกิจของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือ
จากกองทุน
- 2.2 ภาระค่าใช้จ่ายในการดำรงชีพตามปกติอันควรแก่ฐานะานุรูป
- 2.3 ภาระหนี้สินของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนที่ไม่สามารถเข้าถึง
ความยุติธรรมเป็นสำคัญ

เจ้าหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี อาจสอบถามหรือให้แสดงหลักฐานต่าง ๆ
หรือจะแสดงภาระหนี้สิน หรือมีการจัดส่งเจ้าหน้าที่ไปแสวงหาข้อเท็จจริงเพื่อประกอบการ
พิจารณาให้ความช่วยเหลือหากมีพฤติการณ์น่าสงสัยเกี่ยวกับฐานะทางเศรษฐกิจของผู้ขอรับ
ความช่วยเหลือในกรณีที่มีเหตุจำเป็นเร่งด่วน ไม่สามารถเสนอคำขอตามวรรคหนึ่งได้ ให้ประธาน
เป็นผู้พิจารณาคำขอและรายงานให้คณะอนุกรรมการ ฯ ทราบ โดยเร็วหากมีเหตุจำเป็นเร่งด่วน
ที่ไม่สามารถเสนอคำขอรับความช่วยเหลือการขอปล่อยชั่วคราวให้คณะอนุกรรมการ ฯ พิจารณาได้

คณะอนุกรรมการ ฯ อาจมอบหมายให้อนุกรรมการ ฯ และเลขานุการหรืออนุกรรมการคนใดคนหนึ่งเป็นผู้พิจารณาคำขอก็ได้ และรายงานให้คณะอนุกรรมการ ฯ ทราบโดยเร็ว และให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีในฐานะเลขานุการ ฯ แจ้งผลการพิจารณาเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบภายในระยะเวลาเจ็ดวันนับแต่วันที่คณะอนุกรรมการหรือประธานหรือผู้ที่ได้รับมอบหมายพิจารณาแล้วเสร็จหากการพิจารณายังไม่แล้วเสร็จ ให้เลขานุการแจ้งเป็นหนังสือให้ผู้ขอรับความช่วยเหลือทราบถึงเหตุแห่งความล่าช้าจนกว่าจะพิจารณาแล้วเสร็จ โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะมีอำนาจในการพิจารณาการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยได้ในระดับจังหวัดคือจำนวนเงินไม่เกิน 500,000 บาท แต่ถ้ามีประชาชนที่มาขอการปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลยเกินกว่า 500,000 บาท ต้องส่งไปพิจารณายังกองทุนส่วนกลาง

3. การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน คือ ผู้ขอรับความช่วยเหลือจากการกระทำในกรณีดังต่อไปนี้ เป็นผู้ที่มีสิทธิขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่

3.1 เป็นผู้เสียหายจากการป้องกันโดยชอบด้วยกฎหมาย

3.2 เป็นจำเลยที่ถูกคุมขังตามคำพิพากษาเกินกำหนด

3.3 เป็นจำเลยที่มีสิทธิได้รับค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายตามกฎหมายว่าด้วยค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทน และค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา และถูกคุมขังในระหว่างสอบสวน

3.4 การละเมิดสิทธิมนุษยชนในกรณีอื่นใดตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรตามระเบียบคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข

ในการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือ ผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 ตามข้อ 10 ผู้ขอรับความช่วยเหลือจะได้รับเงินช่วยเหลือเพื่อความเสียหายที่ตนได้รับซึ่งเป็นผลโดยตรงจากการถูกละเมิดสิทธิ ดังต่อไปนี้

1. ค่าใช้จ่ายที่จำเป็นในการรักษาพยาบาล

2. ค่าฟื้นฟูสมรรถภาพทางร่างกายและจิตใจ

3. ค่าขาดประโยชน์ทำมาหาได้ในระหว่างที่ไม่สามารถประกอบกิจการได้ตามปกติ

4. เงินช่วยเหลือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน ในกรณีที่ผู้ถูกละเมิด

สิทธิมนุษยชนถึงแก่ความตาย

5. เงินช่วยเหลือเยียวยาความเสียหายอื่นตามที่คณะกรรมการเห็นสมควรหลักเกณฑ์เงื่อนไข และอัตราการให้ความช่วยเหลือข้างต้นให้เป็นไปตามที่คณะกรรมการกำหนด

การพิจารณาให้ความช่วยเหลือต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ตามระเบียบคณะกรรมการ กองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน หรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน พ.ศ. 2559 ข้อ 11 ดังต่อไปนี้

1. พฤติกรรม และข้อเท็จจริงของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
2. ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน
3. โอกาสที่ผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนจะได้รับความช่วยเหลือ หรือบรรเทา ความเสียหายตามกฎหมายอื่น เมื่อพิจารณาอนุมัติเงินช่วยเหลือเพื่อความสะดวกแก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือแล้วให้กองทุนจ่ายเงินให้แก่ผู้ขอรับความช่วยเหลือโดยเร็ว กรณีที่มีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือแล้ว ผู้ขอรับความช่วยเหลือ ไม่มารับเงินภายในกำหนด ระยะเวลาสองปีนับแต่วันที่มีการ แจ้งผลให้คำขอรับความช่วยเหลือนั้นเป็นอันยุติตามข้อ 20 แห่งระเบียบคณะกรรมการกองทุน ยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือ ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน

4. การสนับสนุนโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน คือ มีผู้เสนอ โครงการขอรับความช่วยเหลือในการจัดโครงการได้ ดังต่อไปนี้ ค่าใช้จ่ายโครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ ประชาชน และค่าใช้จ่ายอื่น ๆ ตามที่คณะกรรมการเห็นสมควร

โครงการที่ขอรับความช่วยเหลือ ได้แก่โครงการที่มีลักษณะอย่างใดอย่างหนึ่งดังต่อไปนี้

- 4.1 โครงการเผยแพร่หรือการอบรมความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อประโยชน์ ในการป้องกันอาชญากรรม การคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ และการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม
- 4.2 โครงการที่เสริมสร้างการมีส่วนร่วมของประชาชน เกี่ยวกับการส่งเสริมสิทธิและ หน้าที่แก้ไขปัญหาเรื่องการละเมิดสิทธิเสรีภาพ และสิทธิมนุษยชน
- 4.3 โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนที่เป็นนวัตกรรมใหม่
- 4.4 โครงการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชนอื่น ที่คณะกรรมการเห็นสมควร

การพิจารณาให้การสนับสนุน ต้องคำนึงถึงหลักเกณฑ์ ตามระเบียบคณะกรรมการ กองทุนยุติธรรมว่าด้วยหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไข ในการช่วยเหลือและการสนับสนุนการให้ ความช่วยเหลือความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน พ.ศ. 2559 ตามข้อ 10 ต้องพิจารณา ดังต่อไปนี้

1. ตรงตามวัตถุประสงค์ของโครงการ ต้องไม่ได้รับเงินสนับสนุนจากหน่วยงานอื่น หรือได้รับการสนับสนุนจากหน่วยงานอื่นแล้วแต่งบประมาณยังไม่เพียงพอความรู้ทางกฎหมายที่ กลุ่มเป้าหมายควรได้รับโดยวิเคราะห์จากความจำเป็นและสภาพปัญหาในพื้นที่
2. เมื่อพิจารณาอนุมัติให้การสนับสนุนแล้ว ให้ผู้ได้รับการสนับสนุนทำสัญญา สำนักงาน

ยุติธรรมจังหวัดชลบุรี หรือหน่วยงานในจังหวัดที่สังกัดกระทรวงยุติธรรมที่ปลัดกระทรวงยุติธรรมมอบหมายภายในสามสิบวันนับแต่วันที่ได้รับแจ้ง

3. ในกรณีที่ผู้ได้รับการสนับสนุนไม่มาทำสัญญาภายในสามสิบวันนับแต่ได้รับหนังสือแจ้งผลให้คณะอนุกรรมการยุติการให้การสนับสนุน ผู้ได้รับการสนับสนุนไม่อาจยื่นคำขอรับความช่วยเหลือใหม่ได้ เว้นแต่มีเหตุผลอันสมควร

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“คือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมนะคะ เขาจัดตั้งขึ้นมาเพื่อช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี และให้การคุ้มครองสิทธิเสรีภาพของประชาชนได้อย่างทั่วถึง เสมอภาค และเป็นธรรม ไม่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำทางสังคม ในด้านของกระบวนการยุติธรรมระหว่างคนรวยกับคนจน ซึ่งคนรวยมีเงินพอที่จะสามารถช่วยเหลือตัวเองได้ แต่คนจนจะไม่มีโอกาสในส่วนนี้จะต่อสู้คดี จนนำไปสู่ความเหลื่อมล้ำ จึงต้องมีพระราชบัญญัติฉบับนี้ขึ้นมา เพื่อช่วยเหลือประชาชนคนจนค่ะ” (ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษาวัดอุปสงค์กองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านการบวนการยุติธรรม พบว่า จากการศึกษาข้อมูลกองทุนยุติธรรมทางเอกสารต่าง ๆ และข้อมูลจากผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ นั้น คือ กองทุนยุติธรรมมีวัตถุประสงค์หลัก คือ เป็นแหล่งเงินทุนที่ช่วยเหลือสนับสนุนประชาชนในเรื่องของการดำเนินคดี ค่าประกันตัว ผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางด้านกฎหมาย จากการศึกษาข้อมูลทางเอกสารมีความสอดคล้องกับผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ อีกทั้งผู้ให้ข้อมูลมีการนำนโยบายการให้ความช่วยเหลือประชาชนได้อย่างถูกต้องตามที่ผู้ศึกษา ได้ศึกษาข้อมูลจากเอกสารต่าง ๆ

1.3 บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีที่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า กระทรวงยุติธรรม ได้มีนโยบายให้มีการบูรณาการการทำงาน ของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่ระดับจังหวัด โดยเน้นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน และพัฒนาการดำเนินงานใกล้เคียงระดับข้อพิพาทให้เป็นระบบนอกจากนี้ ได้มีนโยบายที่สำคัญเร่งด่วนด้านลดความเหลื่อมล้ำ โดยให้มีการพัฒนาระบบงานยุติธรรมชุมชนด้วย การสร้างเครือข่ายยุติธรรมชุมชนในการรวมตัวกันป้องกันและบรรเทาอาชญากรรม การช่วยเหลือประชาชนด้านผู้กระทำผิดในชุมชนและการใกล้เคียงระดับข้อพิพาทหรือการจัดการความขัดแย้งในชุมชน โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดจะเป็นหน่วยงานสนับสนุนการดำเนินงาน เพื่อให้มีการนำนโยบายดังกล่าวไปสู่การปฏิบัติในระดับพื้นที่ได้อย่างชัดเจน ดังนั้นจึงมี นโยบายให้จัดศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นทุกจังหวัด

ศูนย์ยุติธรรมชุมชน คือ สถานที่ที่อยู่ในชุมชน และสมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนตลอดจนประชาชนเห็นชอบให้จัดตั้งเป็นศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อใช้เป็นสถานที่ดำเนินงานของคณะกรรมการประจำศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือดำเนินงานในกิจกรรมต่าง ๆ ของชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2545) ซึ่งมีบทบาท ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมอาชญากรรม (Crime control and prevention) หมายถึง การกระทำเชิงรุกใด ๆ ที่เป็นการยับยั้งหรือชะลอเวลาหรือสถานการณ์มิให้นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาทหรืออาชญากรรม และการกระทำผิดเกิดขึ้นด้วยการควบคุม จัดระเบียบชุมชน ให้ความรู้และการป้องกันก่อนเกิดปัญหาที่อาจจะเกิดขึ้นกับบุคคล เวลา สถานที่ทั้งที่เป็นกลุ่มเสี่ยงในการกระทำผิด และกลุ่มเสี่ยงในการตกเป็นเหยื่ออาชญากรรมในชุมชน

2. การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ (Restorative justice and conflict management) หมายถึง การทำให้ความขัดแย้งหรือข้อพิพาทที่เกิดขึ้นในชุมชนยุติลงหรือบรรเทาความรุนแรงลงด้วยการประสานงาน ดำเนินการเอง หรือส่งต่อหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง โดยคนในชุมชนเป็นผู้ดำเนินการตามรูปแบบวิธีการเชิงสมานฉันท์หรือวิธีการที่ไม่ใช้ความรุนแรง

3. การเยียวยาและเสริมพลังเหยื่อ (Community and victim empowerment) หมายถึง การลดและเยียวยาความเสียหายหรือความรุนแรงที่เกิดจากความขัดแย้งหรือข้อพิพาทหรืออาชญากรรม หรือการกระทำผิด และเสริมพลังเหยื่ออาชญากรรมด้วยการจัดบริการที่จำเป็นเพื่อสนับสนุนให้กำลังใจ

4. การรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่ชุมชน (Reintegration) หมายถึง การที่ชุมชนเข้ามามีส่วนร่วมปรับปรุงแก้ไขนิสัยความประพฤติและจิตใจของผู้กระทำผิด กลุ่มที่ได้รับโอกาสหันเหออกจากกระบวนการยุติธรรมหลักมาให้กระบวนการยุติธรรมทางเลือก เพื่อให้คนเหล่านี้สามารถดำรงชีวิตอยู่ได้ตามความเหมาะสมในชุมชน และไม่หันกลับไปกระทำความผิดอีก

ในส่วนของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน หมายถึง สมาชิกเครือข่ายยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำชุมชนที่ได้รับการเลือกให้ทำหน้าที่เป็น คนกลางในการพิจารณาไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ซึ่งคู่กรณีมีความสมัครใจและยินยอมให้คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนได้ทำหน้าที่ดังกล่าว นอกจากนั้น คณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนต้องให้ความร่วมมือกับหน่วยงานในกระบวนการยุติธรรมในการขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกตามนโยบายของรัฐที่ต้องการให้ประชาชนได้มีส่วนร่วมในกระบวนการยุติธรรม และอำนาจหน้าที่ของคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน (สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม, 2545) คือ

1. ดำเนินการตามแนวทางการพัฒนาและการบริหารจัดการที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนกลาง กำหนดรวมทั้งการประสานส่วนราชการ หน่วยงานและองค์กรที่เกี่ยวข้องตลอดจนในการ

ปฏิบัติงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหมู่บ้านเป็นไปด้วยความเรียบร้อยมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผล

2. จัดทำและดำเนินการตามแผนปฏิบัติการและ โครงการเพื่อขับเคลื่อนบทบาทหน้าที่ของศูนย์ยุติธรรมชุมชนตำบล

3. เสริมสร้างความรู้ความเข้าใจ และจิตสำนึกที่ดีด้านงานยุติธรรมในตำบล

4. จัดทำฐานข้อมูลสารสนเทศเพื่อวางแผนการพัฒนาศูนย์ยุติธรรมชุมชนในระดับตำบล

5. ติดตามและประเมินผลงานตามแผนปฏิบัติการและ โครงสร้างภายใต้การดำเนินการ

6. แต่งตั้งคณะกรรมการหรือคณะทำงานเพื่อปฏิบัติตามอำนาจหน้าที่

7. ให้คำแนะนำและช่วยเหลือเบื้องต้นแก่ประชาชนในข้อกฎหมาย รวมทั้งการ ใกล้เคียง ข้อมูลข้อพิพาทในตำบล

8. รับเรื่องราวร้องทุกข์ของประชาชน จำแนกและส่งต่อไปยังหน่วยงานตามที่กำหนด

9. ให้การช่วยเหลือเบื้องต้นหรือส่งต่อกรณีรับเรื่องราวร้องทุกข์ของเด็ก สตรีผู้สูงอายุคุณพิการ การค้ามนุษย์และการใช้ความรุนแรงในครอบครัว

10. รับแจ้งเบาะแสที่เกี่ยวข้องกับการกระทำความผิดคดีอาญาในหมู่บ้านตลอดจน การทุจริตประพฤติกมิชอบของเจ้าหน้าที่รัฐ

11. ส่งเสริมและสนับสนุนกิจกรรมตามกระบวนการยุติธรรมทางเลือกในตำบล

12. ปฏิบัติที่หรือดำเนินการอื่นใดที่เกี่ยวข้องตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการ ศูนย์ยุติธรรมชุมชนอำเภอ

สำนักงานยุติธรรมจังหวัด เป็นศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน ซึ่งเป็น ศูนย์ที่กระทรวงยุติธรรมจัดตั้งขึ้นอยู่ในสำนักงานยุติธรรมจังหวัด เพื่อให้เป็นกลไกเชื่อมต่อการทำงานระหว่าง ภาครัฐกับประชาชนในรูปแบบของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ซึ่งศูนย์ประสานงานยุติธรรมชุมชน มีหน้าที่ส่งเสริม สนับสนุน และพัฒนาเครือข่ายยุติธรรมชุมชน จัดวางระบบฐานข้อมูลและ เชื่อมโยง ข้อมูลระหว่างกลไกในชุมชนกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและกระทรวงยุติธรรม เพื่อทำงาน ร่วมกันตลอดจนติดตามและรายงานผลการดำเนินงานของศูนย์

การดำเนินการจัดให้มีศูนย์ยุติธรรมชุมชน ต้องเป็นความสมัครใจของชุมชนที่จะทำงาน ร่วมกับภาครัฐ โดยมีคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน และเครือข่ายยุติธรรมชุมชน ทำหน้าที่ในการประสานความร่วมมือด้านการป้องกัน แก้ไขปัญหาอาชญากรรมและจัดการความขัดแย้งภายใน ชุมชน โดยใช้กระบวนการยุติธรรมทางเลือกที่มุ่งเน้นให้ศูนย์ยุติธรรมชุมชนมีการใกล้เคียงข้อ พิพาทบนความสมัครใจของกลุ่มเครือข่ายยุติธรรมชุมชน เป็นส่วนหนึ่งของการดำเนินงานของ กระทรวงยุติธรรม ภายใต้ยุทธศาสตร์ “ยุติธรรมถ้วนหน้า ประชาชนมีส่วนร่วม” (Justice for all,

All for justice) อันจะเป็นกุญแจสำคัญที่จะนำไปสู่จุดมุ่งหมายในการสร้างความเป็นหุ้นส่วนระหว่าง ภาครัฐกับชุมชนในการอำนวยความสะดวก ธรรม สร้างความเป็นธรรมและความสงบสุขในสังคมร่วมกัน โดยภาครัฐจะส่งเสริมการรวมตัวกันของประชาชนในลักษณะของ “เครือข่าย” เพื่อทำงานเคียงบ่าเคียงไหล่กับภาครัฐในการดำเนินภารกิจต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับผลประโยชน์ของชุมชน และจะส่งเสริมให้เครือข่ายมีความเข้มแข็ง

เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นสำนักงานที่ก่อตั้งขึ้นมาใหม่จึงทำให้ประชาชนยังไม่ค่อยทราบเรื่องกองทุนยุติธรรม และไม่ทราบว่า มีหน่วยงานยุติธรรมจัดตั้งขึ้นมาเพื่อวัตถุประสงค์อะไร มีบทบาทภารกิจในการให้ความช่วยเหลือประชาชนอย่างไรบ้าง บางพื้นที่เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีลงไปประชาสัมพันธ์ ประชาชนยังเข้าใจว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรียังคงเป็นศาลยุติธรรมอยู่ ดังนั้น บทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม จึงยังอยู่ในระดับปานกลาง เมื่อเทียบกับจำนวนคดีที่เกิดขึ้นภายในจังหวัดชลบุรี จึงจำเป็นต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบ แต่ปัจจุบันสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนภายในจังหวัดชลบุรีขึ้น ในทุกองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น มีทั้ง องค์การบริหารส่วนตำบล เทศบาล เทศนคร และเทศบาลเมือง โดยจังหวัดชลบุรีจะมีศูนย์ยุติธรรมชุมชนทั้งหมด 98 ศูนย์ โดยเหตุที่ไปจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นในองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นนั้น เพื่อเป็นเครือข่ายของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และรับเรื่องที่ประชาชนได้รับความเดือดร้อน โดยประชาชนสามารถขอยื่นขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมได้ในศูนย์ยุติธรรมชุมชนที่ใกล้บ้าน แล้วศูนย์ยุติธรรมชุมชนจะดำเนินการส่งเรื่องมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เหตุผลที่จัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นมานั้น เพราะคนจนที่ไม่มีแม้แต่ค่ารถในการเดินทางมาขอความช่วยเหลือกับทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีได้นั้น สามารถมาขอความช่วยเหลือดังกล่าวได้โดยผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชน เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นก็จะสามารถอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนได้มากขึ้นและสามารถลดความเหลื่อมล้ำทางด้านโอกาสการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของคนจนได้อีกด้วย ซึ่งสามารถตอบวัตถุประสงค์ในการลดความเหลื่อมล้ำทางกระบวนการยุติธรรมนั่นเอง แต่อย่างไรก็ตามประชาชนส่วนมากยังไม่ค่อยรู้จักสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีเท่าที่ควร จึงต้องอาศัยการประชาสัมพันธ์ให้เข้าถึงประชาชนได้อย่างแท้จริง

ดังนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จึงใช้วิธีขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกให้เข้าไปมีบทบาทการช่วยเหลือประชาชนอย่างมีประสิทธิภาพและเกิดประสิทธิผลอย่างเป็นรูปธรรม จึงเน้นการขับเคลื่อนระบบงานยุติธรรมชุมชน โดยผ่านศูนย์ยุติธรรมชุมชนมี 4 ขั้นตอน (สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, 2562) ดังนี้

1. การป้องกันและควบคุมอาชญากรรม ดำเนินการดังนี้

1.1 การจัด โครงการหรือกิจกรรมที่มีวัตถุประสงค์ในการยับยั้งหรือชะลอเวลาหรือสถานการณ์มิให้นำไปสู่การเกิดความขัดแย้งหรือข้อพิพาทหรือการกระทำผิดเกิดขึ้นร่วมกับหน่วยงานภาครัฐอื่น ๆ รวมทั้งกับภาคเอกชน ภาคประชาชน และองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นที่เกี่ยวข้อง ทั้งนี้ โดยการประสานความร่วมมือในการวางแผนกำหนดวัตถุประสงค์และรายละเอียดของโครงการหรือกิจกรรม ตลอดจนการบริหารจัดการและงบประมาณร่วมกัน

1.2 การจัด โครงการหรือกิจกรรมร่วมกับชุมชนหรือภาคประชาชนหรือภาคประชาชน เกี่ยวกับการเฝ้าระวังป้องกันภัยในชุมชน ทั้งภัยอาชญากรรม และการป้องกันปัญหาข้อพิพาทต่าง ๆ ที่อาจเกิดหรือคาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคต

1.3 การจัด โครงการหรือกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อเฝ้าระวังปัญหาอาชญากรรมและการกระทำผิด เช่น กลุ่มเด็กและเยาวชนในโรงเรียนและสถาบันการศึกษา กลุ่มผู้เสี่ยงต่อการเข้าไปยุ่งกับยาเสพติด กลุ่มผู้พัน โทษที่มีความเสี่ยงต่อการกลับไปกระทำความผิด และกลุ่มผู้ประกอบการต่าง ๆ เป็นต้น

1.4 การจัด โครงการหรือกิจกรรมร่วมกับกลุ่มเป้าหมายเฉพาะเจาะจง เพื่อให้ความรู้เกี่ยวกับกฎหมายและกระบวนการยุติธรรม เพื่อสร้างภูมิคุ้มกันและป้องกันการกระทำความผิด ตลอดจนเป็นการสร้างระเบียบวินัยและการเคารพกฎหมายให้แก่ประชาชน

1.5 อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่
 ดังนั้นเพื่อให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดสามารถขับเคลื่อนกระบวนการยุติธรรมทางเลือกได้อย่างมีประสิทธิภาพ

2. การจัดการความขัดแย้งเชิงสมานฉันท์ดำเนินการ ดังนี้

2.1 การพัฒนาศักยภาพของเครือข่ายยุติธรรมชุมชน อาสาสมัครยุติธรรมชุมชน ให้มีความสามารถในการจัดการความขัดแย้งหรือการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทเพิ่มมากขึ้น เช่น การจัดฝึกอบรม การจัดสัมมนาเชิงปฏิบัติการ และการจัดทำคู่มือการปฏิบัติงาน เป็นต้น

2.2 พัฒนาศักยภาพด้านการบริหารจัดการของศูนย์ยุติธรรมชุมชน ให้มีระบบการบริหารจัดการและการส่งต่อเรื่องมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีอย่างมีประสิทธิภาพ อย่างน้อยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จะต้องมีผลการปฏิบัติงานด้านการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทจากศูนย์ยุติธรรมชุมชน เพื่อประเมินผลการดำเนินงานในภาพรวมเป็นระยะ ๆ และทำการวิเคราะห์ประโยชน์เชิงปริมาณหรือมูลค่าที่สามารถประหยัดงบประมาณจากการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทได้

2.3 การพัฒนาระบบการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทโดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี นอกจากการส่งเสริมการไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทโดยศูนย์ยุติธรรมชุมชนแล้ว สำนักงาน

ยุทธธรรมจังหวัดชลบุรี ได้พัฒนาระบบการบริหารจัดการ โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทที่ประชาชน อาจเดินทางมาขอให้สำนักงานยุทธธรรมจังหวัดชลบุรีช่วยไกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทให้โดยตรง หรืออาจส่งต่อมาจากศูนย์ยุทธธรรมชุมชน เช่น การจัดสถานที่ไว้สำหรับให้คำปรึกษาหรือดำเนินการ โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาท การจัดเจ้าหน้าที่รับผิดชอบเรื่องโดยตรง การจัดเก็บเอกสารงานสาร บรณที่เกี่ยวข้องให้เป็นระเบียบและสืบค้นได้ง่าย และการจัดระบบการติดตามผลของการไกล่ เกลี่ยประนอมข้อพิพาทว่าคู่กรณีปฏิบัติตามข้อตกลงไว้หรือไม่เพียงใด ทั้งนี้โดยเน้นการเสริมสร้าง ความสัมพันธ์อันดีของคู่กรณีภายใต้หลักยุทธธรรมเชิงสมานฉันท์เป็นสำคัญ

2.4 การประสานงานกับจังหวัด/ อำเภอ ในการส่งเสริมสนับสนุนการปฏิบัติงาน โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทโดยคณะกรรมการหมู่บ้าน โดยเฉพาะการเสริมศักยภาพของกำนัน และ ผู้ใหญ่บ้านในการปฏิบัติหน้าที่ดังกล่าว

2.5 การประสานความร่วมมือกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการพัฒนางาน โกล่เกลี่ยประนอมข้อพิพาทระดับท้องถิ่น โดยการส่งเสริมให้องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นเข้ามา มีส่วนร่วมในการจัดตั้งศูนย์ยุทธธรรมชุมชนหรือประสานงานที่เกี่ยวข้อง หรือการเสริมสร้างการเป็น หุ้นส่วนในการพัฒนาความร่วมมือกันกับสำนักงานยุทธธรรมจังหวัดชลบุรี

2.6 อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

3. การเยียวยาและเสริมพลังเหยื่อ ดำเนินการ ดังนี้

3.1 การจัด โครงการหรือกิจกรรมร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครยุทธธรรม เพื่อเสริมสร้างความเข้าใจในบทบาทภารกิจในงานด้านการ เยียวยาเหยื่อหรือผู้ที่ได้รับความเสียหายอันเกิดจากความขัดแย้ง ข้อพิพาท อาชญากรรม หรือการทำ ผิดทางอาญา

3.2 การจัดเอกสารข้อมูลและองค์ความรู้ที่เกี่ยวข้องให้กับกลุ่มเป้าหมายตามข้อ 3.1 รวมถึงการติดตามเยี่ยมเยียน และให้คำปรึกษาและแนะนำต่อเนื่อง

3.3 การจัดทำฐานข้อมูลเหยื่อและผู้ได้รับความเสียหายอันเกิดจากความขัดแย้ง ข้อพิพาท อาชญากรรมหรือการกระทำความผิดทางอาญา เป็นรายคดีและรายพื้นที่ เพื่อประโยชน์ ในการวางแผนการดำเนินงาน

3.4 การดำเนินการตามภารกิจและอำนาจหน้าที่ของกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ ที่ได้รับมอบหมายการช่วยเหลือทางการเงินแก่ผู้เสียหายในคดีอาญา และกองทุนยุทธธรรม

3.5 อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

4. การรับผู้กระทำผิดกลับคืนสู่สังคม ดำเนินการดังนี้

4.1 เมื่อมีพระราชกฤษฎีกาพระราชทานอภัยโทษให้แก่นักโทษในเรือนจำภายในจังหวัดชลบุรี ทางกรมราชทัณฑ์ ก็จะดำเนินการส่งรายชื่อผู้ที่ได้รับการปล่อยตัวมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีก็จะดำเนินการคัดแยกออกเป็นตำบล และส่งรายชื่อผู้ที่ได้รับพระราชทานอภัยโทษหลังการปล่อยตัวไปให้แก่ศูนย์ยุติธรรมชุมชนตามที่อยู่ที่ยังมา

4.2 ศูนย์ยุติธรรมชุมชนจึงลงไป ติดตาม เยี่ยมเยียน ร่วมกับองค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น กำนัน ผู้ใหญ่บ้าน และอาสาสมัครยุติธรรม สอบถามความต้องการที่จะให้ช่วยเหลือ เช่น ด้านทุนอาชีพการศึกษาบุตร หรืออื่น ๆ แล้วประสานกลับมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องในการส่งเสริมอาชีพและอื่น ๆ ตามความต้องการ ของกลุ่มเป้าหมาย รวมทั้งการฟื้นฟูและพัฒนาให้กลุ่มเป้าหมายสามารถอยู่ในสังคมได้ปกติสุข ไม่หวนกลับไปกระทำผิดซ้ำอีก

4.3 การจัดประชุม/ สัมมนา ร่วมกับหน่วยงานที่เกี่ยวข้องและอาสาสมัครยุติธรรมในการขับเคลื่อนภารกิจร่วมกัน

4.4 การปรับเปลี่ยนหรือพัฒนาค่านิยมของประชาชนที่มีต่อผู้พ้นโทษทางอาญา

4.5 อื่น ๆ ตามความเหมาะสมของพื้นที่

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“คิดว่ายู่ในระดับน้อยถึงปานกลางค่ะ เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรียังเป็นสำนักงานที่เพิ่งก่อตั้งขึ้นในปี พ.ศ. 2557 เพราะฉะนั้น ประชาชนยังทราบข่าวและเข้าถึงน้อยอยู่ ทำให้ไปมีบทบาทไม่มากนัก จึงจำเป็นต้องประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนทราบมากกว่าเดิมค่ะ” (ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

ในมุมมองของผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม อยู่ในระดับน้อยถึงปานกลาง โดยมองว่าประชาชนยังไม่ทราบว่า มีหน่วยงานรัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือ คู่ได้จากจำนวนของคนที่มาใช้บริการของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2560-2562 มีผู้มาขอยื่นเรื่องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมทั้งสิ้น 927 เรื่อง แต่นอกเหนือจากการให้บริการกองทุนยุติธรรมแล้วสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีก็ยังให้บริการในอำนวยความสะดวกให้กับประชาชนในด้านอื่น ๆ อีกด้วย ไม่ว่าจะเป็นเรื่องของการให้คำปรึกษาด้านกฎหมายฟรี รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท การขอตรวจสอบพันธุกรรมพิสูจน์ความเป็นเครือญาติ (DND) ซึ่งทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้ดำเนินการประสานงานกับทางสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพื่อให้บริการตรวจฟรี

เพื่อประชาชนสามารถนำผลตรวจไปใช้ในการขอทำบัตรประจำตัวประชาชนกับทางอำเภอได้ เพราะปัจจุบันบัตรประจำตัวประชาชนมีความจำเป็นอย่างมากไม่ว่าจะเป็นการหาหมอที่โรงพยาบาล หรือขอสวัสดิการต่าง ๆ จากรัฐจำเป็นต้องมีบัตรประจำตัวประชาชน ดังนั้นสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจึงเป็นหน่วยงานที่ประสานกับทางสถาบันนิติวิทยาศาสตร์เพื่อของตรวจ DND ดังกล่าว และที่สำคัญอีกอย่างคือ รับคำขอเกี่ยวกับพระราชบัญญัติค่าตอบแทนผู้เสียหายและค่าทดแทนและค่าใช้จ่ายแก่จำเลยในคดีอาญา พ.ศ. 2554 ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ก็ยังมีภารกิจเกี่ยวกับงานบริการหลายอย่างที่มิใช่เฉพาะกองทุนยุติธรรมเท่านั้น จึงทำให้เห็นได้ว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้นเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนได้พอสมควร

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“คิดว่าเข้าไปมีบทบาทอยู่นะคะ เนื่องจากปัจจุบันเทคโนโลยีเข้ามามีบทบาทมากขึ้น การรับรู้ข่าวสาร ย่อมมากขึ้นด้วย เมื่อประชาชนรับรู้ว่ามีกองทุนยุติธรรมคอยให้ความช่วยเหลือ เรื่องการดำเนินคดีอยู่ จึงทำให้ประชาชนที่มีปัญหาความเดือดร้อนเรื่องคดีความมองเห็นว่ามีหน่วยงานรัฐที่คอยให้ความช่วยเหลือ ดูได้จากจำนวนของคนที่มาใช้บริการของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีหลายร้อยคน แต่ก็ยังถือว่ายังน้อยอยู่บ้างจากจำนวนน้อยอยู่บ้างถ้าเทียบกับจำนวนประชากรจังหวัดชลบุรี” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษา สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เข้าไปมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรมมากน้อยเพียงใด พบว่า กระทรวงยุติธรรม ได้มีนโยบายให้มีการบูรณาการการทำงานของส่วนราชการสังกัดกระทรวงยุติธรรมตั้งแต่ระดับจังหวัด โดยเน้นบทบาทหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดและศูนย์ยุติธรรมชุมชน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้นก็การนำนโยบายที่ทางกระทรวงยุติธรรมให้ปฏิบัติมีการการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตามนโยบายที่กระทรวงยุติธรรมให้มา ทำให้เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นจึงเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น และมีการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม สำนักงานงานยุติธรรมจึงเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่ในระดับที่มาก

สรุปผลการศึกษาพบว่า บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม คือ กองทุนยุติธรรม เป็นหนึ่งในภารกิจของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีบทบาทการให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5 คือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมาย

แก่ประชาชน โดยมีการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ โดยหลัก ๆ หลักเกณฑ์ค้ำนึ่งถึง พุทธิกรรมและข้อเท็จจริง ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน และโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือ โดยมีคณะอนุกรรมการช่วยเหลือประจำจังหวัดชลบุรีเป็นคณะที่พิจารณาการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ ในส่วนของ โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นส่วนราชการที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ทำให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดชลบุรียังไม่เป็นที่รู้จัก ส่วนมากยังคงคิดว่าเป็นศาลยุติธรรม และในส่วนของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่นิติกรกองทุนยุติธรรม ก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนักเนื่องจากยังคงขาดแคลนเรื่องของบุคลากร และการรับรู้การให้ความช่วยเหลือของประชาชนดั่งนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจึงต้องมีการประชาสัมพันธ์ในส่วนองกองทุนยุติธรรมให้เข้าถึงกลุ่มคนที่ต้องการความช่วยเหลือที่แท้จริง

1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีกองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

จากการศึกษาพบว่า ด้านผลสัมฤทธิ์งานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี พบว่า การดำเนินงานองกองทุนยุติธรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาถือเป็นการประสบความสำเร็จอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จากสถิติการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2558-2561 มีผู้มาขอขึ้นเรื่องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมทั้งสิ้น 456 ราย พิจารณานุมัติ 128 ราย พิจารณาไม่อนุมัติ 198 ราย ยุติเรื่อง 98 ราย และเป็นเรื่องที่ ส่งต่อ 30 ราย จำนวนเงินที่ช่วยเหลือทั้งสิ้น 3,862,217 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2561)

จากการศึกษาพบว่า ผลการดำเนินงานที่ผ่านมากองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านกระบวนการยุติธรรมได้พอสมควร โดยมองว่าที่ผ่านมาจากที่ประชาชนมาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมกับทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จากจำนวนผู้มาขอขึ้นเรื่องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรม ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2562 มีผู้มาขอขึ้นเรื่องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมทั้งสิ้น 927 เรื่อง จำนวนเงินที่ช่วยเหลือทั้งสิ้น 6,348,317 บาท โดยแบ่งสถิติการขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมด้านต่าง ๆ ออกเป็นปีงบประมาณ ดังนี้

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2560 ขอความช่วยเหลือด้านค่าทนายความ จำนวน 91 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 261,668 บาท ด้านค่าธรรมเนียมศาล จำนวน 59 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 276,825 บาท และขอลปล่อยตัวชั่วคราว จำนวน 56 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 570,000 บาท รวมทั้งสิ้น 206 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 1,042,833 บาท

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2561 ขอความช่วยเหลือด้านค่าทนายความ จำนวน 165 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 369,267 บาท ด้านค่าธรรมเนียมศาล จำนวน 149 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 310,117 บาท

และขอปล่อยตัวชั่วคราว จำนวน 67 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 2,140,000 บาท รวมทั้งสิ้น 381 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 2,819,384 บาท

ปีงบประมาณ พ.ศ. 2562 ขอความช่วยเหลือด้านค่าทนายความ จำนวน 163 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 1,035,000 บาท ด้านค่าธรรมเนียมศาล จำนวน 153 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 401,100 บาท และขอปล่อยตัวชั่วคราว จำนวน 24 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 1,050,000 บาท รวมทั้งสิ้น 340 เรื่อง เป็นจำนวนเงิน 2,486,100 บาท (ข้อมูล ณ วันที่ 30 กันยายน 2562)

โดยจำนวนที่กล่าวมายังไม่รวมถึงงานบริการอื่น ๆ ของแต่ละวันที่ประชาชนเข้ามาใช้บริการกับทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ทำให้เห็นว่าผู้เดือดร้อนทางกระบวนการยุติธรรม และกองทุนสามารถช่วยเหลือคนเหล่านี้ได้ได้จริง สามารถมองเห็นได้เป็นรูปธรรม โดยมีคดีที่ประชาชนมาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมและทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีก็สามารถช่วยเหลือประชาชนคนจนได้จริงและไม่ต้องติดคุกอีกด้วย

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“จากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาจะ คิดว่าสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการลดปัญหา ด้านนี้ได้ โดยมองว่าที่ผ่านมาจากที่ประชาชนมาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมกับทาง สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี คือทางเราสามารถช่วยเหลือประชาชนได้จริง สามารถมองเห็น เป็นรูปธรรม และทางเรามีการตรวจสอบโดยการลงพื้นที่ไปยังบ้านของผู้ช่วยเหลือ ทำให้เรา รู้ เรา สามารถช่วยเหลือผู้ที่เงินบางรายช่วยเหลือการประกันตัวทำให้เขาไม่ต้องอยู่ในคุกระหว่างถูก ดำเนินคดี ทำให้สามารถออกมาทำมาหากินหาเลี้ยงครอบครัวได้ในระหว่างถูกดำเนินคดี เพราะบาง คนเป็นเสาหลักของครอบครัว” (ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สำหรับผู้ให้ข้อมูลสำคัญกลุ่มเจ้าหน้าที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมกองทุน ยุติธรรมเป็นเครื่องมือที่สำคัญของกระบวนการยุติธรรม เพราะสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการ ช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี โดยมองจากผลการดำเนินงานที่ผ่านมาของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรีนั้น กองทุนยุติธรรมเป็นแหล่งเงินทุนหลักที่ใช้ช่วยเหลือประชาชนคนยากจนยาก ไร้ ได้ในกระบวนการยุติธรรม จึงถือได้ว่าเป็นการลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมระหว่างคนรวยและคน จน เพราะบางคนยากจนบางคน ไม่มีแม้แต่เงินกินข้าวเลี้ยงครอบครัว แล้วจะเอาเงินที่ไหนมาใช้ในการ ต่อสู้ดำเนินคดี คดีหรือใช้เป็นค่าใช้จ่ายต่าง ๆ ในการดำเนินคดี แต่กองทุนยุติธรรมสามารถเป็น แหล่งเงินทุนในการช่วยเหลือประชาชนคนยากจนยากไร้ นั้นได้ โดยไม่ต้องเข้าไปอยู่ในเรือนจำ ระหว่างที่ต่อสู้คดี จนกระทั่งบางกรณีก็สามารถช่วยเหลือไปจนถึงเรื่องของค่าทนายความต่อสู้คดี โดยการจ้างทนายความต่อสู้คดีจนสามารถหลุดพ้นจากความไม่เป็นธรรมนั้นได้ และเนื่องจาก

กองทุนยุติธรรมนั้น ให้ความช่วยเหลือประชาชนผู้ยากจนยากไร้ที่ได้รับความเดือดร้อนจากกระบวนการยุติธรรมนั้น และมีกรณีตัวอย่างที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้ความช่วยเหลือประชาชนคนยากจนยากไร้ที่ไม่ได้รับความเป็นธรรมแล้วประสบความสำเร็จ ประชาชนได้รับการประกันตัว และมีทนายความเพื่อต่อสู้คดี จากความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีกรณีตัวอย่างดังต่อไปนี้

กรณีตัวอย่างที่กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือ เป็นกรณีตัวอย่างที่กองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้ความช่วยเหลือจริงและได้ข้อสงวนชื่อจริงของผู้ขอความช่วยเหลือไว้และแต่งชื่อเป็นนามสมมุติเพื่อไม่ให้เป็นการเสียหายแก่ผู้ที่มาขอความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

ตัวอย่างที่ 1 กรณี นางแดง (นามสมมุติ) ได้ลักทรัพย์โดยไม่ได้ตั้งใจ

คดีลักทรัพย์ในเวลากลางคืน โดยใช้ยานพาหนะ

พฤติการณ์ของคดี นางแดง ได้เอาเงินให้กับเพื่อนยืมจำนวน 800 บาท ต่อมาได้ทวงหนี้เพื่อนเป็นจำนวนหลายครั้งหลายคราวแต่ไม่เป็นผลเสียที่ เพื่อนไม่ยอมชดใช้หนี้คืน ซึ่งในวันเกิดเหตุ นางแดง ได้โทรศัพท์ไปทวงหนี้กับเพื่อน ปรากฏว่าเพื่อนไม่มีเงินชดใช้หนี้คืนและได้บอกให้นางแดง เดินทางมาเอารถจักรยานยนต์ที่บ้านของเพื่อนเพื่อเป็นทรัพย์ในการค้ำประกันหนี้ ดังกล่าว จากนั้นนางแดง ได้เดินทางไปเอารถจักรยานยนต์ตามที่เพื่อนได้บอกไว้แล้วได้นำรถจักรยานยนต์ไปจอดที่บ้านของแม่ตนเอง และได้บอกแม่ว่าเดี๋ยวเพื่อนจะมาเอารถจักรยานยนต์คืนกลับไปและเพื่อนจะเอาเงินที่ยืมมาชดใช้หนี้คืนด้วย ซึ่งในวันต่อมาเพื่อนได้โทรศัพท์แจ้งให้นางแดง นำรถจักรยานยนต์มาคืนและเพื่อนจะเอาเงินที่ยืมให้คืนเพื่อชดใช้หนี้คืน ดังนั้น เมื่อนางแดง ได้นำรถจักรยานยนต์มาคืนก็ปรากฏว่าเจ้าหน้าที่ตำรวจได้เข้าจับกุมตัวดำเนินคดีในข้อหาลักทรัพย์ในเวลากลางคืน เนื่องจากรถจักรยานยนต์ไม่ได้เป็นทรัพย์ของเพื่อนผู้เป็นลูกหนี้ จึงทำให้เจ้าของรถจักรยานยนต์ได้ไปแจ้งความไว้ที่ สภ.เมืองชลบุรี ว่านางแดง ขโมยรถจักรยานยนต์ของตนการดำเนินการให้ความช่วยเหลือ

เมื่อนางแดง ถูกดำเนินคดี บิดาของนางแดง ได้พยายามหาทางช่วยเหลือ เกิดความทุกข์ใจกับเหตุการณ์ความเดือดร้อนที่เกิดขึ้นและเมื่อได้รับทราบจากเพื่อนบ้านว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ช่วยเหลือความเดือดร้อนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหากเป็นคดีความต่าง ๆ สามารถไปปรึกษาได้ฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย ดังนั้นเมื่อบิดาของนางแดง ได้นำความทุกข์ร้อนมาขอรับคำปรึกษากับเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จึงได้รับคำแนะนำให้ขอความช่วยเหลือจาก “กองทุนยุติธรรม” ในการขอเงินหลักประกันในการขอลปล่อยชั่วคราวในชั้นสอบสวน และขอเงินหลักประกันในการขอลปล่อยชั่วคราวในชั้นศาล

ชั้นต้น เป็นเงินจำนวน 150,000 บาท และขอความช่วยเหลือเงินค่าจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดี เนื่องจากฐานะยากจนทำให้ไม่มีเงินจำนวนที่มากเพียงพอเป็นค่าใช้จ่ายในการจ้างทนายความ ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีได้รับเรื่องดังกล่าวมาดำเนินการ โดยเร่งด่วนจึงได้ลงพื้นที่แสวงหาข้อเท็จจริงไปที่บ้านพักของนางแดง พบว่าครอบครัวของนางแดง ประกอบอาชีพเก็บขยะและเก็บของเก่าขายมีรายได้ในวันละไม่เกิน 300 บาท ซึ่งเงินที่ได้จากการทำงานนั้นต้องเลี้ยงดูสมาชิกในครอบครัวจำนวน 4 คน เมื่อตรวจสอบสภาพแวดล้อมบริเวณบ้าน มีกองขยะอยู่เป็นจำนวนมากและภายในบ้านมีเพียงห้องนอนเพียงหนึ่งห้องในการใช้ชีวิตร่วมกันในครอบครัว โดยนางแดง จะเป็นเสาหลักในการดูแลครอบครัว

คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดชลบุรี จึงได้พิจารณาจากข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นจึงได้มีมติอนุมัติเงินหลักประกันในการขอลดหย่อนชั่วคราวในชั้นสอบสวน และเงินหลักประกันในการขอลดหย่อนชั่วคราวในชั้นศาลชั้นต้น เป็นเงินจำนวน 150,000 บาท และอนุมัติเงินค่าจ้างทนายความเพื่อต่อสู้คดีให้แก่นางแดง และในระหว่างต่อสู้คดีความก็จะได้รับการลดหย่อนชั่วคราวเพื่อจะได้มีโอกาสดูแลครอบครัว

ผลของคดี ศาลชั้นต้นได้มีคำพิพากษาให้รอการลงโทษจำคุกเป็นระยะเวลา 2 ปี สั่งให้คุมประพฤติ 1 ปี และบำเพ็ญประโยชน์ 24 ชั่วโมง จึงทำให้นางแดง ได้รับโอกาสกลับเนื้อกลับตัวระมัดระวังตัวในการกระทำการใด ๆ ที่อาจจะทำให้กระทำผิดกฎหมายโดยไม่รู้เนื้อรู้ตัว เมื่อศาลได้ให้โอกาสกลับมาดูแลและเลี้ยงดูครอบครัวของตนได้ตามปกติ จึงถือได้ว่าเป็นการช่วยเหลือนางแดง และครอบครัวให้ได้มีโอกาสอีกครั้งหนึ่งและ

ตัวอย่างที่ 2 กรณี นางฟ้า (นามสมมุติ)

คดีเพิกถอนนิติกรรมและเรียกทรัพย์สิน

พฤติการณ์ของคดี นางฟ้า ซึ่งมีอายุ.....ปี มีบุตรหลายคนจากการเคยอยู่กินกันสามภรรยา มาแล้วกับสามีคนแรก และสามีคนที่สอง โดยไม่เคยได้จดทะเบียนสมรสกับสามี เมื่อวันที่ 20 มิถุนายน พ.ศ. 2540

นางฟ้า ได้นำเงินจำนวน 50,000 บาท ซื้อที่ดินจำนวน 37 ตารางวา จากสามีคนที่สอง โดยได้ใส่ชื่อนายคำ (นามสมมุติ) อายุ 26 ปี บุตรชายที่เกิดจากสามีคนแรกให้เป็นเจ้าของที่ดิน เนื่องจากนางฟ้า เห็นว่าบุตรชายของตนเองนั้นบรรลุนิติภาวะแล้วน่าจะทำหน้าที่ดูแลน้อง ๆ ได้ โดยที่ดินแปลงดังกล่าวได้ปลูกสร้างบ้านพักเพื่อเป็นที่พักอาศัยสำหรับนางฟ้าและบุตร จึงมีผู้อยู่อาศัยภายในบ้าน 6 คน ต่อมาในปี พ.ศ. 2546 นายคำ ได้มีเหตุพิพาทกับสมาชิกในครอบครัวซึ่งเป็นน้องชายต่างบิดา จึงเป็นชนวนเหตุให้นายคำ ขับไล่นางฟ้าและสมาชิกในครอบครัวที่พักอาศัย

ภายในบ้านให้ออกจากที่ดินดังกล่าว โดยนายคำ อ้างว่าตนเป็นเจ้าของที่ดินสามารถจะขับไล่บุคคลใดออกจากที่ดินที่เป็นกรรมสิทธิ์ของตนเองได้ และหากไม่ย้ายออกไปจะดำเนินคดีตามกฎหมาย

นางฟ้า เกิดความทุกข์ร้อนความเดือดร้อนที่เกิดขึ้น จึงได้ไปสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรีซึ่งให้บริการช่วยเหลือประชาชนทางด้านกฎหมาย ช่วยเหลือความเดือดร้อนในการเข้าสู่กระบวนการยุติธรรมหากเป็นคดีความต่าง ๆ สามารถไปปรึกษาได้ฟรีไม่เสียค่าใช้จ่าย เมื่อได้มาขอรับคำปรึกษากับเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จึงได้รับคำแนะนำให้ขอความช่วยเหลือจาก “กองทุนยุติธรรม” เพื่อขอความช่วยเหลือค่าจ้างทนายความดำเนินการฟ้องขอที่ดินคืนจากบุตรชาย ซึ่งเมื่อเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีได้รับเรื่องดังกล่าวมา ดำเนินการโดยเร่งด่วนจึงได้ลงพื้นที่แสวงหาข้อเท็จจริงพบว่า นางฟ้า ได้ย้ายออกจากบ้านที่เกิดกรณีพิพาทไปเช่าบ้านอาศัยอยู่กับบุตรชายคนเล็ก และหลานอีก 2 คน โดยค่าใช้จ่ายภายในบ้านบุตรชายคนเล็กเป็นผู้รับผิดชอบค่าใช้จ่ายดูแลครอบครัว ดังนั้น เมื่อดูตามสภาพแวดล้อมและฐานะทางเศรษฐกิจของนางฟ้า ถือว่าเป็นผู้ยากไร้ตามหลักเกณฑ์ของกองทุนยุติธรรม

ต่อมาเจ้าหน้าที่ได้ลงพื้นที่ไปยังบ้านของนางฟ้าและทางคณะอนุกรรมการประจำจังหวัดชลบุรีเห็นควรอนุมัติทนายความไปสู้คดีในชั้นศาล ต่อมา คณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัดชลบุรีจึงได้พิจารณาจากข้อมูลของเหตุการณ์ที่เกิดขึ้น จึงได้มีมติอนุมัติค่าจ้างทนายความในการดำเนินคดีความในชั้นศาลให้แก่นางฟ้า

ผลของคดี ศาลจังหวัดชลบุรี พิเคราะห์แล้วเห็นว่า นายคำ ได้ขาดนัดยื่นคำให้การทั้งสองครั้ง ดังนั้น ศาลจึงได้พิพากษาให้เพิกถอนนิติกรรมซื้อขายที่ดิน โฉนดเลขที่ ตำบล..... อำเภอ..... จังหวัดชลบุรี ระหว่างนายคำ (จำเลยที่ 1) และนางสาว..... (จำเลยที่ 3) ตามสัญญาซื้อขายฉบับลงวันที่ 30 พฤศจิกายน 2561 ที่ทำที่สำนักงานที่ดินจังหวัดชลบุรี สาขาศรีราชา โดยให้จำเลยทั้งสองไปจดทะเบียนโอนกรรมสิทธิ์ที่ดินดังกล่าวคืนแก่นางฟ้า พร้อมชำระค่าธรรมเนียมและค่าใช้จ่ายในการจดทะเบียนโอน

ตัวอย่างที่ 3 กรณีนายเขียว (นามสมมุติ)

คดีข้อหาพยายามฆ่า

นายเขียว ผู้ขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ประกอบอาชีพ พนักงานบริษัท แห่งหนึ่ง ตำแหน่ง กัปตันเรือ นายเขียวพักอาศัยอยู่กับมารดาอายุประมาณ 60 ปี และภรรยา ร่วม 3 คน แต่ส่วนใหญ่ นายเขียวจะใช้ชีวิตอยู่บนเรือและภรรยาก็ได้ช่วยเป็นลูกมืออยู่บนเรือ เนื่องจากเป็นอาชีพของนายเขียว ที่ต้องหาเงินมาเลี้ยงครอบครัว นานครั้งถึงจะได้กลับบ้านเพื่อมาอยู่กับมารดา

ข้อเท็จจริง ในวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2561 เวลาประมาณ 16.00-17.00 นาฬิกา ซึ่งเป็นวันเกิดเหตุ นายเขียว ได้นำเรือของตนเข้ามาจอดที่ท่าเรือภานุรังสี (ท่าบน) ซึ่งเป็นที่จอดประจำของ

นายเจิว เนื่องจากใกล้กลับทางขึ้นลงบ้านของนายเจิว จากนั้นนายเจิวได้ไปซื้ออาหารสดและของใช้ในครัวเรือนเพื่อนำไปให้มารดาและเพื่อจัดเตรียมขึ้นเรือของนายเจิว อีกส่วนหนึ่ง

ต่อมาเวลาประมาณ 16.30 นาฬิกา นายเจิวได้กลับมาที่เรือ เพื่อที่จะขยับเรือของตนให้เรือลำที่อยู่ด้านใน ได้ถอยออกมาได้ ในขณะนั้นมีนาย ก (นามสมมุติ) (อดีตผู้ใหญ่บ้าน) ได้ตั้งวงดื่มสุราในชุมชนบริเวณท่าเรือ ได้ตะโกนเรียกนายเจิว ให้ไปพบและถามว่า

นาย ก ถามว่า “เรือที่เลี้ยงสุนัขลำนอกนั้นนะ ไซ้เรือของมึงหรือเปล่า”

นายเจิวจึงตอบไปว่า “ไซ้เป็นเรือของผมเอง”

นายเจิวได้ถามกลับว่า “แล้วลุงมีอะไรหรือเปล่า”

นาย ก จึงบอก นายเจิว ไปว่า “ให้นำเรือไปจอดที่อื่นได้ไหม เพราะมันไม่สะดวกกับพวกกู”

นายเจิว จึงพูดไปว่า “แล้วลุงมีสิทธิอะไรไม่ให้ผมจอด ผมก็เสียค่าบำรุงให้กับทางเทศบาลเหมือนกัน”

นาย ก จึงถามกลับมาว่า “กูพูดกับมึงไม่รู้เรื่องไซ้ไหม งั้นรอกูเดี๋ยวกูจะไปตามเทศบาลมาคุย”

หลังจากนั้น นายเจิว ก็ไม่ได้สนใจอะไร นายเจิว และแฟนได้ช่วยกันนำข้าวของที่เตรียมมาลงเรือ อีกสักพักนาย ก ได้ขับรถจักรยานยนต์ลงมาที่หน้าชุมชนที่นาย ก นั่งกินเหล้าอยู่ ซึ่งขณะนั้นแฟนนายเจิว และนายเจิว ยืนอยู่ตรงท่าเรือซึ่งอยู่ใกล้กับบริเวณที่นาย ก นั่งดื่มสุรา จากนั้นนาย ก จอดรถจักรยานยนต์เสร็จ ก็ชักปืนออกจากเอว และถือเดินตรงเข้ามาหานายเจิว นายเจิว จึงพูดออกไปว่า “เห้ยลุง เรื่องแค่นี้ ถึงกับต้องเอาปืนมายิงกันเลยหรือ พูดไปถึง 2 ครั้ง” พอพูดจบนาย ก ก็ยิงปืนใส่ นายเจิว นายเจิวได้เบี่ยงตัวหลบลูกกระสุนได้พอดี

หลังจากนั้น แฟนของนายเจิว ได้เข้าไปช่วยนายเจิว โดยเข้าไปแย่งปืนจากนาย ก ขณะที่แฟนนายเจิว แย่งปืนกับนาย ก อยู่ นั้นนาย ก ได้กดปืนเข้าหาตัวแฟนนายเจิว นายเจิวเห็นว่าท่าไม่ดี จึงได้เข้าไปรวบมือของทั้ง 2 คน ที่กำลังแย่งปืนกันอยู่ จึงทำให้ทุกคนเสียหลักล้มลงกับพื้น หลังจากนั้นปืนก็ได้ลั่นอีก 1 นัด ในระหว่างที่แย่งปืนกันนั้น นายเจิว สามารถแย่งปืนมาได้ ในขณะนั้นนาย ก ได้ตะโกนเรียกให้ บุตรชาย นาย ก มาช่วยด้วย

ซึ่งขณะที่นายเจิว แย่งปืนมาได้และกำลังจะลุกขึ้นยืน บุตรชายนาย ก ได้วิ่งเข้ามาต้อนนายเจิว ที่ใบหน้า และบริเวณหน้าผากอีก 1 ครั้ง หลังจากนั้นนายเจิว ได้วิ่งหนีและได้โยนปืนทิ้งลงพื้นทำให้ปืนแตก นายเจิวจึงเก็บแม็กซ์และตัวสไลด์ปืน ส่วนตัวปืนได้หล่นหายไป

หลังจากนั้น บุตรชายนาย ก ได้เอาขวดเบียร์และขวดเหล้า มาไล่ปาและไล่ตีนายเจิว ซึ่งระหว่างนั้นนาย ก ได้ทำร้ายแฟนของนายเจิว นายเจิวหันกลับมาเห็นว่าแฟนถูกทำร้ายอยู่จึงได้

เข้าไปช่วยโดยการดึงตัวแฟนออกมาจากตัวนาย ก ซึ่งขณะนั้น นายเขียว ได้เห็นอาวุธมีดซึ่งเป็นมีดทำกับข้าว ที่วางอยู่ในซุ้มดื่มสุราของนาย ก นายเขียวก็ได้เอามีดในซุ้มมาเพื่อป้องกันตัว ในระหว่างนั้นเจ้าหน้าที่ตำรวจ ได้มายังพื้นที่เกิดเหตุพอดีทำให้ทั้ง 2 ฝ่ายต่างแยกย้ายไปอยู่กับคนละฝั่ง

เมื่อวันที่ 3 มกราคม พ.ศ. 2561 นายเขียว ได้ไปแจ้งความเพื่อดำเนินคดี ซึ่งพนักงานสอบสวนรับเรื่องและมีความเห็นว่าเป็นการทะเลาะวิวาท ซึ่งขณะนี้อยู่ระหว่างดำเนินการชันสูตรพลิกศพที่โรงพยาบาลอภัยภูเบศรจังหวัดชลบุรี และในวันที่ 12 มกราคม พ.ศ. 2561 นาย ก ได้ทำหนังสือร้องทุกข์ให้ดำเนินคดีกับนายเขียวด้วย

ในวันที่ 6 สิงหาคม พ.ศ. 2561 หลังจากที่นายเขียวได้ถูกแจ้งข้อกล่าวหาในความผิดฐานพยายามฆ่า จากพนักงานสอบสวน แล้วนั้น นายเขียวได้ค้นหาข้อมูลจากอินเทอร์เน็ตว่าจะมีหน่วยงานใดบ้างที่จะสามารถช่วยเหลือตนได้ และค้นพบเว็บไซต์ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ที่เป็นหน่วยงานที่จะสามารถช่วยเหลือทางคดีของตนได้

ผลคดี เมื่อวันที่ 14 กันยายน พ.ศ. 2561 นายเขียวพร้อมกับแฟน ได้เดินทางมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เพื่อขอรับคำปรึกษาและได้ยื่นคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรม กรณี ค่าทนายความในการต่อสู้คดี จำนวน 45,000 บาท และขอหลักประกันชั่วคราวจำนวนทุนทรัพย์ 400,000 บาท ในการประกันตัวเพื่อที่จะได้ต่อสู้คดีและทำงานหาเลี้ยงครอบครัว ในระหว่างนั้นด้วยเนื่องจากนายเขียวเป็นเสาหลักในการหาเงินและเลี้ยงดูครอบครัวที่มีกันอยู่เพียง 3 คน เท่านั้น ตัวนายเขียวและครอบครัวเป็นเพียงครอบครัวชาวบ้านไม่ได้มีฐานะทางเศรษฐกิจที่เพียงพอที่จะหาเงินมาประกันตัวเองได้ ทั้งคู่กรณีเองเป็นผู้ที่มีอิทธิพลในพื้นที่

เมื่อวันที่ 26 กันยายน พ.ศ. 2561 เจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้ลงพื้นที่สืบเสาะข้อเท็จจริงเพิ่มเติมร่วมกับเจ้าหน้าที่ศูนย์ยุติธรรมชุมชน ซึ่งเมื่อไปถึงสถานที่เกิดเหตุปรากฏว่า จุดเกิดเหตุดังกล่าวได้มีการรื้อออกไปแล้วเนื่องจากมีการปรับปรุงท่าเรือ และได้พบคู่มือของนายเขียว ซึ่งในขณะนั้นได้ตั้งวงดื่มสุรา ซึ่งถัดจากที่เกิดเหตุ

ในวันเดียวกันเจ้าหน้าที่ได้เดินทางไปสถานีตำรวจภูธร..... เพื่อขอรายงานการสอบสวนและสอบถามเจ้าหน้าที่ ตำรวจเจ้าของสำนวนว่าหากมีการอนุมัติประกันตัว เจ้าหน้าที่จะคัดค้านการประกันตัวหรือไม่ ซึ่งพนักงานสอบสวน ฯ แจ้งว่าไม่คัดค้านการประกันตัวเนื่องจากพนักงานสอบสวนทราบถึงข้อเท็จจริงของเรื่องที่เกิดขึ้นดี

ในวันที่ 25 ตุลาคม พ.ศ. 2561 คณะอนุกรรมการ ฯ ได้พิจารณาเรื่องของนายเขียวแล้วเห็นควรที่จะอนุมัติทั้ง ค่าทนายความ และเงินหลักประกันปล่อยชั่วคราวให้แก่ นายเขียว ต่อมาเมื่อวันที่ 14 มีนาคม พ.ศ. 2562 พนักงานอัยการมีความเห็นสิ่งไม่พ้อง เนื่องจากพนักงาน

อัยการจังหวัดชลบุรีเห็นว่า จากการสืบพยานบุคคล ปากสำคัญปากหนึ่งที่สามารถรับฟังได้ว่า นายเขียว ได้ใช้อาวุธปืนสั้นยิงนาย ก จริง แต่กลับปรากฏแน่ชัดว่าในขณะที่นายเขียว ยิงปืนมาได้นั้น นายเขียวได้ขว้างปืนลงพื้นเพื่อให้แตกเสียหายใช้การไม่ได้ ส่วนแผลของนาย ก นั้นไม่น่าเชื่อว่าเกิดจากการที่นายเขียว มีเจตนาที่จะใช้มีดแทงนาย ก แต่อย่างใด แต่น่าจะเกิดจากการชุลมุนกันเท่านั้น คดีมีหลักฐานไม่พอฟ้องผู้ขอ ฯ

คดีนี้จึงทำให้เห็นว่า กองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้น สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ จากการที่เขาไม่ได้รับความเป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรม มองว่าสามารถช่วยเหลือประชาชนคนจนได้อย่างแท้จริง เพราะคดีความเมื่อเกิดขึ้นมาแล้ว เงินจะเป็นสิ่งสำคัญที่ใช้ในการต่อสู้คดี ถ้าไม่มีเงินก็ไม่สามารถที่จะไปต่อสู้คดีได้ หรือไม่มีเงินแม้กระทั่งประกันตัวออกมาทำมาหากินเลี้ยงคนในครอบครัว เพราะบางคนนั้นเขาเป็นเสาหลักครอบครัวต้องเลี้ยงพ่อแม่ หรือลูก ถ้าต้องติดคุกก็จะไม่มีคนหาเลี้ยงครอบครัวได้ แต่ถ้ามีเงินประกันตัวเขาจะได้ออกมาขยันงานนอกหาเลี้ยงครอบครัวในระหว่างต่อสู้คดีได้ กองทุนยุติธรรมจึงเป็นตัวช่วยที่สำคัญ หรือเครื่องมือที่สำคัญตัวหนึ่งที่จะช่วยประชาชนคนจนยากไร้ ที่ได้รับความเดือดร้อนในกระบวนการยุติธรรม จนนำไปสู่การลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมที่เกิดขึ้นในสังคมระหว่างคนรวยกับคนจนได้ หรือที่มีโอกาสมากกว่าคนไม่มีโอกาสได้

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“จากการทำงานที่ผ่านมานะคะ ดิฉันคิดว่าใช้เป็นเครื่องมือได้เป็นอย่างดีเลยคะ เพราะประชาชนส่วนมากที่เข้ามาขอความช่วยเหลือกับกองทุนยุติธรรม ส่วนมากแล้วจะเป็นคนจนที่เขาไม่มีเงินในการต่อสู้คดีจริง ๆ หรือขอยกตัวอย่างนะคะ อย่างเช่น บางคนเป็นบุตรของผู้ตาย ผู้ตายตายไปแล้วแต่มีเงินค่าประกันสังคมซึ่งทางประกันสังคมจะต้องยกให้แก่ทายาท แต่ทายาทไม่มีเงินที่จะไปขอจดทะเบียน เพื่อเอาไปให้กับประกันสังคมว่าเป็นทายาท ก็ได้มาขอความช่วยเหลือกับกองทุนยุติธรรมและทางสำนักงานยุติธรรมก็ให้ความช่วยเหลือไปคะหรือแม้แต่ว่าบางท่านโดนข้อหาดูแลทรัพย์สินมาแต่เขาไม่ได้ตั้งใจจะลักทรัพย์ เขาก็มาขอความช่วยเหลือกับทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีเช่นกันคะ จึงคิดว่ากองทุนเป็นเครื่องมืออย่างดีเลยคะที่ช่วยเหลือคนจนที่ไม่มีโอกาส และลดความเหลื่อมล้ำในส่วนนี้คะ” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษา ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีกองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านกระบวนการยุติธรรม จากการศึกษาข้อมูลทางสถิติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้น ตั้งแต่ปี พ.ศ. 2560-2562 สถิติการให้ความช่วยเหลือประชาชนขอกองทุน

ยุทธศรรมนั้นแต่ละปีมีผู้มาขอความช่วยเหลือเพิ่มขึ้นทุกปี และสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี มีการพิจารณาให้ความช่วยเหลือส่วนมาจะเป็นการพิจารณาให้ความช่วยเหลือผู้ขอ ๆ ที่ในคนยากจนยากไร้ ทำให้ประชาชนที่ยากจนยากไร้มีโอกาสทางสังคมมากขึ้น ซึ่งถ้าศึกษาตามเอกสารกองทุนยุทธศรรมสร้างขึ้นเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านกระบวนการยุทธศรรม ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญก็กล่าวว่กองทุนยุทธศรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือที่สามารถให้ความช่วยเหลือประชาชนได้เป็นอย่างดี ดังนั้นการปฏิบัติการช่วยเหลือของเจ้าหน้าที่กองทุนจึงมีความสอดคล้องและสามารถใช้งกองทุนยุทธศรรมเป็นเครื่องมือที่จะช่วยเหลือประชาชนได้

ปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุทธศรรมของสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้าน โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุทธศรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี เดิมสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี จัดตั้งอยู่ที่เรือนจำกลางชลบุรีและมีผู้บัญชาการเรือนจำกลางชลบุรี เป็นผู้บริหารกำกับดูแลภารกิจงานของสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี เรียกว่า ยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี ต่อมาในปีงบประมาณ พ.ศ. 2557 กระทรวงยุทธศรรมได้มีนโยบายในการพัฒนาสำนักงานยุทธศรรมจังหวัด จึงได้จัดตั้งสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี เป็นหนึ่งในสำนักงานยุทธศรรมนำร่อง จัดตั้งขึ้นตามคำสั่งกระทรวงยุทธศรรมที่ 13/ 2557 ลงวันที่ 13 มกราคม พ.ศ. 2557 เพื่อเป็นหน่วยงานให้บริการประชาชนในด้านการอำนวยความสะดวกลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม โดยมีบทบาทภารกิจในการเป็นผู้แทนกระทรวงยุทธศรรมระดับจังหวัด ขับเคลื่อนอำนวยความสะดวกยุทธศรรมแก่ประชาชนในพื้นที่ด้วยการประสานความร่วมมือกับหน่วยงานต่าง ๆ บริหารงานยุทธศรรมชุมชนรวมไปถึงการส่งเสริมพัฒนาเครือข่ายยุทธศรรมชุมชน ส่งเสริมกลไกการไถ่ถอนปล่อย ระวังข้อพิพาทในระดับชุมชน รับเรื่องร้องเรียนร้องทุกข์ และให้ความรู้และคำปรึกษาทางด้านกฎหมายแก่ประชาชน ตั้งแต่วันที่ 13 มกราคม 2557 สำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี จึงแยกออกมาจากเรือนจำกลางชลบุรี และจัดตั้งสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรีใหม่ อยู่ที่ 178/18 หมู่ที่ 3 ถนนพระยาสุรจา ตำบลเสม็ด อำเภอเมืองชลบุรี จังหวัดชลบุรี มียุทธศรรมจังหวัดชลบุรีเป็นผู้บริหาร โดยไม่ต้องขึ้นกับผู้บัญชาการเรือนจำกลางชลบุรีอีกต่อไป

โครงสร้างด้านบุคลากรของสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี

1. ผู้อำนวยการสำนักงานยุทธศรรมจังหวัดชลบุรี เป็นข้าราชการ

2. ฝ่ายอำนวยการ มีบุคลากรทั้งหมด 7 อัตรา ประกอบด้วย ข้าราชการ 1 อัตรา พนักงานราชการ 1 อัตรา ลูกจ้างชั่วคราว 2 อัตรา ลูกจ้างเหมาบริการ 3 อัตรา
3. กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมระบบงานยุติธรรม มีบุคลากรทั้งหมด 6 อัตรา ข้าราชการ 2 อัตรา ลูกจ้างชั่วคราว 1 อัตรา ลูกจ้างเหมาบริการ 3 อัตรา
4. กลุ่มอำนวยความสะดวกยุติธรรมและนิติการ มีบุคลากรทั้งหมด 8 อัตรา ข้าราชการ 2 อัตรา พนักงานราชการ 2 อัตรา ลูกจ้างชั่วคราว 2 อัตรา ลูกจ้างเหมาบริการ 2 อัตรา

โครงสร้างอำนาจหน้าที่ มีจำนวน 3 กลุ่มงาน ได้แก่

1. ฝ่ายอำนวยการ มีหน้าที่รับผิดชอบงานธุรการ ได้แก่ งานสารบรรณ งานพัสดุ งานการเงินและบัญชี งานการเจ้าหน้าที่ งานข้อมูล สถิติ และงานการประชาสัมพันธ์
2. กลุ่มพัฒนาและส่งเสริมระบบงานยุติธรรม มีหน้าที่รับผิดชอบการจัดทำแผนยุทธศาสตร์แผนปฏิบัติการสี่ปีแผนปฏิบัติการประจำปี และแผนงบประมาณ รวมถึงติดตามและประเมินผลการปฏิบัติงานตามแผน
3. กลุ่มอำนวยความสะดวกยุติธรรมและนิติการ หน้าที่รับผิดชอบเกี่ยวกับงานบริการประชาชน ในภารกิจของกระทรวงยุติธรรม และงานให้ความช่วยเหลือด้านกฎหมายและกระบวนการยุติธรรมแก่ประชาชน ค้ำครองสิทธิและเสรีภาพของประชาชน ไกล่เกลี่ยระงับข้อพิพาท งานตามนโยบายของรัฐบาลกระทรวงยุติธรรม ส่งเสริมความเป็นธรรมให้กับประชาชน และเลขานุการคณะกรรมการกองทุนยุติธรรม ซึ่งกลุ่มอำนวยความสะดวกยุติธรรมและนิติการ จะเป็นกลุ่มที่มีหน้าที่ในงานภารกิจของกองทุนยุติธรรม

จากการศึกษาพบว่า โครงสร้างของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะ กลุ่มอำนวยความสะดวกยุติธรรมและนิติการ ซึ่งเป็นกลุ่มงานที่ดูแลกองทุนยุติธรรม โดยเฉพาะ เมื่อก่อนนั้นได้มีเจ้าหน้าที่ซึ่งเป็นตำแหน่งนิติกร ที่ทำงานเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม จำนวน 10 ตำแหน่ง แต่ต่อมาทางกระทรวงได้มีนโยบายลดตำแหน่งลูกจ้างลงทำให้ต้องยุบตำแหน่งนิติกรที่ดูแลงานกองทุนยุติธรรมลงด้วย ในปัจจุบันเหลือจำนวน 6 ตำแหน่ง แต่จำนวนปริมาณของผู้เข้ามาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมเพิ่มขึ้นจำนวนมาก จึงส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือและการบริหารกองทุนยุติธรรม เนื่องจากโครงสร้างของบุคลากรในการขับเคลื่อนกองทุนยุติธรรม จะออกมามีประสิทธิภาพและสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ โครงสร้างบุคลากรที่มีการบริหารที่เป็นสัดส่วน หน้าที่ชัดเจน และเพียงพอจึงจะส่งผลให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีประสิทธิภาพในการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และปรากฏว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรียังมีบุคลากรไม่เพียงพอกับงานกองทุนยุติธรรมจึงส่งผลให้การดำเนินงานล่าช้า

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื่องจากถ้าโครงสร้างของบุคคลที่มาทำงานและขับเคลื่อนกองทุนยุติธรรมนั้น งานจะออกมา เป็นระบบและมีประสิทธิภาพและสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ ในส่วนของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีโครงสร้างบุคคลที่มีการบริหารที่เป็นสัดส่วน หน้าที่ชัดเจน ถึงเจ้าหน้าที่กองทุนจะน้อยไปหน่อย แต่ยังสามารถบริหารจัดการ การทำงานและการบริหารกองทุน เป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ” (ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

นอกจากผลการศึกษายังพบว่า โครงสร้างเจ้าหน้าที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีอัตราเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติงานในส่วนของกองทุนยุติธรรม ปัจจุบัน 6 คน ข้อมูล ณ วันที่ 5 พฤศจิกายน พ.ศ. 2562 ซึ่งปริมาณของกองทุนยุติธรรมใน 1 วัน จะต้องรับผิดชอบจำนวน 7-10 คดีต่อคน ยังไม่รวมกับภาระงานอื่น ๆ เช่น ปกป้องกฎหมาย รับเรื่องร้องทุกข์ ไกล่เกลี่ยข้อพิพาท ลงพื้นที่ Justice Care งานสืบเสาะข้อเท็จจริง ๆ ฉะนั้น เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม เจ้าหน้าที่ 1 คนทำงาน หลายอย่าง บางครั้งต้องทำงานล่วงเวลาจนดึก เพราะเจ้าหน้าที่นิติกรไม่ได้ทำงานเฉพาะ ส่วนของกองทุนยุติธรรมจึงทำให้การทำงานล่าช้าและอาจจะมีประสิทธิภาพลดน้อยลงไปได้

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื่องจากประชาชนที่เข้ามาเพื่อขอรับความช่วยเหลือนั้นในแต่ละวัน วันละ 7-10 ราย ต่อเจ้าหน้าที่ 1 คน ทำให้งานมีมากกว่าบุคคลที่ทำงาน ณ ปัจจุบัน จึงส่งผลให้การทำงานนั้นมี ประสิทธิภาพลดลง” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษาปัญหา อุปสรรคด้วย โครงสร้างบุคคลของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ชลบุรีส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ทั้งทาง เอกสารต่าง ๆ และผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญนั้นมีความสอดคล้องกัน แต่โครงสร้างของบุคลากรของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีส่งผลต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชน เนื่องจากบุคลากรที่ทำ หน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมนั้นยังมีจำนวนน้อยเมื่อเทียบกับปริมาณจำนวนผู้ที่มาขอความ ช่วยเหลือในจำนวนที่เพิ่มมากขึ้น

2.2 ปัญหาอุปสรรค ด้านการดำเนินงานด้านกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาพบว่า กองทุนยุติธรรมมุ่งเน้นในการช่วยเหลือผู้ยากจนยากไร้และ ผู้ที่ต้องตกเป็นแพะนั้นเองหรือเชื่อได้ว่าไม่ได้กระทำความผิด ดังนั้น การดำเนินงานของกองทุน ยุติธรรมให้มีความเข้มแข็ง เพื่อช่วยเหลือประชาชนได้อย่างยั่งยืนด้วยกลไกการดำเนินงาน ดังนี้

1. มีการยกระดับจากระเบียบกระทรวงเป็นพระราชบัญญัติโดยมีกฎหมายจัดตั้งกองทุนยุติธรรมให้มีสถานะเป็นนิติบุคคล มีกรอบภารกิจที่ชัดเจน ไม่ถูกแทรกแซงจากฝ่ายการเมือง เพื่อสร้างและวางหลักการทำงานของกองทุนยุติธรรมใหม่ส่งผลให้การช่วยเหลือประชาชนมีความคล่องตัวขึ้น

2. แก้ไขระเบียบกระทรวงยุติธรรมว่าด้วยเรื่องกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2553 ในด้านภารกิจที่ยังไม่ครอบคลุมต่อความเดือดร้อนของประชาชน เพื่อให้การช่วยเหลือประชาชนทำได้อย่างครอบคลุมทั่วถึง และมีความเป็นธรรม

3. ปรับปรุงวิธีการได้มาซึ่งคณะกรรมการกองทุน ต้องประกอบด้วยตัวแทนจากหลายภาคส่วน โดยผู้แทนจากภาคประชาชนให้มีที่มาจากกลไกการคัดสรรของภาคประชาชน และให้คณะกรรมการของกองทุนที่ได้รับการแต่งตั้งแล้ว มีหน้าที่เลือกตั้งประธาน และรองประธานจากคณะกรรมการกองทุนนั้น เพื่อให้การบริหารงานและการพิจารณาทุนช่วยเหลือเป็นไปอย่างโปร่งใส

4. เพื่อรายได้กองทุนยุติธรรม โดยจัดหารายได้สนับสนุนจากแหล่งอื่น ๆ ที่มีศักยภาพและมีความเชื่อมโยงกับกองทุนยุติธรรม ซึ่งอยู่บนพื้นฐานการช่วยการช่วยเหลือสังคมเป็นสำคัญ เพื่อสร้างความเข้มแข็งทางการเงินของกองทุนยุติธรรมอย่างยั่งยืน สามารถให้ความช่วยเหลือผู้ยากไร้ได้มากขึ้น ซึ่งมีแนวทางการเพิ่มรายได้ของกองทุนยุติธรรม

ส่วนกระบวนการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี กลไกสำคัญในการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรม จะใช้เครื่องมือที่ชื่อว่า พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 ตามมาตรา 11 ที่ให้จัดตั้ง คณะอนุกรรมการ รวมทั้งให้มีอำนาจหน้าที่ดังต่อไปนี้

1. รับคำขอรับความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัตินี้
2. เสนอความเห็นประกอบคำขอตามข้อ 1 เพื่อเสนอให้คณะอนุกรรมการที่เกี่ยวข้องพิจารณา
3. ประสานงานและร่วมมือกับส่วนราชการ หน่วยงานของรัฐ และหน่วยงานเอกชน ในการดำเนินงานของกองทุน
4. รับเงิน จ่ายเงิน และเก็บรักษาเงินของกองทุนตามระเบียบที่คณะกรรมการกำหนด โดยความเห็นชอบของกระทรวงการคลัง
5. พัฒนาระบบ รูปแบบ วิธีการ และการให้บริการของกองทุน เพื่อสนับสนุนการดำเนินงานของกองทุน

6. เก็บ รวบรวม วิเคราะห์ และวิจัยข้อมูลเกี่ยวกับการสนับสนุนการดำเนินงานของ กองทุน

7. ปฏิบัติการอื่นหรือกระทำกิจการตามที่ได้รับมอบหมายจากคณะกรรมการหรือ คณะอนุกรรมการในการให้ความช่วยเหลือประชาชน และพบว่า ได้แบ่งกระบวนการในการ ดำเนินการช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมออกเป็น 3 ขั้นตอน คือ

1. เริ่มต้นตั้งแต่รับคำขอความช่วยเหลือจากประชาชน โดยมีขั้นตอนง่าย ๆ การขอรับบริการ กองทุนยุติธรรม

1.1 ขอรับบริการที่สำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ หรือ สำนักงานกองทุน ยุติธรรมจังหวัดชลบุรี โดย

- ยื่นคำขอด้วยตนเอง
- ยื่นคำขอแทน เช่น สามี ภริยา ที่จดทะเบียนสมรส ผู้แทนโดยชอบธรรม
- มอบอำนาจ ให้ยื่นคำขอแทน

1.2 บอกหรืออธิบายปัญหา ข้อเท็จจริง และหลักฐานให้เจ้าหน้าที่ เพื่อประโยชน์ ในการใช้ความช่วยเหลือ

1.3 เจ้าหน้าที่ให้คำปรึกษา ปัญหาข้อพิพาท กฎหมาย การดำเนินคดี และสิทธิหน้าที่ ตามกฎหมาย

1.4 เจ้าหน้าที่ที่คลั่งกรองคำขอรับความช่วยเหลือ

- ส่งต่อหน่วยงานที่รับผิดชอบโดยตรงและที่เกี่ยวข้อง
- มอบเจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรมดำเนินการ

1.5 เจ้าหน้าที่เสาะหาข้อเท็จจริง เอกสารหลักฐานเพิ่มเติม เช่น สอบปากคำ ลงพื้นที่ ตรวจสอบความประพฤติ

2. นำเสนอความเห็นให้คณะกรรมการประจำจังหวัด พิจารณาให้ความช่วยเหลือ ตามขอบเขตอำนาจของคณะกรรมการประจำจังหวัด แล้วแจ้งผลการพิจารณาให้ผู้ขอรับการ สนับสนุนรับทราบ ภายใน 7 วันนับตั้งแต่ประชุมพิจารณาคำขอของคณะกรรมการ ทั้งนี้ หากคณะกรรมการพิจารณาไม่อนุมัติคำขอ ผู้ขอรับการสนับสนุน สามารถยื่นอุทธรณ์คำขอ ต่อคณะกรรมการได้

3. การรวบรวมและตรวจสอบเอกสารสำหรับเบิกจ่ายเงินช่วยเหลือ เพื่อนำไปสู่ การอนุมัติจ่ายเงินช่วยเหลือและทำสัญญาระหว่างกองทุนยุติธรรมกับผู้ขอรับการสนับสนุน หลังจากนั้นได้มีการควบคุมติดตาม เพื่อป้องกันการละเมิดเงื่อนไขตามสัญญา และสุดท้าย คือ

การจัดเก็บสำนวนและรายงานผลการดำเนินงานต่อที่ประชุมคณะอนุกรรมการกองทุนยุติธรรมเป็นประจำ

สรุปผลการศึกษาปัญหาการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี โดยคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือระดับจังหวัด ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีความเหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม การศึกษาจากเอกสารและ ผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญนั้นมีความสอดคล้อง เนื่องจากกลไกของคณะอนุกรรมการให้ความช่วยเหลือในระดับจังหวัดนั้น ได้มีการวางกฎเกณฑ์การพิจารณาให้ความช่วยเหลือต่าง ๆ ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม การพิจารณาการให้ความช่วยเหลือจึงเป็นไปด้วยความเสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะผู้ปฏิบัติคือเจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม และคณะอนุกรรมการระดับจังหวัด การพิจารณาแต่ละครั้งก็ต้องพิจารณาตามหลักเกณฑ์ที่กำหนดไว้ตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม แต่ยังคงมีปัญหาในเรื่องของหลักเกณฑ์ของจำนวนเงินในการพิจารณาถ้าเกินกว่า 500,000 บาทจะต้องส่งไปพิจารณาในส่วนกลาง และจำกัดด้วยเรื่องของเวลาเช่นก่อนมีการนำเรื่องเข้าพิจารณาจะต้องลงพื้นที่สืบเสาะข้อเท็จจริง ในเวลาที่จำกัด หรือแม้กระทั่งในส่วนของคณะอนุกรรมการที่พิจารณาเมื่อมีความเห็นไม่ตรงกัน ทั้งสองอาจทำให้เกิดความล่าช้า ไม่ทันต่อการให้ความช่วยเหลือประชาชนได้

2.3 การแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

จากการศึกษาพบว่า ในด้านปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีได้มีการแก้ไข ปัญหาอุปสรรค ดังกล่าว โดยแบ่งออกเป็น ดังนี้

1. โครงสร้างของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี โดยเฉพาะกลุ่มอำนวยการและนิติการ ซึ่งเป็นกลุ่มงานที่ดูแลงานกองทุนยุติธรรมนั้น ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอ คือ บุคคลกรที่ไม่เพียงพอ ซึ่งปริมาณงานที่มีมากกว่าจำนวนบุคลากร ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีแนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าว โดยมีจัดการบริหารงานให้เป็นสัดส่วน มีหน้าที่รับผิดชอบที่ชัดเจน แม้เจ้าหน้าที่ทำงานกองทุนยุติธรรมจะน้อยกว่าปริมาณที่รับผิดชอบ แต่ในการทำงานของเจ้าหน้าที่แต่ละคนได้มีการวางระบบการบริหารงานของตนเอง เพื่องานที่ช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนจะได้เป็นไปอย่างมีประสิทธิภาพ และรวดเร็ว ไม่ล่าช้า ทันต่อการให้ความช่วยเหลือ

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื่องจากถ้าโครงสร้างของบุคคลที่มาทำงานและขับเคลื่อนกองทุนยุติธรรมได้เป็นอย่างดี เป็นระบบงานก็จะออกมามีประสิทธิภาพและสามารถช่วยเหลือประชาชนได้ในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีโครงสร้างบุคคลที่มีการบริหารที่เป็นสัดส่วนหน้าที่ชัดเจน ถึงเจ้าหน้าที่กองทุนจะน้อยไปหน่อย แต่ยังสามารถบริหารจัดการ การทำงาน และการบริหารกองทุนเป็นไปได้อย่างดีและมีประสิทธิภาพ” (ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

2. ขั้นตอนของการให้ความช่วยเหลือ ในกรณี การให้ความช่วยเหลือแก่ประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี โดยการให้ความช่วยเหลือนั้น เจ้าหน้าที่จะต้องดำเนินการให้เร็วที่สุด และการลงพื้นที่ไปสืบเสาะข้อเท็จจริงของประชาชนผู้มาขอเงินกองทุนยุติธรรม นั้นมีความจำเป็นอย่างมาก เพราะหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมนั้น ต้องการให้ความช่วยเหลือกับผู้ที่ยากจนยากไร้ เจ้าหน้าที่จึงจำเป็นต้องลงพื้นที่สืบเสาะหาข้อเท็จจริงดังกล่าว และการลงพื้นที่สืบเสาะรวบรวมข้อเท็จจริงต่าง ๆ เพื่อเสนอต่อคณะอนุกรรมการเพื่อพิจารณานั้น ก็จำกัดด้วยเรื่องของเวลา ดังนั้นวิธีการแก้ไขปัญหาดังกล่าว สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจึงได้มีระบบของการควบคุมสำนวนของเจ้าหน้าที่แต่ละคน ทำให้เจ้าหน้าที่แต่ละคนสามารถรู้ว่าสำนวนคดีของแต่ละท่านรับมาวันไหนจะต้องดำเนินการให้เสร็จสิ้นภายในวันไหนจึงจะไม่ทำเกินวันที่กำหนด ซึ่งทำให้แต่ละคนสามารถบริหารจัดการงานของตนได้

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื่องจากทางเรามีทะเบียนควบคุมการทำสำนวนของแต่ละคนเป็นของตนเอง ทำให้เราสามารถบริหารจัดการ การทำงานและการบริหารเวลาดำเนินคดีเสร็จทันภายในเวลาที่กำหนดค่ะ” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

3. เมื่อมีประชาชนที่มาขอความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรม เช่น ค่าประกันตัวที่เกินกว่า 500,000 บาท ซึ่งเป็นจำนวนที่เกินกว่าอำนาจที่ทางสำนักงานยุติธรรมจะให้ความช่วยเหลือได้ การให้ความช่วยเหลือก็จะดำเนินไปด้วยความล่าช้า แนวทางการแก้ไขปัญหาดังกล่าวของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี คือ การดำเนินส่งเรื่องต่อไปยังส่วนกลางโดยเร็วที่สุด เพื่อเข้ารับการพิจารณาขอความช่วยเหลือและคอยประสานงาน เพื่อประชาชนจะได้ได้รับความเดือดร้อนจะได้รับความช่วยเหลือโดยเร็ว

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ถ้ามีประชาชนมาขอเงินประกันตัวเกิน 500,000 บาท เหนือค่างานเรา เราก็ไม่สามารถเอาเข้าพิจารณาให้ความช่วยเหลือในระดับจังหวัดได้ เพราะมันเกินอำนาจเรา ดังนั้น เราก็ต้องช่วยเค้าโดยเร็วนะ เราจะต้องรีบทำหนังสือส่งต่อไปส่วนกลาง เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้า” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

4. การประชาสัมพันธ์ ที่ประชาชนยังรับรู้เรื่องการให้ความช่วยเหลือในงานบริการของกองทุนยุติธรรม ยังมีน้อยอยู่นั้น โดยสำนักงานยุติธรรมได้มีการพัฒนาการรับรู้ข่าวสารทุกช่องทางไม่ว่าทาง Social media ต่าง ๆ และสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ โดยไปเยี่ยมเยียนหรือผ่านพบต่าง ๆ ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้อย่างเพียงพอ แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรก็ตาม แต่ก็จะมีเวรเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันลงพื้นที่เพื่อไปประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ ให้กับประชาชน

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“ตอนนี้เรามีการพัฒนาการประชาสัมพันธ์ให้ดีขึ้น ทางเราอยากให้เข้าถึงทุกคน เรามีการประชาสัมพันธ์ผ่าน Social เพราะทางเราเชื่อว่าทุกคนต้องมีโทรศัพท์มือถือมีอินเทอร์เน็ต แต่เราก็มีการลงพื้นที่ไปประชาสัมพันธ์ตามพื้นที่ต่าง ๆ โดยมีเจ้าหน้าที่สำนักงานผลัดเปลี่ยนกันไปนะ” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษาคำชี้แจงปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ดังนี้

1. ปัญหา อุปสรรค ด้านโครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพของการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นสำนักงานใหม่อัตราโครงสร้างหรืออัตรากำลังของตัวบุคคลที่ทำงานในส่วนของกองทุนยุติธรรมมีคนทำงานน้อย เนื่องจากจังหวัดชลบุรีเป็นจังหวัดเศรษฐกิจ มีแหล่งท่องเที่ยว ทำให้มีประชากรเข้ามาอยู่ ทำงาน และท่องเที่ยวจำนวนมาก ปัญหาอาชญากรรมต่างจึงเกิดขึ้นจำนวนมาก และจำนวนของคนที่มาขอความช่วยเหลือกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจึงมีจำนวนมาก ทำให้เจ้าหน้าที่ที่รับคำขอกองทุนยุติธรรมไม่เพียงพอ

2. ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ดังนี้

- ขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นจำกัดด้วยเรื่องของเวลา เช่น ก่อนการเอาเข้าให้คณะอนุกรรมการประจำจังหวัดพิจารณาก็ต้องลงสืบเสาะข้อมูลต่าง ๆ ให้เวลาไม่เกิน 7 วัน

- กลไกการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจต้องผ่านหลายส่วนงานก่อน มีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีข้อจำกัดด้านการเงิน เนื่องจากวงเงินของการอนุมัติของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะต้องเสนอเรื่องต่อให้กองทุนยุติธรรมส่วนกลางถ้าเกิน 500,000 บาท

- ปัญหา อุปสรรค ที่เกี่ยวกับการประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ยังให้การประชาสัมพันธ์ยังค่อนข้างน้อย ไม่ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลและถึงแม้ว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ก็เป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้น เพราะประชาชนมาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ประชาชนจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม

3. แนวทางการแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

- แนวทางการแก้ไข โครงสร้างของบุคคลที่ทำงาน ระบบงาน ในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้จัดโครงสร้างบุคคล มีการบริหารที่เป็นสัดส่วน หน้าที่ชัดเจน ถึงเจ้าหน้าที่กองทุนจะน้อยกว่า การบริหารจัดการและการบริหารกองทุนจึงเป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

- แนวทางการแก้ไข ในส่วนของขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการรับเรื่องจากประชาชนมาแล้วนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะมีระบบควบคุมสำนวนคำขอ ดังนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นเจ้าของสำนวนนั้นสามารถรู้ระยะเวลาของวันที่ตนเริ่มรับเรื่องนั้นมา ดำเนินการ จึงทำให้เจ้าหน้าที่สามารถรู้และสามารถวางแผนการทำสำนวนนั้นได้ และไม่เกินตามที่กำหนดไว้

- แนวทางการแก้ไข ในส่วนกลไกการให้ความช่วยเหลือประชาชน เนื่องจากแนวนโยบายของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ต้องบริการประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาค เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ดังนั้น ถ้ามีประชาชนผู้ขอเงินกองทุนยุติธรรมจำนวนเกินกว่า 500,000 บาท เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการส่งเรื่องไปยังสำนักงานกองทุนส่วนกลางโดยเร็วที่สุด

- แนวทางการแก้ไข ที่เกี่ยวกับการออกประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จำกัดด้วยเรื่องบุคลากร จึงได้มีการประชาสัมพันธ์ทาง Social media ต่าง ๆ มากขึ้น แต่ประชาชนที่อาจไม่เป็นการสะดวกที่ทาง Social media ต่าง ๆ อาจจะเข้าถึงไม่ถึงการประชาสัมพันธ์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ โดยป้ายโปสเตอร์หรือแผ่นพับต่าง ๆ ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้อย่างเพียงพอ แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรก็

ตาม แต่ก็จะมีการเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผลิตเปลี่ยนหมุนเวียนกันลงพื้นที่เพื่อไปประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ ให้กับประชาชน และต้องให้ข้อมูลกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

แนวทางในการพัฒนาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ผลจากการศึกษาพบว่า

3.1 แนวทางการพัฒนากองทุนยุติธรรม กองทุนยุติธรรมถือเป็นพระราชบัญญัติที่ให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยเป็นพระราชบัญญัติที่เป็นแหล่งเงินทุนช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรม สำหรับคนจนเมื่อต้องตกเป็นคดีความ แต่ประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบว่าพระราชบัญญัตินี้ให้ความช่วยเหลืออยู่ โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะต้องมีแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ ที่ห่างไกลทราบให้ทั่วถึง หรืออาจเป็นการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้านซึ่งจะเป็นคนที่ใกล้ชิดประชาชนมากที่สุด และต้องพัฒนาในส่วนของศูนย์ยุติธรรมชุมชนทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ต้องสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้กับคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนให้ได้และต้องต่อเนื่องเนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นหน่วยประสานงานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้นจัดตั้งขึ้นในพื้นที่ใกล้ชิดกับประชาชนที่ประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนส่วนมากจะเป็นผู้นำที่อยู่ในชุมชน จึงเป็นการดีที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมสามารถเข้าถึงและเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนได้อย่างแท้จริง

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“อย่างแรกนะ การประชาสัมพันธ์การให้ความช่วยเหลือยังเข้าไม่ถึงพื้นที่ชุมชนห่างไกล ซึ่งเป็นกลุ่มเป้าหมายการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากประชาชนเหล่านี้ ไม่สามารถเข้าถึงข้อมูลสื่อสารในปัจจุบันได้ ต่อไปนะ แนวทางการพัฒนาจำเป็นต้องให้ ผู้นำชุมชน ตัวแทนหมู่บ้านช่วยติดตาม ประชาชนที่เข้าข่ายการให้ความช่วยเหลือหรือช่วยประสานงานค่ะ”
(ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

3.2 การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยี นั้น จะต้องทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจ Social media มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่าน application ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึง Social media ได้นั้นก็ต้องให้ความสำคัญในการลงพื้นที่เชิงรุก คือ การลงไปประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุน

ยุติธรรมให้ประชาชนนั้นได้รับทราบ โดยผู้ที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ยังต้องการให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกลถึงแม้ว่า เทคโนโลยีสมัยนี้จะครอบคลุมทุกพื้นที่แต่ยังมีคนที่ยังไม่ทราบ ตัวอย่างเช่น ผู้สูงอายุ หรือบุคคลอื่น ๆ ที่ยังไม่ทราบหรือไม่มีโทรศัพท์ ก็จะไม่ทราบว่ารรัฐให้ความช่วยเหลือเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม ฟรี ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม นั้น

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“อยากให้ไปประชาสัมพันธ์ชาวบ้านที่เขาไม่รู้ค่ะ” (ประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือ, สัมภาษณ์, 4 พฤศจิกายน 2562)

3.3 กองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือประชาชนนั้น แต่ขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ หรือหลักเกณฑ์ตามที่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม กำหนด ซึ่งอาจจะทำให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้า ช่วยเหลือไม่ทันท่วงทีก็เป็นได้ จึงทำให้กลายเป็นปัญหาในการช่วยเหลือประชาชนหรือบางทีก็จำกัดด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่ทางกองทุนกำหนดและประชาชนจะไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรม ดังนั้น การพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ให้ประชาชนทุกคนได้รับความช่วยเหลือ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ควรจะได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ เสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะกองทุนยุติธรรมมีฐานะเป็นนิติบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กองทุนสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่

ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“บางท่านยังไม่เข้าใจในตัว พ.ร.บ. กองทุนยุติธรรม เช่นวัตถุประสงค์ของตัว พ.ร.บ. ว่าทำไมไม่ได้รับการอนุมัติ เช่น มาขอประกันตัวชั่วคราวในคดีอาญา ทางเราก็ไม่ได้อนุมัติช่วยเหลือไปเพราะเป็นคดีอาชญากรรมซึ่งจะไม่ได้เข้าหลักเกณฑ์การให้ความช่วยเหลือ ทำให้ประชาชนโวยวายทำไมไม่ช่วยเหลือ ...” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

3.4 การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี คือ การทำงานอะไรให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าเราจะมีเครื่องมือขั้นดี แต่ขาดคนดูแลควบคุม งานก็ไม่สำเร็จ ดังนั้น การที่มีกองทุนยุติธรรม แต่ไม่มีเจ้าหน้าที่ที่ลงมือให้ความช่วยเหลือก็จะไม่สำเร็จ และปรากฏว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ยังมีเจ้าหน้าที่ทำงานไม่เพียงพอ เนื่องจากขั้นตอนของการให้ความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม มีหลายขั้นตอน และอีกอย่าง คือ สำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม มีนโยบายลดบุคลากร

ทำให้สำนักงานยุติธรรมมีบุคลากรที่ไม่เพียงพอ ด้านอัตรากฎหมายจึงเป็นด้านที่สำคัญในการพัฒนาเพียงพอ โดยจะต้องสอดคล้องกับแนวความคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในประเด็นของการควบคุมผลลัพธ์ (Output control) ที่มีการจัดสรรทรัพยากรที่สัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่าขั้นตอนหรือกระบวนการของการดำเนินงาน ดังตัวอย่างการให้สัมภาษณ์ ดังนี้

“เนื่องจากสำนักปลัดกระทรวงยุติธรรม ได้มีการปรับเปลี่ยนโครงสร้างการทำงานใน ส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดทั่วประเทศ ให้มีพนักงานที่ลดลง ทำให้ไม่สามารถช่วยเหลือประชาชนได้ทันในแต่ละคดี จึงเกิดปัญหาด้านบุคลากรค่ะ ถ้ามีบุคลากรที่เพียงพอก็จะทำให้งาน ออกมาดีรวดเร็วช่วยเหลือประชาชนได้อย่างมีประสิทธิภาพค่ะ” (เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม, สัมภาษณ์, 5 พฤศจิกายน 2562)

สรุปผลการศึกษาแนวทางในการพัฒนาการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมของประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ดังต่อไปนี้

1. การพัฒนากองทุนยุติธรรมนั้น เป็นให้ความช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรมสำหรับคนจนเมื่อต้องตกเป็นคดีความ แต่ประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบว่ามีการกองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลืออยู่ โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกลทราบโดยทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้าน ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพศูนย์ยุติธรรมชุมชนภายในจังหวัดชลบุรี และสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนแบบต่อเนื่อง เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นหน่วยประสานงานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนจัดตั้งในพื้นที่ใกล้ชิดกับประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนส่วนมากจะเป็นผู้นำที่อยู่ในชุมชน ก็เป็น好事ที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมสามารถเข้าถึงและเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนได้อย่างแท้จริง

2. การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ คือ ประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ยังต้องการให้สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยี นั้น จะต้องทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจ Social media มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่าน Application ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึง Social media ได้นั้นก็ต้องให้ความสำคัญในการลงพื้นที่เชิงรุก คือการลงไปประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนนั้นได้รับทราบ

3. การพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม นั้น เนื่องจากกองทุนยุติธรรมมีขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้าช่วยเหลือไม่ทันท่วงทีก็เป็นได้ หรือจำกัดด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ ที่พระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมกำหนดไว้ จึงอาจทำให้กลายเป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือประชาชน และการทำงาน ดังนั้น การพัฒนาการให้ประชาชนทุกคนได้รับความช่วยเหลือ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่เสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะกองทุนยุติธรรมมีฐานะเป็นนิติบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กองทุนสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่

4. การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าเราจะมีเครื่องมือขั้นดี แต่ขาดคนดูแลควบคุม งานก็ไม่สำเร็จ ดังนั้น การที่มีกองทุนยุติธรรม การพัฒนาการบริหารงานบุคคลในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีบุคลากรเพียงพอ งานจะมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในประเด็นของการควบคุมผลลัพธ์ (Output control) ที่มีการจัดสรรทรัพยากรที่สัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่าขั้นตอนหรือกระบวนการของการดำเนินงาน

บทที่ 5

สรุปและอภิปรายผล

การศึกษาเรื่อง เรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน มีวัตถุประสงค์ของการวิจัย 1) เพื่อศึกษาบทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน 2) เพื่อศึกษาปัญหา อุปสรรค ของบทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน 3) เพื่อใช้เป็นแนวทางในการพัฒนาให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยใช้วิธีการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative research) โดยกลุ่มผู้ให้ข้อมูลที่สำคัญ จำนวน ทั้งหมด 13 คน แบ่งออกเป็น 3 กลุ่ม คือ 1) กลุ่มผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี 2) กลุ่มเจ้าหน้าที่ที่ปฏิบัติหน้าที่เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม และ 3) กลุ่มประชาชนที่ได้รับความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม วิเคราะห์ข้อมูลโดยการเรียงเรียงและตรวจสอบประเด็นการศึกษาจากข้อมูล (Data triangulation) คือ ข้อมูลการสัมภาษณ์เชิงลึกและข้อมูลจากการศึกษาเอกสาร

สรุปผลการศึกษา

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน สามารถสรุปผลการศึกษาให้สอดคล้องกับวัตถุประสงค์ ได้ ดังต่อไปนี้

1. บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

1.1 การนำนโยบายไปปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน สรุปผลการศึกษาพบว่า นโยบายกระทรวงยุติธรรม มุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำผ่านกองทุนยุติธรรม แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ การขับเคลื่อนนโยบายลดความเหลื่อมล้ำในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยพัฒนากลไกของกองทุนยุติธรรมในระดับภูมิภาค ซึ่งกรอบแนวคิดสู่การปฏิบัติโดยผ่าน โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

1.2 วัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกระบวนการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม 2558 ตามมาตรา 5 คือ มีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจาก

การถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมี การให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ โดยหลัก ๆ หลักเกณฑ์คำนึงถึงพฤติกรรมและข้อเท็จจริง ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน และ โอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือ โดยมีคณะกรรมการช่วยเหลือประจำจังหวัดชลบุรีเป็นคณะที่พิจารณาการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์

1.3 บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีที่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม สรุปผลการศึกษาพบว่า สำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรี เข้าไปมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อน ด้านกระบวนการยุติธรรม โดยที่กระทรวงยุติธรรม ได้มีนโยบายให้มีการบูรณาการการทำงาน ทั้งนี้เพื่อให้เกิดการบูรณาการร่วมกัน ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้นก็มีการการจัดตั้งศูนย์ ยุติธรรมชุมชนตามนโยบายที่กระทรวงยุติธรรม ทำให้เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้น จึงเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น และมีการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม สำนักงานงานยุติธรรม จึงเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนอยู่ในระดับที่มาก

1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีกองทุน ยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน สรุปผลการศึกษา พบว่า ผลสัมฤทธิ์งานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี การดำเนินงานของกองทุน ยุติธรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาถือเป็นการประสบความสำเร็จอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จากสถิติการ ดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2558-2561 มีผู้มาขอยื่นเรื่องขอรับการ สนับสนุนจากกองทุนยุติธรรมทั้งสิ้น 456 ราย จำนวนเงินที่ช่วยเหลือทั้งสิ้น 3,862,217 บาท

2. ปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้านโครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน สรุปผล การศึกษาพบว่า โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เนื่องจากเป็นส่วนราชการที่เพิ่ง จัดตั้งขึ้นมาใหม่ ทำให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดชลบุรียังไม่เป็นที่รู้จัก ส่วนมากยังคงคิดว่า เป็นศาลยุติธรรม และในส่วนของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่นิติกรกองทุนยุติธรรมก็ไม่สามารถทำงาน ได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนักเนื่องจากยังคงขาดแคลนเรื่องของบุคลากร และการรับรู้การให้ ความช่วยเหลือของประชาชน

2.2 ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

2.2.1 ขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นจำกัดด้วยเรื่องของเวลา เช่น ก่อนการเอาเข้าให้คณะอนุกรรมการประจำจังหวัดพิจารณาก็ต้องลงสืบเสาะข้อมูลต่าง ๆ ให้เวลาไม่เกิน 7 วัน

2.2.2 กลไกการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจต้องผ่านหลายส่วนงานก่อนมีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีข้อจำกัดด้านการเงิน เนื่องจากวงเงินของการอนุมัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะต้องเสนอเรื่องต่อให้กองทุนยุติธรรมส่วนกลางถ้าเกิน 500,000 บาท

2.2.3 การประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ยังให้การประชาสัมพันธ์ยังค่อนข้างน้อยไม่ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลและถึงแม้ว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ก็เป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้น เพราะประชาชนมาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ประชาชนจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม

2.3 แนวทางการแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

2.3.1 แนวทางการแก้ไข โครงสร้างของบุคคลที่ทำงาน ระบบงาน ในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้จัดโครงสร้างบุคคล มีการบริหารที่เป็นสัดส่วน หน้าที่ชัดเจน ถึงเจ้าหน้าที่กองทุนจะน้อยกว่า การบริหารจัดการและการบริหารกองทุนจึงเป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ

2.3.2 แนวทางการแก้ไข ในส่วนของขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการรับเรื่องจากประชาชนมาแล้วนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะมีระบบควบคุมสำนวนคำขอ ดังนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นเจ้าของสำนวนนั้นสามารถรู้ระยะเวลาของวันที่ตนเริ่มรับเรื่องนั้นมาดำเนินการ จึงทำให้เจ้าหน้าที่สามารถรู้และสามารถวางแผนการทำสำนวนนั้นได้ และไม่เกินตามที่กำหนดไว้

2.3.3 แนวทางการแก้ไข ในส่วนกลไกการให้ความช่วยเหลือประชาชน เนื่องจากแนวนโยบายของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ต้องบริการประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรม และเสมอภาค เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ดังนั้น ถ้ามีประชาชนผู้ขอเงินกองทุนยุติธรรมจำนวนเกินกว่า 500,000 บาท เจ้าหน้าที่ ที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการส่งเรื่องไปยังสำนักงานกองทุนส่วนกลางโดยเร็วที่สุด

2.3.4 แนวทางการแก้ไข ที่เกี่ยวกับการออกประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จำกัดด้วยเรื่องบุคลากร จึงได้มีการประชาสัมพันธ์ทาง Social media ต่าง ๆ มากขึ้น แต่ประชาชนที่อาจไม่เป็นการสะดวกที่ทาง Social media ต่าง ๆ

อาจจะเข้าถึงไม่ถึงการประชาสัมพันธ์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ โดยป้าย โปสเตอร์หรือแผ่นพับต่าง ๆ ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้อย่างเพียงพอ แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรก็ตาม แต่ก็จะมีเวรเจ้าหน้าที่ในสำนักงานผลัดเปลี่ยนหมุนเวียนกันลงพื้นที่เพื่อไปประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ ให้กับประชาชน และต้องให้ข้อมูลกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน

3. แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

3.1 การพัฒนากองทุนยุติธรรมนั้น เป็นให้ความช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรมประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบว่ามีการกองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือ โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลให้ทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้าน ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพศูนย์ยุติธรรมชุมชนภายในจังหวัดชลบุรี และสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนแบบต่อเนื่อง เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นหน่วยประสานงานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนจัดตั้งในพื้นที่ใกล้ชิดกับประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนส่วนมากจะเป็นผู้นำที่อยู่ในชุมชน ก็เป็นกรณีที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมสามารถเข้าถึงและเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนได้อย่างแท้จริง

3.2 การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ คือ ประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ยังต้องการให้ มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยี นั้น จะต้องทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจ Social media มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่าน Application ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึง Social media ได้นั้นก็ต้องให้ความสำคัญในการลงพื้นที่เชิงรุก คือการลงไปประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนนั้นได้รับทราบ

3.3 การพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม นั้น เนื่องจากกองทุนยุติธรรมมีขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้าช่วยเหลือไม่ทันท่วงทีก็เป็นได้ หรือจำกัดด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จึงอาจทำให้กลายเป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือประชาชน และการทำงาน ดังนั้น การพัฒนาการให้ประชาชนทุกคนได้รับความช่วยเหลือ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ เสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะกองทุน

ยุติธรรมมีฐานะเป็นนิติบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานและสร้าง ความยั่งยืนให้กองทุนสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่

3.4 การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพบรรลุ ตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าเราจะมีเครื่องมือชั้นดี แต่ ขาดคนดูแลควบคุม งานก็ไม่สำเร็จ ดังนั้น การที่มีกองทุนยุติธรรม การพัฒนาการบริหารงานบุคคล ในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีบุคลากรเพียงพอ งานจะมีประสิทธิภาพ สอดคล้องกับ แนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในประเด็นของการควบคุมผลลัพธ์ (Output control) ที่มี การจัดสรรทรัพยากรที่สัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงาน มากกว่าขั้นตอนหรือกระบวนการของการดำเนินงาน

อภิปรายผล

จากการวิจัยและวิเคราะห์บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรม จังหวัดชลบุรี ในภารกิจให้ความช่วยเหลือประชาชน จากการศึกษาสามารถนำมาอภิปรายกับ แนวคิด ทฤษฎี และเอกสารทางวิชาการที่เกี่ยวข้อง ดังนี้

1. บทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการ ยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

1.1 การนำนโยบายไปปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ ความช่วยเหลือประชาชน พบว่า นโยบายกระทรวงยุติธรรม มุ่งเน้นลดความเหลื่อมล้ำผ่านกองทุน ยุติธรรม แนวทางการดำเนินงานที่สำคัญ อาทิ การขับเคลื่อนนโยบายลดความเหลื่อมล้ำ ในการเข้าถึงความยุติธรรมของประชาชน โดยพัฒนากลไกของกองทุนยุติธรรมในระดับภูมิภาค ซึ่งกรอบแนวคิดสู่การปฏิบัติโดยผ่าน โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ซึ่งสอดคล้องกับ พล.อ.ประยุทธ์ จันทร์โอชา นายกรัฐมนตรี ได้มีการแถลงต่อสภานิติบัญญัติแห่งชาติ เมื่อวันที่ 12 กันยายน 2557 ว่านโยบายที่ทางกระทรวงยุติธรรม จึงได้จัดทำแนวทางการช่วยเหลือเหยื่อ ผู้เสียหาย และผู้ไม่ได้รับความเป็นธรรมแบบบูรณาการ ภายใต้แนวคิด "ยุติธรรมใส่ใจ" ซึ่งเป็น แนวทางการดำเนินงานเชิงรุก ตามนโยบายของรัฐบาลที่ต้องการให้ประชาชนได้รับความยุติธรรม ลดความเหลื่อมล้ำในสังคม ด้วยการนำบริการด้านงานยุติธรรมไปสู่ประชาชนในระดับพื้นที่ โดยที่ประชาชนไม่ต้องร้องขอ ภายใน 24 ชั่วโมง ผ่านการบูรณาการการทำงานของหน่วยงานใน กระบวนการยุติธรรม และหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้องทั้งระบบ โดยมีสำนักงานยุติธรรมจังหวัดที่ กระจายอยู่ 81 แห่งทั่วประเทศ เป็นหน่วยงานหลักในระดับพื้นที่ ที่จะนำความเป็นธรรมแบบครบ วงจรทั้งทางด้านกฎหมาย ด้านร่างกาย และด้านจิตใจส่งถึงมือให้ประชาชนฟรีโดยไม่มีค่าใช้จ่าย

1.2 วัตถุประสงค์และความเป็นมาของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านกระบวนการยุติธรรม ตามพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม พ.ศ. 2558 มาตรา 5 คือ มีวัตถุประสงค์ เพื่อเป็นแหล่งเงินทุนสำหรับค่าใช้จ่ายเกี่ยวกับการช่วยเหลือประชาชน ในการดำเนินคดี การปล่อยชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย การช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน และการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน โดยมีการให้ความช่วยเหลือตามหลักเกณฑ์ โดยหลัก ๆ หลักเกณฑ์ค้ำึงถึงพฤติกรรมและข้อเท็จจริง ฐานะของผู้ที่จะได้รับความช่วยเหลือจากกองทุน และโอกาสที่จะได้รับความช่วยเหลือ ซึ่งจะสอดคล้องกับ รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย (2560) ได้ตัดมาตราที่ว่าด้วย “สิทธิเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม” ออกไป แต่กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดระบบบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมแทน โดยเฉพาะการระบุว่ารัฐพึงให้ความช่วยเหลือแก่ “ผู้ยากไร้” ตามมาตรา 68 รัฐพึงจัดระบบการบริหารงานในกระบวนการยุติธรรมทุกด้าน ให้มีประสิทธิภาพ เป็นธรรมและไม่เลือกปฏิบัติ และให้ประชาชนเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม ได้โดยสะดวก รวดเร็ว และไม่เสียค่าใช้จ่ายสูงเกินสมควร รัฐพึงมีมาตรการคุ้มครองเจ้าหน้าที่ของรัฐในกระบวนการยุติธรรม ให้สามารถปฏิบัติหน้าที่ได้โดยเคร่งครัด ปราศจากการแทรกแซงหรือครอบงำใด ๆ รัฐพึงให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายที่จำเป็นและเหมาะสมแก่ผู้ยากไร้ หรือผู้ด้อยโอกาสในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรม รวมถึงการจัดหาทนายความให้

1.3 บทบาทของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีที่เข้าไป ให้ความช่วยเหลือประชาชน ที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม พบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เข้าไปมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรม โดยที่กระทรวงยุติธรรมได้มีนโยบายเน้นให้มีการบูรณาการการทำงานร่วมกัน ซึ่งสอดคล้องกับ ผลการศึกษาของ ปราชญา กล้าผจญ (2550) กล่าวว่า บทบาทในภารกิจ (Task role) ซึ่งมุ่งไปที่ การดูแลให้กลุ่มปฏิบัติงานร่วมกัน ให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามเป้าหมายที่กำหนดไว้ ซึ่งสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้นก็มีการการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนตามนโยบายที่กระทรวงยุติธรรม ทำให้เมื่อมีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นจึงเป็นที่รู้จักของประชาชนมากขึ้น และมีการช่วยเหลือที่เป็นรูปธรรม สำนักงานงานยุติธรรมจึงเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนที่เดือดร้อนอยู่ในระดับที่มาก

1.4 ผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีกองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผลสัมฤทธิ์งานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี การดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมในระยะเวลาที่ผ่านมาถือเป็นการประสบความสำเร็จอยู่ในระดับที่น่าพอใจ จากสถิติการดำเนินงานของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ปี พ.ศ. 2558-2561 มีผู้มาขอยื่นเรื่องขอรับการสนับสนุนจากกองทุนยุติธรรม

เป็นที่น่าพอใจมาก ซึ่งสอดคล้องกับผลการศึกษาของ ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล (2558) ที่พบว่า ในภาพรวมของการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ในระยะที่ผ่านมา ประชาชนมีความพึงพอใจต่อการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมอยู่ในระดับมาก

2. ปัญหา อุปสรรค ของบทบาทกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน

2.1 ปัญหา อุปสรรค ด้านโครงสร้างและหน้าที่ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชน สรุปผลการศึกษาพบว่า โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีนั้น เป็นองค์กรที่เพิ่งจัดตั้งขึ้นมาใหม่ ทำให้ประชาชนส่วนมากในจังหวัดชลบุรียังไม่เป็นที่รู้จัก ส่วนมากยังคงคิดว่าเป็นศาลยุติธรรม และในส่วนของบุคลากรหรือเจ้าหน้าที่นิติกรกองทุนยุติธรรมก็ไม่สามารถทำงานได้อย่างมีประสิทธิภาพมากนักเนื่องจากยังคงขาดแคลนเรื่องของบุคลากร และการรับรู้การให้ความช่วยเหลือของประชาชน ดังนั้น การทำงานต่าง ๆ จึงต้องอาศัยความร่วมมือของบุคลากรภายในองค์กรจึงจะบรรลุตามวัตถุประสงค์ ซึ่งสอดคล้องกับ วัลย์ลัดดา ชัยปัญญา (2551) กล่าวว่า ปัญหาอุปสรรคในการปฏิบัติงานของพนักงานส่วนตำบลในเขตอำเภอเมืองอำนาจเจริญ มีจำนวนบุคลากรไม่เพียงพอกับปริมาณงานที่รับผิดชอบ พนักงานไม่มีความรอบรู้ลึกลับที่ชัดเจนเกี่ยวกับงาน

2.2 ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

2.2.1 ขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ เป็นจำกัดด้วยเรื่องของเวลา เช่น ก่อนการเอาเข้าให้คณะกรรมการประจำจังหวัดพิจารณาก็ต้องลงสืบเสาะข้อมูลต่าง ๆ ให้เวลาไม่เกิน 7 วัน ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฎ์ วิศิษฎ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของกองทุนยุติธรรมไว้ คือ มาตรฐานการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชนภายใน 21 วัน อย่างเช่น ลงพื้นที่สืบเสาะภายใน 7 วันนับตั้งแต่รับคำขอ ทำสำนวนเข้าพิจารณาคณะกรรมการ ฯ ภายใน 7 วัน และแจ้งผลการช่วยเหลืออีกภายใน 7 วัน

2.2.2 กลไกการให้ความช่วยเหลือ เนื่องจากอำนาจการตัดสินใจต้องผ่านหลายส่วนงานก่อนมีการอนุมัติให้ความช่วยเหลือ รวมถึงมีข้อจำกัดด้านการเงิน เนื่องจากวงเงินของการอนุมัติของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะต้องเสนอเรื่องต่อให้กองทุนยุติธรรมส่วนกลางถ้าเกิน 500,000 บาท ซึ่งจะสอดคล้องกับ คำสั่งคณะกรรมการกองทุนยุติธรรมที่ 2/ 2562 เรื่องแต่งตั้งคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือประจำจังหวัด ข้อ 2 อำนาจหน้าที่ ตามข้อ 2.1 พิจารณาอนุมัติไม่อนุมัติ หรือยุติคำขอรับความช่วยเหลือเงินกองทุนยุติธรรมภายในวงเงิน 500,000 บาทต่อราย

เฉพาะกรณีการขอรับความช่วยเหลือในการดำเนินคดีและการขอลดโทษตัวชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย

2.2.3 การประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ยังให้การประชาสัมพันธ์ยังค่อนข้างน้อยไม่ครอบคลุมพื้นที่ห่างไกลและถึงแม้ว่าสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ประชาสัมพันธ์ก็เป็นการให้ข้อมูลเบื้องต้น เพราะประชาชนมาขอความช่วยเหลือกองทุนยุติธรรม ประชาชนจะยังไม่เข้าใจวัตถุประสงค์ของพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรม ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายกระทรวงยุติธรรม กรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในการจัดสรรงบประมาณไปผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างความรับรู้ทางด้านกฎหมาย

2.3 แนวทางการแก้ไข ปัญหา อุปสรรค ด้านการดำเนินงานกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

2.3.1 แนวทางการแก้ไข โครงสร้างของบุคคลที่ทำงาน ระบบงาน ในส่วนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ได้จัดโครงสร้างบุคคล มีการบริหารที่เป็นสัดส่วน หน้าที่ชัดเจน ถึงเจ้าหน้าที่กองทุนจะน้อยกว่า การบริหารจัดการและการบริหารกองทุนจึงเป็นไปได้ด้วยดีและมีประสิทธิภาพ ซึ่งสอดคล้องกับ Weber (1966) ให้ความหมายว่า องค์กร คือหน่วยสังคมหรือหน่วยงานซึ่งมีกลุ่มหนึ่งร่วมกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ เพื่อบรรลุเป้าหมายอย่างใดอย่างหนึ่งจากความหมายต่าง ๆ กล่าวได้ว่า องค์กรต้องมีองค์ประกอบหรือลักษณะร่วมกัน คือ บุคคล (Person) องค์กรต้องมีความเกี่ยวข้องกับบุคคลทั้งในลักษณะที่เป็นผู้ปฏิบัติงานในองค์กรร่วมกันตามภารกิจที่ได้รับมอบหมายและต้องเกี่ยวข้องกับบุคคลภายนอกองค์กรด้วย

2.3.2 แนวทางการแก้ไข ในส่วนของขั้นตอนก่อนเข้าพิจารณาข้อเท็จจริงต่าง ๆ โดยการรับเรื่องจากประชาชนมาแล้วนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะมีระบบควบคุมสำนวนคำขอ ดังนั้น ทำให้เจ้าหน้าที่ ที่เป็นเจ้าของสำนวนนั้นสามารถรู้ระยะเวลาของวันที่ตนเริ่มรับเรื่องนั้นมาดำเนินการ จึงทำให้เจ้าหน้าที่สามารถรู้และสามารถวางแผนการทำสำนวนนั้นได้ และไม่เกินตามที่กำหนดไว้ ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฏ์ วิศิษฏ์สรอรรถ ปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของกองทุนยุติธรรมไว้ คือ มาตรฐานการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชนภายใน 21 วัน ทั้งในด้านการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ด้านการขอลดโทษชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้านการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งด้านการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการช่วยเหลือประชาชน

2.3.3 แนวทางการแก้ไข ในส่วนกลไกการให้ความช่วยเหลือประชาชน เนื่องจากนโยบายของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ต้องบริการประชาชนให้ได้รับความเป็นธรรมและเสมอภาค เป็นไปด้วยความรวดเร็ว ดังนั้น ถ้ามีประชาชนผู้ขอเงินกองทุนยุติธรรมจำนวนเกินกว่า 500,000 บาท เจ้าหน้าที่ที่รับผิดชอบจะต้องดำเนินการส่งเรื่องไปยังสำนักงานกองทุนส่วนกลางโดยเร็วที่สุด ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายศาสตราจารย์พิเศษวิศิษฎ์ สรอรอด ปลัดกระทรวงยุติธรรม ซึ่งกำหนดมาตรฐานการปฏิบัติงานของกองทุนยุติธรรมไว้ คือ มาตรฐานการปฏิบัติงานช่วยเหลือประชาชนภายใน 21 วัน ทั้งในด้านการช่วยเหลือประชาชนในการดำเนินคดี ด้านการขอลดโทษชั่วคราวผู้ต้องหาหรือจำเลย ด้านการช่วยเหลือผู้ถูกละเมิดสิทธิมนุษยชนหรือผู้ได้รับผลกระทบจากการถูกละเมิดสิทธิมนุษยชน รวมทั้งด้านการให้ความรู้ทางกฎหมายแก่ประชาชน เพื่อไม่ให้เกิดความล่าช้าในการช่วยเหลือประชาชน

2.3.4 แนวทางการแก้ไข ที่เกี่ยวกับการออกประชาสัมพันธ์กองทุนยุติธรรม เนื่องจากสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี จำกัดด้วยเรื่องบุคลากร จึงได้มีการประชาสัมพันธ์ทาง Social media ต่าง ๆ มากขึ้น แต่ประชาชนที่อาจไม่เป็นการสะดวกที่ทาง Social media ต่าง ๆ อาจจะไม่ถึงถึงการประชาสัมพันธ์ สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีจะลงพื้นที่ โดยไป สไปเตอร์หรือแผ่นพับต่าง ๆ ทำให้ประชาชนรับทราบข้อมูลได้อย่างเพียงพอ แม้จะมีข้อจำกัดในเรื่องของบุคลากรก็ตาม แต่มีเวรเจ้าหน้าที่ในสำนักงานสลับเปลี่ยนหมุนเวียนกันลงพื้นที่เพื่อไป ประชาสัมพันธ์ในงานต่าง ๆ ให้กับประชาชน และต้องให้ข้อมูลกับประชาชนได้อย่างถูกต้องและชัดเจน ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายกระทรวงยุติธรรม กรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมของ สำนักงานยุติธรรมจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในการจัดสรรงบประมาณไปผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างความรับรู้ทางด้านกฎหมาย

3. แนวทางในการพัฒนาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี สรุปผลการศึกษาพบว่า

3.1 การพัฒนากองทุนยุติธรรมนั้น เป็นให้ความช่วยเหลือประชาชนในกระบวนการยุติธรรมประชาชนส่วนมากยังไม่ทราบว่ากองทุนยุติธรรมให้ความช่วยเหลือ โดยสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีแนวทางการประชาสัมพันธ์ให้ประชาชนที่อยู่ในพื้นที่ที่ห่างไกลให้ทั่วถึง โดยการประชาสัมพันธ์ผ่านเครือข่ายของศูนย์ยุติธรรมชุมชนหรือผู้นำหมู่บ้าน ดังนั้น การพัฒนาศักยภาพศูนย์ยุติธรรมชุมชนภายในจังหวัดชลบุรี และสร้างความเข้มแข็งให้กับศูนย์ยุติธรรมชุมชนแบบต่อเนื่อง เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนเป็นหน่วยประสานงานที่สำคัญที่จะทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกองทุนยุติธรรมได้เป็นอย่างดี เนื่องจากศูนย์ยุติธรรมชุมชนจัดตั้งในพื้นที่ใกล้ชิดกับประชาชนสามารถเข้าถึงได้ง่าย อีกทั้งคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชนส่วนมากจะเป็นผู้นำที่อยู่

ในชุมชน ก็เป็นการดีที่จะทำให้กองทุนยุติธรรมสามารถเข้าถึงและเข้าไปมีบทบาทกับประชาชนได้อย่างแท้จริง ซึ่งสอดคล้องกับ คำสั่งกระทรวงยุติธรรม ที่ 403/2557 เรื่องการขับเคลื่อนระบบยุติธรรมชุมชนเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางด้านความเป็นธรรมทางสังคมและสร้างความสมานฉันท์ของประชาชน ในการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนขึ้นเพื่ออำนวยความสะดวกให้แก่ประชาชน รวดเร็ว และประหยัดต่อประชาชน

3.2 การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยีในการประชาสัมพันธ์ คือ ประชาชนผู้ที่ต้องการความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรม ยังต้องการให้ มีการประชาสัมพันธ์เกี่ยวพระราชบัญญัติกองทุนยุติธรรมมากกว่านี้ โดยเฉพาะพื้นที่ชุมชนที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาเรื่องเทคโนโลยี นั้น จะต้องทันสมัยและครอบคลุมทุกพื้นที่ โดยปัจจุบันประชาชนหันมาสนใจ Social media มากขึ้น ดังนั้น การพัฒนาการประชาสัมพันธ์ผ่าน Application ต้องพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และในส่วนของประชาชนที่ไม่สามารถเข้าถึง Social media ได้นั้นก็ต้องให้ความสำคัญในการลงพื้นที่เชิงรุก คือการลงไปประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมให้ประชาชนนั้นได้รับทราบ ซึ่งสอดคล้องกับ นโยบายกระทรวงยุติธรรม กรอบแนวทางการดำเนินกิจกรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2563 ในการจัดสรรงบประมาณไปผลิตสื่อประชาสัมพันธ์เกี่ยวกับการสร้างความรับรู้ทางด้านกฎหมาย

3.3 การพัฒนาการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรม นั้น เนื่องจากกองทุนยุติธรรมมีขั้นตอนการให้ความช่วยเหลือจะประกอบไปด้วยขั้นตอนต่าง ๆ ซึ่งอาจจะทำให้การให้ความช่วยเหลือล่าช้า ช่วยเหลือไม่ทันท่วงทีก็เป็นได้ หรือจำกัดด้วยหลักเกณฑ์ต่าง ๆ จึงอาจทำให้กลายเป็นอุปสรรคในการช่วยเหลือประชาชน และการทำงาน ดังนั้น การพัฒนาการให้ประชาชนทุกคนได้รับความช่วยเหลือ ได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ เสมอภาคเท่าเทียมกัน เพราะกองทุนยุติธรรมมีฐานะเป็นนิติบุคคลภายใต้พระราชบัญญัติ มีความคล่องตัวในการดำเนินงานและสร้างความยั่งยืนให้กองทุนสามารถช่วยเหลือประชาชนได้อย่างเต็มที่ ซึ่งสอดคล้องกับซึ่งสอดคล้องกับรัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช (2540) การได้รับความคุ้มครองตามกฎหมาย เพราะทุกคนที่มาขอความช่วยเหลือจากกองทุนยุติธรรมจะต้องได้รับหลักเกณฑ์การพิจารณาที่ เสมอภาคเท่าเทียมกัน

3.4 การพัฒนาบุคลากรของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีประสิทธิภาพบรรลุตามวัตถุประสงค์ จำเป็นต้องมีบุคลากรที่เพียงพอ และมีคุณภาพ ถึงแม้ว่าเราจะมีเครื่องมือขั้นดี แต่ขาดคนดูแลควบคุม งานก็ไม่สำเร็จ ดังนั้น การที่มีกองทุนยุติธรรม การพัฒนาการบริหารงานบุคลากรในสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ให้มีบุคลากรเพียงพอ งานจะมีประสิทธิภาพ

สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารจัดการภาครัฐแนวใหม่ ในประเด็นของการควบคุมผลลัพธ์ (Output control) ที่มีการจัดสรรทรัพยากรที่สัมพันธ์กับผลของการปฏิบัติงาน โดยให้ความสำคัญกับผลสำเร็จของงานมากกว่าขั้นตอนหรือกระบวนการของการดำเนินงาน ซึ่งสอดคล้องกับ Montjoy and O'Toole (1979 อ้างถึงใน สมบัติ ชำรงธัญวงศ์, 2552) เห็นว่าหลักการสำคัญที่จะป้องกันมิให้นโยบายไปปฏิบัติประสบปัญหาและอุปสรรค ประการแรกถ้ามีทรัพยากรใหม่ แต่แนวทางการปฏิบัติคลุมเครือจะต้องจัดการเรื่องการตีความนโยบายให้ชัดเจน และทัศนคติในการจัดการตีความจะต้องสอดคล้องกับผู้กำหนดนโยบาย ประการที่สองถ้ามีทรัพยากรเพียงพอและมีแนวทางการปฏิบัติที่เฉพาะเจาะจง และชัดเจน เป้าประสงค์ส่วนบุคคลภายในองค์กรจะมีความสำคัญน้อยลงและการนำนโยบายไปปฏิบัติจะมีทิศทางสอดคล้องกับการบรรลุวัตถุประสงค์ของนโยบายสูง ประการที่สามถ้าไม่มีทรัพยากรเพียงพอและแนวทางการปฏิบัติไม่ชัดเจน สถานการณ์ เช่น นี้จำเป็นต้องสร้างกิจกรรมให้ผู้ปฏิบัติเกิดความสนใจที่จะปฏิบัติเพื่อสร้างพลังความมุ่งมั่น ในการปฏิบัติให้เกิดขึ้นมากพอที่จะเอาชนะอุปสรรคเรื่องการขาดแคลนทรัพยากรและแนวทางการ ปฏิบัติที่ไม่ชัดเจน

ข้อเสนอแนะ

จากการศึกษาวิจัย เรื่อง บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน ผู้วิจัยได้ขอเสนอแนะ ดังนี้

ข้อเสนอแนะเชิงนโยบาย

1. ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เป็นหน่วยงานที่มีการกิจการให้ความช่วยเหลือประชาชน โดยมีความเกี่ยวข้องกับเงิน ดังนั้น ควรมีมาตรการ ด้านการป้องกันการทุจริตคอร์รัปชันและการป้องกันเรื่องผลประโยชน์ทับซ้อนอย่างเด่นชัดและเป็นรูปธรรม เนื่องจากการดำเนินภารกิจของหน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวกับเรื่องการเงินหรือการจัดสรรงบประมาณนั้น ต้องคำนึงถึงความโปร่งใสและการตรวจสอบได้เป็นสำคัญ

2. ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีการจัดตั้งศูนย์ยุติธรรมชุมชนภายในจังหวัดชลบุรี ดังนั้น การสร้างเครือข่ายศูนย์ยุติธรรมชุมชนเพื่อสร้างความร่วมมือแล้วเพื่อการดำเนินงานให้บรรลุวัตถุประสงค์ตามภารกิจอย่างมีประสิทธิภาพแล้ว สำนักงานยุติธรรมควรจัดการอบรมให้กับเครือข่ายและคณะกรรมการศูนย์ยุติธรรมชุมชน ในเรื่องที่เกี่ยวข้องกับการไกล่เกลี่ยข้อพิพาทเบื้องต้นในชุมชน เพราะในบางกรณีที่คู่กรณีพิพาทสามารถตกลงกันได้ เพื่อกองทุนยุติธรรมไม่ต้องเสียค่าใช้จ่ายที่ไม่จำเป็น อันเป็นการลดภาระเรื่องค่าใช้จ่ายได้อีกทางหนึ่ง หรืออย่างน้อยเป็นการคัดกรองคดีก่อนการขอรับกองทุนยุติธรรม

3. ผลการศึกษาพบว่า ด้านบุคลากรยังมีการขาดแคลน ดังนั้น เพื่อให้การทำงานที่มีประสิทธิภาพควรมีอัตรากำลังของข้าราชการหรือตำแหน่งที่มั่นคงเพิ่มขึ้น และสร้างความเป็นอยู่ที่ดีในองค์กร เพื่อลดปัญหาการลาออก และการโยกย้าย ทำให้ไม่กระทบต่อการทำงาน

ข้อเสนอแนะเชิงปฏิบัติ

1. ผลการศึกษาพบว่า ประชาชนส่วนมากที่ได้รับความเดือดร้อนมากเป็นคนยากจนยากไร้ ไม่มีแม้กระทั่งค่ารถเดินทางเพื่อมาขอความช่วยเหลือยังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ดังนั้น สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ควรมีการทำงานเชิงรุก คือ การลงไปอำนวยความสะดวกให้กับประชาชน โดยให้ประชาชนดำเนินการแจ้งเรื่องดังกล่าวผ่านช่องทางต่าง ๆ มายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี และให้เจ้าหน้าที่ลงไปให้บริการถึงบ้านหรือที่เกิดเหตุ โดยที่ประชาชนไม่ต้องเดินทางมายังสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เพื่อเป็นการดำเนินงานตามภารกิจให้บรรลุตามวัตถุประสงค์

2. ผลการศึกษาพบว่า สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในฐานะหน่วยงานรัฐที่จัดตั้งมาใหม่ได้ไม่กี่ปี จะเติบโตและพัฒนา ดังนั้น สิ่งสำคัญ คือ จะต้องทำงานให้ประชาชนเชื่อมั่น เชื่อถือ และศรัทธาด้วยความจริง โดยการจัดให้มีการติดตามการปฏิบัติงานของเจ้าหน้าที่อย่างสม่ำเสมอและต่อเนื่องในเรื่องการให้บริการทุกคนอย่างเท่าเทียมกัน

ข้อเสนอแนะเชิงวิชาการ

1. ในการศึกษาควรมีการศึกษาถึงทัศนคติ และศักยภาพการทำงานของเจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรมในการทำงานให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนากองทุนยุติธรรมต่อไป

2. ในการศึกษาควรศึกษาปัญหา อุปสรรค และการดำเนินงานของศูนย์ยุติธรรมชุมชนต่อไป เพราะศูนย์ยุติธรรมชุมชนนั้นเป็นเครือข่ายที่สำคัญที่ทำให้ประชาชนสามารถเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมอย่างเท่าเทียมกัน

บรรณานุกรม

- กรพจน์ อัสวินวิจิตร. (2561). *บนเส้นทางชมพู-ทอง ออมสิน เป็นยิ่งกว่าธนาคาร*. สมุทรสาคร: แอ๊ปเปิ้ล ฟรินดิง กรุ๊ป.
- กรรณิการ์ ขวัญอารีย์. (2545). *บทบาทผู้นำท้องถิ่นต่อการแก้ไขปัญหาแรงงานเด็กในชุมชนที่มีระดับการพัฒนาต่างกัน: ศึกษาเฉพาะกรณีจังหวัดสุรินทร์*. วิทยานิพนธ์สังคมสงเคราะห์ศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาสังคมสงเคราะห์, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- กรมประชาสัมพันธ์. (2560). *โครงการประชาสัมพันธ์ส่งเสริมการปกครองระบอบประชาธิปไตย*. เข้าถึงได้จาก https://region2.prd.go.th/main.php?filename=democracy_new
- กระทรวงยุติธรรม. (2562). *กองทุนยุติธรรม*. เข้าถึงได้จาก <https://www.moj.go.th/>
- เกรียงไกร เจริญธนาวัฒน์. (2548). *หลักพื้นฐานกฎหมายมหาชนว่าด้วย รัฐ รัฐธรรมนูญและกฎหมาย*. กรุงเทพฯ ๑: วิญญูชน.
- งามพิศ สัตย์สงวน. (2548). *หลักมานุษยวิทยาวัฒนธรรม*. กรุงเทพฯ ๑: แพรวพิทยา.
- จรรยา พุคยาภรณ์. (2557). การพัฒนาและแก้ไขความเหลื่อมล้ำทางด้านสังคมในกรุงเทพฯ กรณีศึกษาชุมชนโรงซ้อ 45 แขวงลาดยาว เขตจตุจักร กรุงเทพมหานคร. *วารสารสมาคมนักวิจัย*, 19(1), 135-145.
- จินตนา แก้วขาว. (2554). *คนจนกับความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/39976>
- จำเนียร จวงตระกูล และฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2554). *รูปแบบและแนวทางการกระจายอำนาจการพิจารณาสนับสนุนเงินหรือค่าใช้จ่ายของกองทุนยุติธรรมผู้สำนักงานยุติธรรมจังหวัด*. กรุงเทพฯ ๑: สำนักงานกิจการยุติธรรมกระทรวงยุติธรรม.
- เจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม. (2562, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ฐนันต์ศักดิ์ บวรนนท์กุล. (2558). *โครงการศึกษาประเมินผลสำเร็จกองทุนยุติธรรม*. กรุงเทพฯ ๑: กรมคุ้มครอง สิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม.
- ชาติยา สุวรรณชฎ. (2547). *สังคมวิทยา*. กรุงเทพฯ ๑: ไทยวัฒนาพานิช.
- ณรงค์ ใจหาญ, รณกรณ์ บุญมี, กนกวรรณ ชาติสุวรรณ และลี แสงสันติธรรม (2556). *รายงานวิจัยข้อเสนอแนะทางนโยบาย เรื่อง กองทุนยุติธรรม ข้อมูล และบทวิเคราะห์ผลการดำเนินงาน และประสิทธิภาพในการให้ความช่วยเหลือทางกฎหมายอันเนื่องมาจากสถานการณ์ความขัดแย้งในจังหวัดชายแดนภาคใต้*. กรุงเทพฯ ๑: มูลนิธิคอนราดอาเดนาัวร์.
- ณรงค์ เส็งประชา. (2538). *มนุษย์กับสังคม*. กรุงเทพฯ ๑: โอเดียนสโตร์.

- ทวี สอดส่อง. (2553). *สถานการณ์การเมืองทั้งก่อนและหลังเลือกตั้ง ปัจจัยต่าง ๆ ที่อาจนำไปสู่เหตุการณ์ ชำร่อยทิ้งที่เกิดขึ้นในปี 2535 และปี 2553*. เข้าถึงได้จาก https://www.khaosod.co.th/politics/news_2052202
- ธนาชัย สุนทรอนันตชัย. (2560). ความเท่าเทียม ความเสมอภาค และความเป็นธรรมทางสังคม กับการจัดสวัสดิการสังคมของประเทศไทย. *วารสารวิชาการคณะนิติศาสตร์*, 7(2), 52-65.
- ชญสุดา ไพบูลย์. (2557). *กองทุนยุติธรรมเพื่อการอำนวยความสะดวกแก่ประชาชนอย่างเท่าเทียม. รายงานส่วนบุคคล*. กรุงเทพฯ ฯ: สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาระบบราชการ.
- ประชาชนผู้ขอความช่วยเหลือ. (2562, 4 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- ประทุม รอดประเสริฐ. (2545). *การบริหารโครงการ*. กรุงเทพฯ ฯ: เนติกุลการพิมพ์.
- ประโยชน์ เจริญสุข. (2554). ความยากจนและไม่เท่าเทียมกันด้านรายได้ของประชาชนใน 5 จังหวัดชายแดน ภาคใต้ ปัตตานี ยะลา นราธิวาส สตูล และสงขลา. กรุงเทพฯ ฯ: สถาบันวิจัยสังคม จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย.
- ปราชญา กล้าผจญ และพอลดา บุตรสุทธีวงศ์. (2550). *การบริหารทรัพยากรมนุษย์*. กรุงเทพฯ ฯ: ก.พลการพิมพ์.
- พลิชฐ์ อัสวีฒนาพร. (2554). ความช่วยเหลือทางกฎหมายโดยรัฐในคดีอาญา. *วารสารยุติธรรม*, 11(4), 37-42.
- ผู้บริหารสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี. (2562, 5 พฤศจิกายน). สัมภาษณ์.
- พงษ์ศักดิ์ สายวรรณ. (2553). *คนจนกับความไม่เป็นธรรมในกระบวนการยุติธรรมไทย*. เข้าถึงได้จาก <https://www.posttoday.com/politic/report/39976>
- พระมหาไพโรสิทธิ์ สัตยารุช. (2542). *บทบาทพระสงฆ์ในการพัฒนาชนบทศึกษาศรีพระเทพสิมา ภารมกับการพัฒนาชนบทในจังหวัดนครราชสีมา. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาชนบทศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล*.
- พระมหาสุวิทย์ คงช่วย. (2543). *บทบาทของวัดและพระสงฆ์ด้านสวัสดิการสังคมเปรียบเทียบก่อนและหลังวิกฤต เศรษฐกิจ. งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารองค์การ, คณะศิลปศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกริก*.
- มนิรัตน์ สุวรรณวาริ. (2554). *ทฤษฎีและแนวความคิดทางการบริหาร*. เข้าถึงได้จาก <https://www.gotoknow.org/posts/458803>

- เมธา หริมเทพาธิป. (2561). การมีส่วนร่วมในมุมมองหลังนวยุค. ใน *การประชุมวิชาการเสนอผลงานวิจัยระดับชาติ "GRADUATE SCHOOL MINI-CONFERENCE 2018"* (หน้า 829-835). กรุงเทพฯ: มหาวิทยาลัยราชภัฏสวนสุนันทา.
- ยศศักดิ์ โกลิไศยกานนท์. (2558). การมีส่วนร่วมของชุมชนในกระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์ทางอาญาของไทย. *วารสารเกษมบัณฑิต*, 16(2), 111-123.
- รัชวี แสงมเหหมัด. (2560). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษา: คุณภาพสังคมที่คนไทยมองเห็น. *วารสารรัฐศาสตร์และรัฐประศาสนศาสตร์*, 1, 33-66.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทยฉบับปีพุทธศักราช 2540. (2540). *หลักเกณฑ์ในการดำเนินงานของกองทุนยุติธรรมที่มีประสิทธิภาพ*. เข้าถึงได้จาก https://library2.parliament.go.th/giventake/content_thcons/16cons2540.pdf
- ราชบัณฑิตยสถาน. (2542). *พจนานุกรมฉบับราชบัณฑิตยสถาน*. กรุงเทพฯ: นานามีบุ๊คพับลิเคชั่นส์.
- ลือชัย วงษ์ทอง. (2555). *การนำนโยบายแรงงานต่างด้าวสัญชาติพม่าไปปฏิบัติในพื้นที่อำเภอโป่งร้อนจังหวัดจันทบุรี*. วิทยานิพนธ์ปรัชญาดุษฎีบัณฑิต, สาขาวิชารัฐประศาสนศาสตร์, วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ, มหาวิทยาลัยบูรพา.
- วรงค์ จันทรร. (2552). *ทฤษฎีการนำนโยบายสาธารณะไปปฏิบัติ*. กรุงเทพฯ: สมาคมนักวิจัยมหาวิทยาลัยไทย.
- วรรณณี ภาณุวัฒน์สุข. (2543). *บทบาทของชุมชนในการมีส่วนร่วมจัดการศึกษาตามการรับรู้ของผู้บริหาร โรงเรียนมัธยมศึกษาสังกัดกรมสามัญศึกษา เขตกรุงเทพมหานคร*. วิทยานิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, คณะศึกษาศาสตร์, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- วราคม ทีสุกะ. (2554). *สังคมและวัฒนธรรมไทย*. กรุงเทพฯ: พัฒนาศึกษา.
- วลีญาพร พงศ์วัฒนากร. (2558). *ปัญหาการบริหารกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดภายหลังมีการกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด*. การค้นคว้าอิสระรัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร, คณะรัฐศาสตร์, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- วิจิต เข้มยิ้ม. (2560). *แนวทางการพัฒนาการบริหารจัดการกองทุนยุติธรรมสำหรับประเทศไทย*. *วารสารวิชาการอาชญวิทยาและนิติวิทยาศาสตร์โรงเรียนนายร้อยตำรวจ*, 3(1), 60-72.
- วินิจ เกตุจำ. (2555). *มนุษย์สัมพันธ์สำหรับผู้บริหารยุคใหม่*. กรุงเทพฯ: โอเดียนสโตร์.
- ไวยรัช เจียมบรรจง. (2549). *จิตวิทยาสังคม 2*. นนทบุรี: สถานสงเคราะห์หญิงปากเกร็ด.

- ศรัณยา สีม่า. (2559). การปฏิรูปกองทุนยุติธรรม: มาตรการลดความเหลื่อมล้ำในสังคม. เข้าถึงได้จาก <https://www.parliament.go.th/library/index.htm>
- ศุภชัย ยาวะประภาส. (2552). นโยบายสาธารณะไทย: กำเนิดพัฒนาการและสถานภาพของศาสตร์. กรุงเทพฯ ๑: จุฬาทอง.
- ศุภาศิริ การิกานุจน์. (2541). บทบาทของพ่อแม่ในการสอนเพศศึกษาแก่ลูกสาววัยรุ่น ในเขตกรุงเทพมหานคร. งานนิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาประชากรศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยมหิดล.
- ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. (2562). ศูนย์ข้อมูลข่าวสารกรมคุ้มครองสิทธิและเสรีภาพ กระทรวงยุติธรรม. เข้าถึงได้จาก <http://www.rlpd.go.th/rlpdnew/2012-12-24-08-43-32>
- สงวน สุทธิเลิศอรุณ. (2548). พฤติกรรมกับการพัฒนาตน. กรุงเทพฯ ๑: ทิพย์วิสุทธิ.
- สถาบันวิจัยเศรษฐกิจป๋วยอิ้งภากรณ์. (2559). ความเหลื่อมล้ำทางการศึกษาของไทย: ข้อเสนอจากผลการสอบ Pisa (PISA). เข้าถึงได้จาก <https://www.pier.or.th>
- สมคิด เฟื่องอุดม. (2535). การศึกษาบทบาทพระสงฆ์ที่มีต่อการพัฒนาชุมชนตามที่สนพระสงฆ์และเจ้าหน้าที่กระทรวงมหาดระดับตำบลในจังหวัดสมุทรสงคราม. งานนิพนธ์การศึกษามหาบัณฑิต, สาขาวิชาการศึกษาผู้ใหญ่, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ.
- สมชัย จิตสุชน. (2558). ความเหลื่อมล้ำในสังคมไทย: แนวโน้มนโยบายและแนวทางขับเคลื่อนนโยบาย. กรุงเทพฯ ๑: สถาบันวิจัยเพื่อการพัฒนาประเทศไทย.
- สมบัติ ชำรงธัญวงศ์. (2552). นโยบายสาธารณะแนวความคิด การวิเคราะห์และกระบวนการ (พิมพ์ครั้งที่ 2). กรุงเทพฯ ๑: เสมอธรรม.
- สมยศ นาวิการ. (2544). การบริหารเชิงกลยุทธ์. กรุงเทพฯ ๑: บรรณกิจ.
- สถณี อาชวานันทกุล. (2554). ความเหลื่อมล้ำแบบพหุภาพ: แนวคิดหลักว่าด้วยความเหลื่อมล้ำ. นนทบุรี: เป็นไท พับบลิชชิง.
- สำนักงานประมาณของรัฐสภา. (2559). การวิเคราะห์การดำเนินงานและ แนวทางการพัฒนากองทุนยุติธรรม (พิมพ์ครั้งที่ 6). กรุงเทพฯ ๑: สำนักงานเลขาธิการสภาผู้แทนราษฎร.
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2545). ศูนย์ยุติธรรมชุมชน. เข้าถึงได้จาก <https://www.moj.go.th/view/7518>
- สำนักงานปลัดกระทรวงยุติธรรม. (2548). นโยบายสู่การปฏิบัติของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี. เข้าถึงได้จาก <https://www.moj.go.th/view/7518>

- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี. (2558). สถิติการดำเนินงานกองทุนยุติธรรม 4 ข้อมูลระหว่าง พ.ศ. 2549-2558. เข้าถึงได้จาก <https://chonburi.moj.go.th/>
- สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี. (2562). โครงสร้างสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี. เข้าถึงได้จาก <https://chonburi.moj.go.th/>
- สำนักงานสถิติแห่งชาติ. (2560). ความยากจนด้านรายจ่ายของจังหวัดชลบุรี พ.ศ. 2559. เข้าถึงได้จาก <http://www.nso.go.th/sites/2014>
- สำนักงานสถิติจังหวัดชลบุรี. (2561). ปัญหาความยากจน ในปี พ.ศ. 2559. เข้าถึงได้จาก <http://chonburi.nso.go.th/>
- สำราญ ต้นเรืองศรี. (2546). บทบาทที่เป็นจริงและบทบาทที่คาดหวังของสมาชิกอาสาสมัครและกำนัน ผู้ใหญ่บ้าน ในจังหวัดปราจีนบุรี. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาพัฒนาศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สิญาพร พงศ์วัฒนากร. (2558). ปัญหาการบริหารกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัด ภายหลังมี การกระจายอำนาจกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด. งานนิพนธ์รัฐศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการเมืองการปกครองสำหรับนักบริหาร, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.
- สิทธิกร สักดีแสง. (2553). กระบวนการยุติธรรมเชิงสมานฉันท์กับการระงับข้อพิพาททางอาญาในชั้นพนักงานสอบสวน. กรุงเทพฯ ฯ สำนักเลขาธิการวุฒิสภา.
- สุนทร กุญชร. (2545). บทบาทของคณะกรรมการสถานศึกษาขั้นพื้นฐาน โรงเรียนมัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา จังหวัดชัยภูมิ. วิทยานิพนธ์ศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาวิชาการบริหารการศึกษา, บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยเกษตรศาสตร์.
- สุพัตรา สุภาพ. (2536). สังคมและวัฒนธรรมไทย ค่านิยม ครอบครัว ศาสนา ประเพณี. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อลงกรณ์ อรรถแสง. (2560). การเมืองภาคประชาชนในการต่อสู้กับผลกระทบอันเกิดจากการดำเนินการของรัฐ กรณีศึกษาชุมชนบ้านบ่อแก้ว อำเภอคอนสารจังหวัดชัยภูมิ. วารสารการเมืองการปกครอง, 7(3), 1-32.
- อรุณ รักธรรม. (2546). ทฤษฎีบริหารองค์การสมัยใหม่. กรุงเทพฯ ฯ: ไทยวัฒนาพานิช.
- อานันท์ ปันยารชุน. (2553). แนวทางปฏิรูปประเทศไทย. เข้าถึงได้จาก <https://www.thairath.co.th/content/90484>
- เอกบุญ วงศ์สวัสดิ์กุล. (2555). โครงการศึกษาจัดทำมาตรฐานกลางเพื่อกำกับการบริหารงานขององค์กรปกครองท้องถิ่น. กรุงเทพฯ ฯ: คณะนิติศาสตร์ มหาวิทยาลัยธรรมศาสตร์.

แอมเนสตี้ อินเตอร์เนชั่นแนล. (2561). *หลักการสิทธิมนุษยชน*. เข้าถึงได้จาก <https://www.amnesty.or.th/about-us/>

Alfred, R. B. (1951). The comparative method in social anthropology. *Journal of the Royal Anthropological Institute of Great Britain and Ireland*, 81, 15-22.

Amartya, S. (2010). *The idea of justice*. London: Penguin.

Berkowitz, L. (1972). *Social psychology*. Illinois: Scott Foresma.

Bronislaw, M. (1942). *Crime and custom in savage society*. New Jersey: Humanities Press.

Broom, L., & Selznick, P. (1973). *A text with adapted readings*. New York: Harper and Row.

Cohen, E. (1979). A phenomenology of tourist experience. *Sociology*, 13, 179-201.

Edwards, G. C. (1980). *Implementing public policy*. DC: Congressional Quarterly Press.

Emile, D. (1917). *The elementary forms of the religious life*. New York: Free Press.

Maslow, A. (2017). *Motivation and personality*. New York: Harper and Row.

Merilee, S. G. (1980). *Politics and policy implementation in the third world*. Princeton: Princeton University Press.

Montjoy, R. S., & O'Toole, L. J. J. (1979). Toward a theory of policy implementation: An organizational perspective. *Public Administration Review*, 40(5), 465-467.

Moreno, Jr. V., & Cavazotte, F. (2015). Using information systems to leverage knowledge management processes: The role of work context, job characteristics and task technology fit. *Procedia Computer Science*, 55, 360-369.

Robbins, S. P. (1990). *Organizational theory: Structure, design and applications* (3rd ed.). NJ: Prentice-Hall.

Robert, K. M. (2003). *Social theory and social structure*. New York: Free Press.

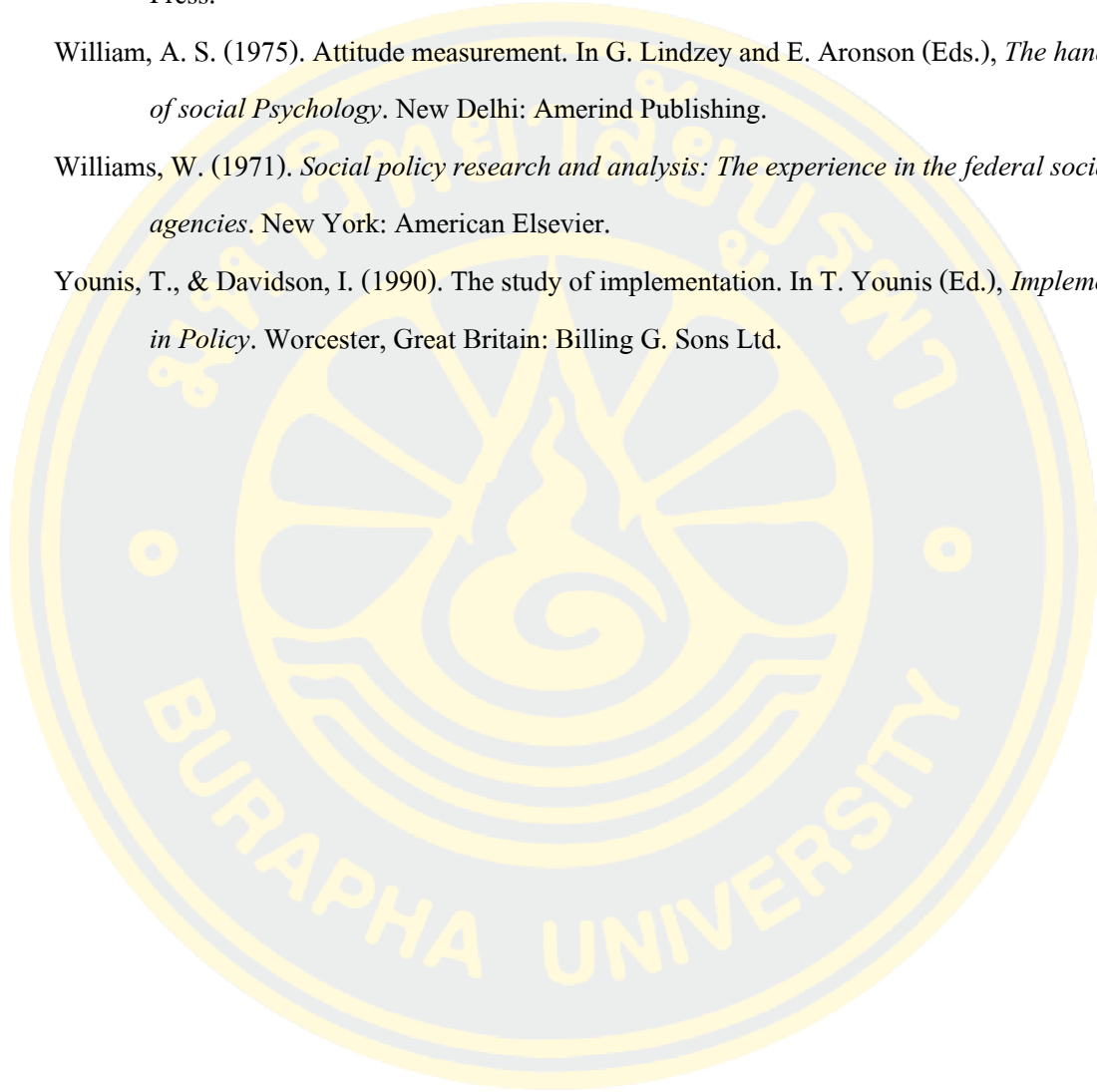
Sabatier, P. M. (1983). The implementation of public policy. *A Framework of Analysis. Policy Studies Journal Content*, 5(32), 37.

Sabatier, P. A., & Mazmanian, D. A. (1983). Policy implementation. In S. S. Nagel (Ed.), *Encyclopedia of Policy Studies*. New York: Marcell Dekker.

Talcott, P. (1979). Suggestions for a sociological approach to the theory of organization. *Administrative Science Quarterly*, 1, 63-85.

Theodore, S., & Raph, H. J. (1995). *The encyclopedia of social science*. New York: Gordon and Breach Science Publishers.

- Van Meter, D. S., & Van Horn, C. E. (1975). The policy implementation process. *A Conceptual Framework. Administration and Society*, 9(46), 4.
- Weber, M. (1966). *The theory of social and economic organization* (4th ed.). New York: The free Press.
- William, A. S. (1975). Attitude measurement. In G. Lindzey and E. Aronson (Eds.), *The handbook of social Psychology*. New Delhi: Amerind Publishing.
- Williams, W. (1971). *Social policy research and analysis: The experience in the federal social agencies*. New York: American Elsevier.
- Younis, T., & Davidson, I. (1990). The study of implementation. In T. Younis (Ed.), *Implementation in Policy*. Worcester, Great Britain: Billing G. Sons Ltd.

ภาคผนวก

ประเด็นการสัมภาษณ์สำหรับผู้บริหารและเจ้าหน้าที่กองทุนยุติธรรม

บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในภารกิจทำให้ความช่วยเหลือประชาชนหน่วยงาน

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... ตำแหน่ง.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์..... เวลา..... ถึง.....

ชื่อผู้ตรวจแบบสอบถาม..... วันที่ตรวจ.....

ส่วนที่ 1 ความเห็นเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม

1. ความคิดเห็นเกี่ยวกับบทบาทของกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชนด้านกระบวนการยุติธรรมเพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคม

1.1 วัตถุประสงค์และความเป็นมาของกองทุนยุติธรรมสู่การให้ความช่วยเหลือประชาชนในด้านการยุติธรรม

1.2 ท่านคิดว่ากลไกการบริหารงานกองทุนยุติธรรมในระดับจังหวัด โดยคณะกรรมการให้ความช่วยเหลือระดับจังหวัด ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีความเหมาะสม และเป็นไปตามวัตถุประสงค์ของกองทุนยุติธรรมหรือไม่ อย่างไร

1.3 ปัจจุบันกองทุนยุติธรรมระดับจังหวัด ของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในการให้ความช่วยเหลือประชาชน ยังประสบปัญหาในด้านใด ท่านคิดว่าเกิดจากสาเหตุใด (กลไกการบริหารกองทุนยุติธรรม, คณะกรรมการให้ความช่วยเหลือระดับจังหวัด: ด้านบุคคล, งบประมาณการสนับสนุนเงินกองทุน, กระบวนการทำงานของกองทุนยุติธรรม)

1.4 จากผลการดำเนินงานให้ความช่วยเหลือของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีท่านคิดว่ากองทุนยุติธรรมสามารถใช้เป็นเครื่องมือในการให้ความช่วยเหลือประชาชน เพื่อลดความเหลื่อมล้ำทางสังคมด้านกระบวนการยุติธรรม ได้หรือไม่อย่างไร

ส่วนที่ 2 ความเห็นเกี่ยวกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

2.1 ท่านคิดว่าโครงสร้างบุคคลของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารกองทุนยุติธรรมในการให้ความช่วยเหลือประชาชนหรือไม่ อย่างไร

2.2 ท่านคิดว่าปัจจุบันสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เข้าไปมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรมมากน้อยเพียงใด

2.3 ขอความกรุณายกตัวอย่างข้อมูลของสำนักงานยุติธรรมที่ประสบปัญหาในการให้ความช่วยเหลือประชาชนของกองทุนยุติธรรม และทางสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีแนวทางหรือมาตรการในการแก้ไขปัญหาดังกล่าวอย่างไร

ส่วนที่ 3 ข้อเสนอแนะ

3.1 ปัญหาอุปสรรคที่พบเจอ ข้อเสนอแนะ และแนวทางในการพัฒนา ในการนำกองทุนยุติธรรมไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีอย่างไรบ้าง

ประเด็นการสัมภาษณ์สำหรับประชาชน

บทบาทของกองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี ในภารกิจการให้ความช่วยเหลือ
ประชาชน

สำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี

ชื่อผู้ให้สัมภาษณ์..... อายุ..... ปี อาชีพ.....

ที่อยู่.....

ชื่อผู้สัมภาษณ์.....

วันที่ทำการสัมภาษณ์..... เวลา..... ถึง.....

ชื่อผู้ตรวจแบบสอบถาม..... วันที่ตรวจ.....

ความเห็นเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรม

1. ท่านขอขึ้นกองทุนยุติธรรมในเรื่องใด และมีความคิดเห็นอย่างไรเกี่ยวกับกองทุนยุติธรรมกับการให้ความช่วยเหลือประชาชน
2. ท่านคิดว่ากองทุนยุติธรรมของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี มีความเหมาะสมและสามารถช่วยท่านและประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนเมื่อเกิดเป็นคดีความแล้วไม่ได้รับความเป็นธรรมได้หรือไม่ อย่างไร
3. ท่านทราบว่าการให้ความช่วยเหลือของกองทุนยุติธรรมมาจากช่องทางใด ทำไมถึงไม่ให้ความเชื่อมั่นและมายื่นขอกองทุนยุติธรรมกับสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี
4. ท่านคิดว่าปัจจุบันสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรี เข้าไปมีบทบาทการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนด้านกระบวนการยุติธรรมมากน้อยเพียงใด
5. ท่านมี ข้อเสนอแนะ ให้กับกองทุนยุติธรรมไปใช้ในการให้ความช่วยเหลือประชาชนที่ได้รับความเดือดร้อนของสำนักงานยุติธรรมจังหวัดชลบุรีหรือไม่ มีอย่างไรบ้าง

ประวัติย่อของผู้วิจัย

ชื่อ-สกุล	ร้อยตำรวจเอกปรมา ปรานี
วัน เดือน ปี เกิด	27 กรกฎาคม พ.ศ. 2535
สถานที่เกิด	จังหวัดสระแก้ว
สถานที่อยู่ปัจจุบัน	บ้านเลขที่ 284/ 175 หมู่ 1 ถนนเพชรสยาม ตำบลบ้านสวน อำเภอเมือง จังหวัดชลบุรี
ตำแหน่งและประวัติการทำงาน	พ.ศ. 2559-ปัจจุบัน รองสารวัตรสอบสวน สถานีตำรวจภูธรเมืองชลบุรี
ประวัติการศึกษา	พ.ศ. 2558 รัฐประศาสนศาสตรบัณฑิต โรงเรียนนายร้อยตำรวจ รุ่นที่ 69 พ.ศ. 2563 รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต วิทยาลัยการบริหารรัฐกิจ มหาวิทยาลัยบูรพา